

VAKANTIEPARKEN: TOEKOMSTBESTENDIG VANUIT
HET DUURZAAMHEIDSPERSPECTIEF

LECTORAAT REGIO-ONTWIKKELING

HET BEROEPSPRODUCT

YP-SEMESTER 2020/2021

Nienke Herman

14 juni 2021

VAKANTIEPARKEN: TOEKOMSTBESTENDIG VANUIT HET DUURZAAMHEIDSPERSPECTIEF **HET BEROEPSPRODUCT**

Geschreven door:

Nienke Herman
452374
Student Facility Management

In opdracht van:

Lectoraat Regio-ontwikkeling
De heer R. Nijdam

Saxion University Of Applied Sciences

Hospitality Business School
Facility Management
Young Professional Semester
De heer. G. Schreiber

Deventer, 14 juni 2021

Verklaring eigen werk

Ik verklaar hierbij dat ik:

- volledig op de hoogte ben van de beoordelingscriteria van de toets Beroepsproduct PF;
- alle Beroepsproduct PF gerelateerde inspanning die nodig is om te voldoen aan deze criteria individueel heb verricht;
- geen hulp heb gehad van een tweede persoon, anders dan de door HBS aangeboden begeleiding.

Naam: Nienke Herman
Datum: 14-6-2021

Handtekening:

A handwritten signature in black ink, appearing to be "Nienke Herman", written over a horizontal line.

Voorwoord

Beste lezer,

Voor u ligt het beroepsproduct dat is opgesteld tijdens het Young Professional Semester van Saxion University of Applied Sciences. Het beroepsproduct dient als afronding van de opleiding Facility Management. Het beroepsproduct is opgesteld in opdracht van het lectoraat Regio-ontwikkeling en gaat over het verduurzamen van vakantieparken in Nederland. In het beroepsproduct wordt specifiek ingegaan op de wet- en regelgeving en de ambities van de overheid omtrent duurzaamheid en waar voor vakantieparken nog kansen liggen om hierin mee te gaan.

Het beroepsproduct draagt bij aan het bestaansrecht van het lectoraat Regio-ontwikkeling, namelijk het uitvoeren van onderzoeken die bruikbaar zijn voor de markt. De onderzoeken die zijn uitgevoerd vormden de basis voor een analyse die het lectoraat en de markt inzicht geven in de kansen voor vakantieparken om te verduurzamen volgens de wet- en regelgeving en de ambities die de overheid heeft. Het beroepsproduct kan als basis gebruikt worden voor het aangaan van gesprekken tussen overheden, leveranciers, de vakantieparken en overige betrokkenen om te kijken wie welke bijdrage kan leveren aan het verduurzamen van de sector.

In tijden van de coronacrisis bleek het vinden van een interessante afstudeeropdracht niet vanzelfsprekend. Ik ben erg blij dat ik vanuit het lectoraat Regio-ontwikkeling de kans heb gekregen om mij te verdiepen in een onderwerp dat de afgelopen jaren steeds belangrijker is geworden. Tijdens mijn scriptie heb ik kennis kunnen maken met een sector die voor grote uitdagingen staat op het gebied van duurzaamheid. Hier ben ik achter gekomen doordat ik ben betrokken bij gesprekken met de branchevereniging, mijzelf heb verdiept in de materie en door de gesprekken met de opdrachtgever.

Tijdens het uitvoeren van de onderzoeken en het maken van het beroepsproduct heb ik de vrijheid gekregen om hier mijn eigen draai aan te geven. Dit was voor mij een uitdaging waar ik vooral veel van heb geleerd. Ik heb geleerd om zelfstandig te zijn en zelfverzekerd te zijn over hetgeen dat ik uitvoer en aanlever. De wekelijkse gesprekken met de opdrachtgever hebben een positieve bijdrage geleverd aan het zelfverzekerd zijn over mijn werk. Ik heb mijzelf verder kunnen ontwikkelen tot een Young Professional.

Tot slot wil ik mijn dank uitspreken aan mijn begeleidend docent en eerste examiner Gerrit Schreiber. De betrokkenheid, de goede feedback en de juiste vragen hebben ervoor gezorgd dat ik sterk in mijn schoenen stond gedurende het Young Professional Semester. Daarnaast wil ik Rolf Nijdam bedanken voor de goede begeleiding tijdens het uitvoeren van de onderzoeken en het maken van het beroepsproduct.

Nienke Herman
Almelo, 14 juni 2021

Managementsamenvatting

Het lectoraat Regio-ontwikkeling is een onderdeel van Hogeschool Saxion dat onderzoeken uitvoert die bruikbaar zijn voor de markt. Binnen deze onderzoeken staan drie pijlers centraal, namelijk het realiseren van innovatie, concurrentiekracht en duurzaamheid. Het lectoraat voert onderzoeken uit binnen drie onderzoekslijnen, een daarvan is dat de hospitality sector als motor wordt gezien voor regio-ontwikkeling. Het gaat hierbij om duurzame en toekomstbestendige vakantieparken. Het lectoraat ondersteunt vakantieparken bij het verduurzamen middels het uitvoeren van bruikbare onderzoeken. De resultaten van deze onderzoeken staan op de website Innoverde die door de vakantieparken gebruikt gaat worden als een beslissingsondersteunend systeem. Om de website volledig integraal te maken is het van belang dat vanuit alle invalshoeken naar duurzaamheid op een vakantiepark wordt gekeken. Vakantieparken zullen in de komende jaren steeds meer terrein winnen in Nederland door een groei in het toerisme. Vakantieparken maken veel gebruik van grondstoffen waardoor hun ecologische footprint steeds groter zal worden. Daarnaast stelt de overheid steeds meer duurzaamheidseisen waar vakantieparken aan moeten voldoen om over te kunnen gaan op een duurzame leefomgeving. Het managementvraagstuk dat hieruit naar voren is gekomen luidt:

“In hoeverre dient de sector te verduurzamen om te voldoen aan de (toekomstige) eisen van de overheid?”

Om het managementvraagstuk te beantwoorden zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Wat is de huidige status van verduurzaming op de vakantieparken?
- Welke ambities heeft de overheid met betrekking tot duurzaamheid?
- Welke wetgeving is er nu en in de toekomst op het gebied van duurzaamheid?
- Welke subsidiemogelijkheden zijn er voor het verduurzamen van een vakantiepark?
- Welke belemmeringen kunnen de vakantieparken ervaren bij het verduurzamen?
- Welke kansen liggen er voor de vakantieparken om te verduurzamen?

Om antwoord te geven op de onderzoeksvragen zijn er twee soorten onderzoek uitgevoerd, een surveyonderzoek en een deskresearch. De keuze voor een kwantitatief onderzoek is gemaakt omdat er een grote hoeveelheid data nodig was om een goed beeld te creëren van de status van verduurzaming in de sector. Het surveyonderzoek had twee doelstellingen, namelijk het meten van de huidige status van verduurzaming en het verzamelen van gegevens voor het dashboard op de website Innoverde. De website Innoverde bevat een dashboard dat vakantieparken kunnen gebruiken om de verbruiksgegevens te vergelijken met het gemiddelde van een aantal parken. Dit geeft hen inzicht in eventuele afwijkingen.

Het onderzoek

In het surveyonderzoek is ingegaan op het ecologische aspect van duurzaamheid omdat dit aansluit op de itemlijst van de website Innoverde. Op basis van een literatuurstudie, voorbeelden uit de praktijk en de itemlijst van Innoverde is de enquête opgesteld. Er zijn verschillende onderwerpen aangesneden in de enquête, namelijk: het stroomgebruik, het gasgebruik, de afvalproductie door de gast en de organisatie, het gebruik van secundair materiaal bij de nieuwbouw en renovatie van accommodaties en voorzieningen en losmaakbaarheid. De enquête is uitgezet onder campings, huisjesterreinen en combinatieparken. In totaal hebben 156 vakantieparken deelgenomen aan het surveyonderzoek. Een deel van de vakantieparken is aangedragen door Stichting Keurmerk Milieu, Veiligheid en Kwaliteit (KMVK) die geanonimiseerde gegevens van Green Key-gecertificeerde vakantieparken heeft verstrekt. Daarnaast is een deskresearch uitgevoerd die ingegaan is op de duurzame ambities van de overheid. Ook is uitgezocht welke wetgeving op dit moment geldt of binnenkort intreedt. Het gaat hierbij om duurzaamheidswetten die een impact hebben op de vakantieparken. Als laatst is in de deskresearch gezocht naar de steun die de overheid biedt in de vorm van subsidies. De twee onderzoeken zijn naast elkaar gelegd om te kijken waar voor de vakantieparken kansen liggen om te verduurzamen.

Bevindingen

Uit het surveyonderzoek is naar voren gekomen dat vakantieparken nog stappen kunnen en moeten zetten. Uit het onderzoek is gebleken dat vakantieparken nog veelal gebruik maken van aardgas en een klein deel van grijze stroom. De overheid heeft als ambitie om in het jaar 2050 een CO²-neutraal land te zijn wat inhoudt dat er geen gebruik gemaakt wordt van de verbranding van fossiele brandstoffen. Dit betekent dat de vakantieparken van het aardgas en de grijze stroom af moeten. Een wet die dit stimuleert is de energiebesparingsplicht. Deze wet verplicht bedrijven om energiebesparende maatregelen te nemen. In het jaar 2023 zal deze wet uitgebreid gaan worden met de verplichting van CO²-reducerende maatregelen. Dit betekent dat vakantieparken aan maatregelen moeten voldoen waar op zij op dit moment nog niet aan voldoen. Daarnaast is op 1 januari 2021 een nieuwe wet ingetreden die ervoor moet zorgen dat alle nieuwbouw (bijna) energieneutraal is. Dit zijn de BENG-eisen en de bijbehorende NTA8800 dat gebruikt wordt om de energieprestatie van een gebouw te meten. De BENG-eisen kunnen door de vakantieparken gebruikt worden om de energieprestatie van gebouwen te meten om zo tot verbeterpunten te komen.

Kijkend naar de resultaten van afvalproductie blijkt dat het scheiden van afval op de vakantieparken verbeterd kan worden. Van alle deelnemers scheidt 14,4% alle soorten afval van de organisatie en 32% alle soorten afval van de gast. Nederland wil in het jaar 2050 een circulaire economie zijn waarbij er geen afvalstromen meer zijn. Om deze ambitie te behalen is het scheiden van afval erg belangrijk, het Landelijk Afvalbeheerplan kan door het vakantiepark als beleidskader voor afval gebruikt worden. De onderzoeksresultaten over het gebruik van secundair materiaal zijn verrassend. Vanuit de deskresearch is naar voren gekomen dat de huidige wetgeving te veel gericht is op een lineaire economie wat belemmerend werkt voor de overgang op een circulaire economie. Vanuit de overheid wordt er te veel in risico's en vanuit de wetgeving gedacht waardoor de ondernemer lastig een bijdrage kan leveren aan de doelstelling. Uit de onderzoekresultaten is gebleken dat niet iedereen deze belemmering ervaart. Van alle deelnemers heeft de helft aangegeven dat zij gebruik maakt van secundair materiaal bij de nieuwbouw of renovatie. Een aantal deelnemers hebben aangegeven dat zij op dit moment honderd procent gebruik maken van secundair materiaal. Hier ligt een kans voor de ondernemers om kennis te delen en van elkaar te leren.

Op dit moment biedt de overheid subsidies aan die de ondernemers stimuleren om te verduurzamen, echter blijkt dit niet voldoende te zijn. Vanuit de MKB-impacttoets is gebleken dat er op dit moment een *gap* zit tussen de beschikbare financiële middelen van het MKB (midden- en kleinbedrijf) en de duurzame ambities van de overheid. Ook voor vakantieparken is het moeilijk om mee te gaan in de duurzame ambities omdat het om te grote investeringen vraagt.

Conclusie/aanbevelingen

Tijdens het onderzoek heeft de onderzoeker reacties ontvangen van de deelnemers waarin zij lieten merken dat zij graag willen delen wat zij doen op het gebied van duurzaamheid. Om de huidige status van verduurzaming nog verder uit te zoeken wordt de opdrachtgever aanbevolen om een onderzoek uit te voeren dat dieper ingaat op welke acties ondernemers hebben ondernomen op het gebied van duurzaamheid. Hier kunnen best practices uitkomen die als uitstekend voorbeeld kunnen dienen voor de overige vakantieparken. Daarnaast zal dit inzicht geven in de innovatiemogelijkheden. Om mee te gaan in de duurzame ambities staan vakantieparken voor een uitdaging. Het uitzoeken van subsidiemogelijkheden en het voldoen aan de wetgeving vraagt om tijd, kennis en geld. Op deze twee gebieden kunnen de ondernemers van vakantieparken steun gebruiken van diverse partijen, waaronder de website Innoverde. Door als lectoraat verder te onderzoeken en kennis te delen komt men samen tot de duurzame leefomgeving die centraal staat in het beroepsproduct.

Inhoud

1. Inleiding	8
2. De analyse	9
2.1 De introductie	9
2.2 Het maatschappelijk probleem	9
2.3 Ambities van de overheid	9
2.4 Energieverbruik en het reduceren van de CO ² -uitstoot	11
2.4.1 Stroom	11
2.4.2 Gas	13
2.4.3 Uitbreiding van de energiebesparingsplicht	14
2.4.4 De BENG-eisen en de NTA8800	14
2.5 Circulariteit	15
2.5.1 Het scheiden van afval	15
2.5.2 De wetgeving	17
2.5.3 Gebruik van recyclebaar en herbruikbaar materiaal	18
2.6 De Omgevingswet	19
2.7 Financiële mogelijkheden	20
2.7.1 Subsidiemogelijkheden	20
2.7.2 De MKB-impacttoets	22
2.8 ISO14001 en de Green Key	23
2.9 Conclusie analyse	24
3. Advies voor het dashboard	25
3.1 De aanleiding	25
3.2 Het probleem	25
3.3 Randvoorwaarden	25
3.4 Leeswijzer	25
3.5 Onderzoeksmethode	25
3.6 Bevindingen	26
3.6.1 Afval	26
3.6.2 Water	26
3.6.3 Elektriciteit	26
3.6.4 Gas	27
3.7 De conclusie	28
3.8 Aanbevelingen	32
4. Voorbereiding kennisevenement	33
Nawoord	39
Bibliografie	40
Bijlagen	44
Bijlage I: De energiebesparingsplicht	44
Bijlage II: De BENG-eisen en de NTA8800	46

Bijlage III: Voorwaarden subsidies	48
--	----

1. Inleiding

Op dit moment speelt een maatschappelijk probleem waar wat aan gedaan moet worden. De wereldtemperatuur stijgt door de uitstoot van CO² en grondstoffen raken op. Om te voorkomen dat de wereld niet meer leefbaar is, is de maatschappij genoodzaakt om te verduurzamen. Om het maatschappelijk probleem te verhelpen is het van belang dat iedereen hier een steentje aan bijdraagt, dit geldt ook voor vakantieparken. Zij zullen in de toekomst meer terrein winnen in Nederland door een groei in het toerisme. De sector maakt veel gebruik van grondstoffen en heeft hierdoor een grote impact op het milieu.

De opdracht is uitgevoerd voor het lectoraat Regio-ontwikkeling van Hogeschool Saxion. Het lectoraat voert onderzoeken uit die bruikbaar zijn voor de markt. Het project waar het beroepsproduct onder valt is het project 'Duurzame vakantieparken'. Binnen dit project is onderzoek gedaan naar diverse onderdelen die verduurzaamd kunnen worden op een vakantiepark. De resultaten van de onderzoeken zijn gepresenteerd op de website Innoverde. Deze website ondersteunt vakantieparken bij het doorvoeren van duurzame oplossingen. De resultaten voor duurzame oplossingen zijn er, maar er ontbrak nog relevante informatie. Om te kijken waar vakantieparken nog op kunnen verduurzamen is het van belang om te weten hoe de vakantieparken er op dit moment voorstaan en hoe zij kunnen verbeteren om mee te gaan in de duurzame ambities van de overheid. De managementvraag die voren is gekomen luidt: *"In hoeverre dient de sector te verduurzamen om te voldoen aan de (toekomstige) eisen van de overheid?"*. Hiervoor zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Wat is de huidige status van verduurzaming op de vakantieparken?
- Welke ambities heeft de overheid met betrekking tot duurzaamheid?
- Welke wetgeving is er nu en voor de toekomst op het gebied van duurzaamheid?
- Welke subsidiemogelijkheden zijn er voor het verduurzamen van een vakantiepark?
- Welke belemmeringen kunnen de vakantieparken ervaren bij het verduurzamen?
- Welke kansen liggen er voor de vakantieparken om te verduurzamen?

Allereerst zal in hoofdstuk 2 de analyse gepresenteerd worden. De analyse is gebaseerd op twee onderzoeken, een deskresearch en een surveyonderzoek. De analyse gaat in op het energieverbruik op de parken. Hier zijn wetten aan gekoppeld die gericht zijn op het reduceren van de uitstoot van CO². Vervolgens zal ingegaan worden op circulariteit. Binnen dit onderwerp worden de onderzoeksresultaten van de afvalproductie en het materiaalgebruik gepresenteerd. Er is gekeken welke wetgevingen van toepassing zijn op deze onderwerpen, deze zijn nader toegelicht. In de analyse wordt apart ingegaan op de Omgevingswet. De Omgevingswet is gericht op een duurzame leefomgeving en zal voor veranderingen zorgen op de vakantieparken. Tot slot gaat de analyse in op de financiële mogelijkheden en belemmeringen voor het verduurzamen en de mogelijkheden voor duurzaamheidskeurmerken.

Hoofdstuk 3 is het advies voor het dashboard op de website Innoverde. Het vakantiepark kan het dashboard gebruiken om de verbruiksgegevens van het park te vergelijken met het gemiddelde van een groot aantal parken. Met het dashboard krijgen de gebruikers inzicht of de verbruiksgegevens afwijken van het gemiddelde. Tijdens het surveyonderzoek voor de huidige status van verduurzaming zijn de verbruiksgegevens van de vakantieparken opgevraagd. Op basis van deze gegevens zijn conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan voor het optimaliseren van het dashboard op de website Innoverde.

In hoofdstuk 4 staat de voorbereiding voor het kennisevenement. Het kennisevenement vindt plaats om partijen uit het werkveld te informeren over de bevindingen van de onderzoeken. De onderzoeker zal een presentatie geven over de analyse die gepresenteerd wordt in hoofdstuk 2. Het doel van deze presentatie is om de aanwezigen te informeren over waar de kansen liggen en hen te overtuigen tot het ondernemen van actie.

2. De analyse

In dit hoofdstuk staat de analyse weergegeven.

2.1 De introductie

De analyse is tot stand gebracht in opdracht van het lectoraat Regio-ontwikkeling van Hogeschool Saxion. Momenteel is het lectoraat, in samenwerking met HISWA-RECRON, bezig met het project 'Duurzame vakantieparken'. Binnen dit project is onderzoek gedaan naar diverse onderdelen die verduurzaamd kunnen worden op een vakantiepark. De resultaten voor duurzame oplossingen zijn er, maar er ontbrak nog relevante informatie. Om te kijken waar vakantieparken nog op kunnen verduurzamen is het van belang om te weten hoe de parken er op dit moment voorstaan. De vrijetijdseconomie zal zich gaan uitbreiden en meer terrein winnen in Nederland. Hierdoor komen domeinen als de natuur onder druk te staan en daar moet als sector op geanticipeerd worden (Hartman, 2017). Daarnaast moeten vakantieparken aan steeds meer duurzaamheidseisen van de overheid voldoen. In de analyse wordt ingegaan op de huidige status van verduurzaming op vakantieparken en de ambities en wetgeving die de overheid op dit moment en voor de toekomst heeft. De bevindingen zullen ook worden gepresenteerd op de website Innoverde die vakantieparken ondersteunt bij het nemen van duurzame beslissingen. De huidige status van verduurzaming op de vakantieparken is onderzocht middels een surveyonderzoek. Stichting Keurmerk Milieu, Veiligheid en Kwaliteit (KMKV) heeft geanonimiseerde gegevens verstrekt van Green Key-gecertificeerde parken als aanvulling op het surveyonderzoek. In totaal hebben 156 vakantieparken deelgenomen aan het onderzoek, dit waren campings, huisjesterreinen en combinatieparken (accommodaties en standplaatsen). De deskresearch is ingegaan op de wet- en regelgeving die op dit moment geldt en wet- en regelgeving die binnen nu en enkele jaren ingaat die impact gaat hebben op de vakantieparken. In de deskresearch is vervolgens uitgezocht welke financiële steun die overheid, in de vorm van subsidies, biedt aan de ondernemers van vakantieparken. Het eerste deel van de analyse gaat over het energieverbruik, vervolgens zal ingegaan worden op circulariteit. Beide onderwerpen zijn gekoppeld aan de wetgeving en ambities van de overheid. Tot slot wordt ingegaan op de Omgevingswet, de financiële mogelijkheden en de keurmerken voor verduurzaming. De analyse zal een beeld schetsen over hoe de vakantieparken een bijdrage kunnen leveren aan een duurzame leefomgeving.

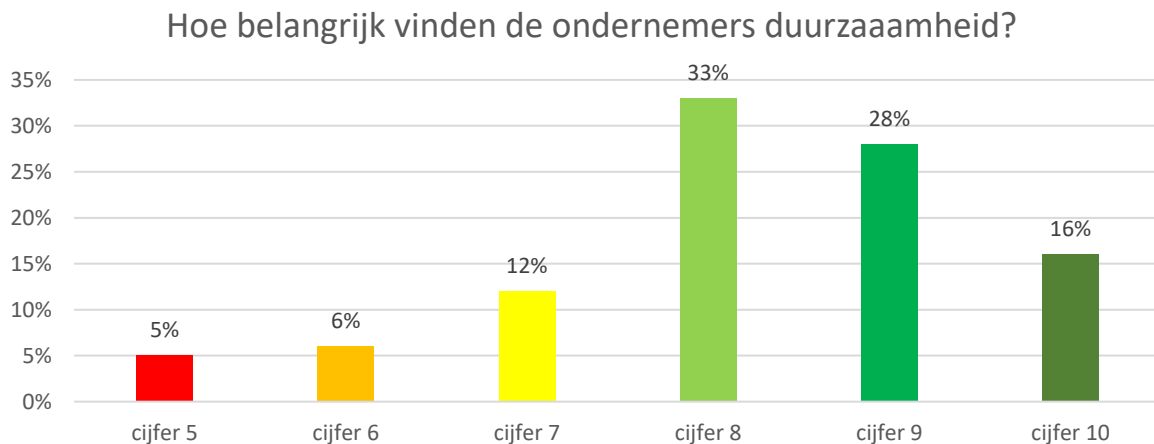
2.2 Het maatschappelijk probleem

Een maatschappelijk probleem dat al vele jaren speelt is de opwarming van de aarde. Het klimaat is aan het veranderen en door een stijging van de temperatuur. De verandering van het klimaat heeft impact op de mens, natuur en het milieu. Leefgebieden van dieren veranderen door het menselijk gebruik van natuurlijke grondstoffen. Daarnaast komen er steeds meer schadelijke stoffen in de lucht door de uitstoot van CO² (Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, 2021). Naast de opwarming van de aarde blijft de wereldbevolking sterk groeien waardoor de vraag naar grondstoffen toeneemt. Door de leefwijze van de mens is er een daling ontstaan in het aanbod van grondstoffen. Hierdoor wordt men gedwongen om na te denken over het hergebruiken van grondstoffen (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020). Het maatschappelijk probleem rondom de uitstoot van CO² eist veel aandacht op wereldniveau. In 2016 heeft staatssecretaris Dijksma het VN-klimaatakkoord van Parijs ondertekend namens de 28 lidstaten van de Europese Unie. Het doel van dit akkoord is om de opwarming van de aarde beperken (Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, 2020).

2.3 Ambities van de overheid

Duurzaamheid neemt binnen de overheid een steeds belangrijkere rol in en wordt daarmee steeds belangrijker in de samenleving. Dit is af te leiden uit de strenge ambities die de overheid heeft opgesteld voor de komende 30 jaar. Momenteel heeft de overheid twee hele duidelijke ambities staan voor de komende 30 jaar. Deze ambities zijn het overgaan op een energieneutraal systeem en het overgaan naar een circulaire economie. Beide ambities sluiten aan bij het Klimaatakkoord waar verderop in de analyse ingegaan wordt (Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, 2020).

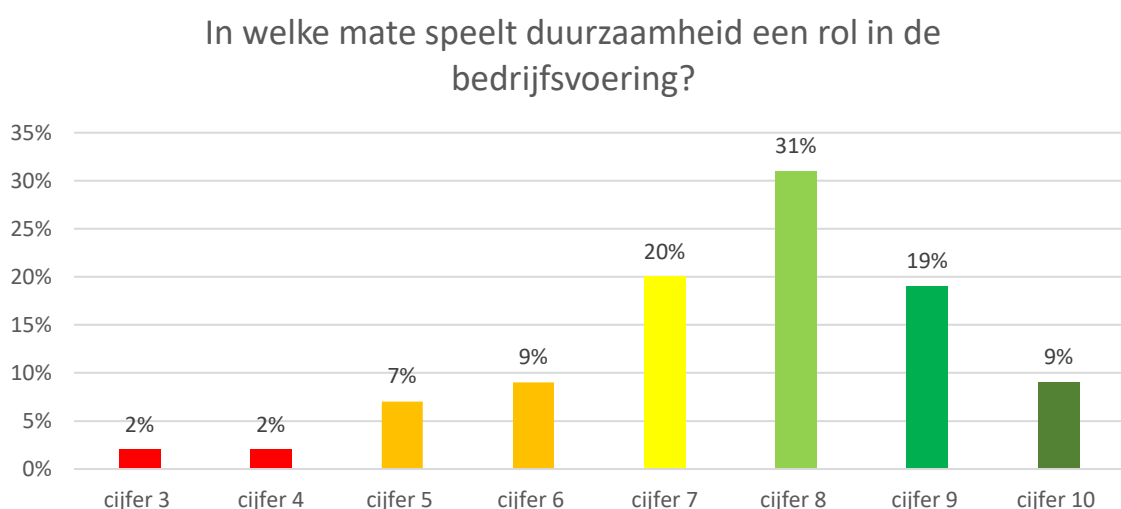
Dat duurzaamheid een belangrijk thema is binnen de overheid, dat is duidelijk door alle ambities en regels die er op dit moment zijn en die er in de toekomst aan zullen komen. Zoals eerder benoemd is het belangrijk dat de gehele maatschappij meegaat in deze ambities. In het onderzoek onder de vakantieparken is getoetst in hoeverre de vakantieparken eenzelfde urgentie ervaren als de overheid op het gebied van verduurzaming. In het onderzoek is aan de deelnemers gevraagd hoe belangrijk zij duurzaamheid vinden op een schaal van 1 tot en met 10. In figuur 1 staat weergegeven hoe belangrijk de deelnemers van het onderzoek duurzaamheid vinden.

Figuur 1: belangrijkheid duurzaamheid

Van alle deelnemers is hier een gemiddelde uitgekomen van een 8,3. De variatie aan antwoorden ligt tussen het cijfer 5 en het cijfer 10. Hieruit blijkt dat er verschillende meningen zijn over de belangrijkheid van duurzaamheid. Ondanks dat een aantal deelnemers heeft aangegeven duurzaamheid niet belangrijk te vinden heeft, kijkend naar het gemiddelde, het grootste deel aangegeven duurzaamheid wel belangrijk te vinden, maar het niet als hoogste prioriteit hebben.

Naast dat er gevraagd is of de deelnemers duurzaamheid belangrijk vinden, is ook gevraagd in welke mate duurzaamheid al een rol speelt in de bedrijfsvoering. De deelnemers konden antwoorden middels het geven van een cijfer op een schaal van 1 tot en met 10. In figuur 2 staan de antwoorden van de deelnemers weergegeven.

Figuur 2: duurzaamheid in de bedrijfsvoering

Het gemiddelde van alle deelnemers is het cijfer 7,5. Hieruit is te concluderen dat bij een aantal deelnemers duurzaamheid al een erg grote rol speelt en bij een aantal niet. Gezien het gemiddelde

gaan de deelnemers de goede kant op. Een aanname is dat het gemiddelde van deze resultaten lager uitvalt wanneer deze twee vragen door de gehele sector beantwoord worden. Vakantieparken die duurzaamheid een hoge prioriteit geven zullen dit onderzoek belangrijk vinden en sneller geneigd zijn om deel te nemen. Vanwege de intrinsieke motivatie voor duurzaamheid van de deelnemers, moet er rekening gehouden worden met een lager gemiddelde voor de gehele sector.

Terugkijkend op de resultaten van het onderzoek is er een verschil te zien in hoe belangrijk de vakantieparken duurzaamheid vinden en in welke mate duurzaamheid op dit moment al een rol speelt. De belangrijkheid van duurzaamheid scoort hoger dan de mate waarin duurzaamheid al een rol speelt in de bedrijfsvoering. Daaraan is te zien dat er nog stappen gezet kunnen worden.

Dit resultaat is te vergelijken met de ambities van overheid. De overheid laat duidelijk blijken dat duurzaamheid een hoge prioriteit heeft. Echter is uit onderzoeken gebleken dat er nog veel werk te verzetten is om aan de gestelde ambities te voldoen. Het Planbureau voor de Leefomgeving rapporteert elk jaar of het beleid van de overheid voldoende is om de ambities te behalen. Ruijs (2020) stelt dat uit het onderzoek van het Planbureau voor de Leefomgeving is gebleken dat de ambities lastig te behalen zijn wanneer men op de manier doorgaat zoals het nu gaat. Dit gaat bijvoorbeeld over de uitstoot van CO². Een concreet doel voor het jaar 2020 was dat veertien procent van de energie hernieuwbaar moet zijn. Het behaalde resultaat staat op 11,6%. Het Planbureau voor de Leefomgeving heeft geconcludeerd dat het huidige tempo van ontwikkelingen rondom duurzaamheid verdubbeld moeten gaan worden om de tussentijdse doelen in 2030 te kunnen behalen.

2.4 Energieverbruik en het reduceren van de CO²-uitstoot

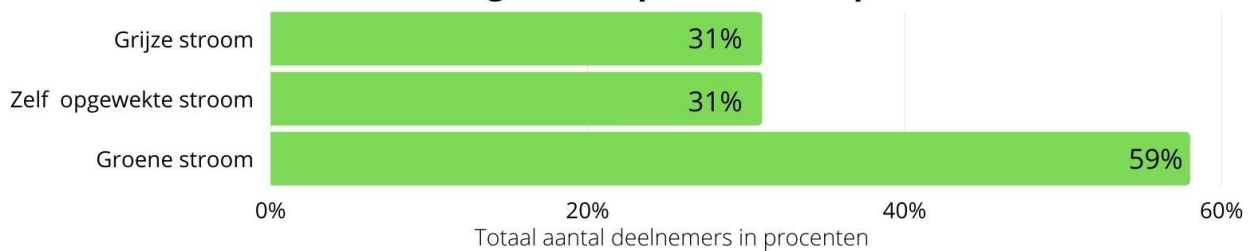
Het eerste onderdeel dat nader zal worden toegelicht is het gebruik van energie op de vakantieparken en het reduceren van de uitstoot van CO². Dit onderwerp heeft op wereldniveau een hoge prioriteit omdat de stijging van de wereldtemperatuur grote nadelige gevolgen heeft voor de leefomgeving van mens en dier. Nederland heeft naar aanleiding van het Klimaatverdrag van Parijs, dat gaat over CO²-reductie, haar eigen Klimaatakkoord opgesteld. Het Klimaatakkoord is een overeenkomst tussen de overheid, het bedrijfsleven en instanties om samen over te gaan naar een duurzame economie waarbij de reductie van CO² centraal staat. In het klimaatakkoord staan maatregelen opgenomen die direct of indirect betrekking hebben tot iedereen in de maatschappij. Dat betekent dat ook de vakantieparken hiermee te maken krijgen. Een streng doel dat is opgesteld is dat in de komende 10 jaar de uitstoot ten opzichte van het jaar 1990 gehalveerd moet worden. De uitstoot van CO² wordt onder andere veroorzaakt door het gebruik van gas en stroom. Beiden zijn afkomstig uit de verbranding van fossiele brandstoffen. Bij de verbranding van deze stoffen komt CO² vrij wat schadelijk is voor het milieu. Om dit tegen te gaan zullen er maatregelen genomen moeten worden, voorbeelden hiervan zijn de woningen en gebouwen in Nederland van het aardgas afhaken en gebruik gaan maken van hernieuwbare energie (Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, 2020). In het onderzoek is ingegaan op het gebruik van stroom en gas.

2.4.1 Stroom

In het onderzoek zijn drie verschillende stroomsoorten meegenomen. Grijs stroom is een niet-duurzame variant. Grijs is afkomstig uit de verbranding van fossiele brandstoffen (Vattenfall, z.d.). De tweede is ingekochte groene stroom, dit is een duurzame variant omdat het afkomstig is uit natuurlijke en onuitputbare bronnen (NPO Kennis, 2020). De laatste optie was het gebruik van zelf-opgewekte stroom, ook dit is een duurzame variant. Een voorbeeld van zelfopgewekte energie is de stroom afkomstig uit zonnepanelen (Zelf Energie Produceren, 2020). Op de volgende pagina staan de onderzoeksresultaten gepresenteerd.

Onderzoeksresultaten

Soort stroomgebruik op de vakantieparken

Verbruiksgegevens:

Totaal gemiddelde

Per gastnacht:	gemiddeld 3,65 kWh
Per gast:	gemiddeld 21,85 kWh
Per accommodatie:	gemiddeld 5675,70 kWh per jaar
Per standplaats:	gemiddeld 953,50 kWh per jaar
Per combinatie:	gemiddeld 3207,30 kWh per jaar

Camping

Per gastnacht:	gemiddeld 1,62 kWh
Per gast:	gemiddeld 13,63 kWh

Huisjesterrein:

Per gastnacht:	gemiddeld 4,90 kWh
Per gast:	gemiddeld 25,49 kWh

Combinatiepark

Per gastnacht:	gemiddeld 1,58 kWh
Per gast:	gemiddeld 11,24 kWh

Uit het onderzoek is gebleken dat op veel parken gebruik wordt gemaakt van combinaties. Een veel voorkomende combinatie is het gebruik van zelf opgewekte stroom gecombineerd met groene ingekochte stroom of grijze ingekochte stroom.

Een positief resultaat is dat 59% van de deelnemers gebruik maakt van ingekochte groene stroom.

De verbruiksgegevens zijn vergeleken met de gemiddelde verbruiksgegevens van een huishouden. Hieruit blijkt dat de verbruiksgegevens op de parken veel hoger liggen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat het stroomverbruik van de centrale voorzieningen op het vakantiepark zijn meegenomen.

Uit het onderzoek is gebleken dat van alle deelnemers 8% volledig zelfvoorzienend is in hun stroom.

Een andere mogelijke verklaring waarom de gegevens hoger liggen dan bij een gemiddeld huishouden is dat mensen op vakantieparken minder zuinig omgaan met het stroom gezien hier geen aparte kosten voor in rekening worden gebracht.

Om aan de CO2-neutrale doelstelling in het jaar 2050 te voldoen, zullen de parken die op dit moment nog gebruik maken van grijze stroom binnen nu en 30 jaar over moeten gaan op groene stroom of zelfopgewekte stroom

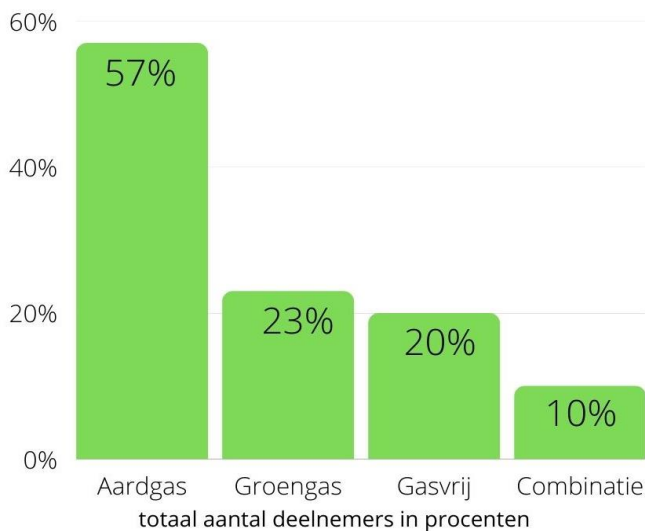
De verbruiksgegevens zijn vergeleken met de verbruiksgegevens van een hotel. Een hotel verbruikt gemiddeld 16 kWh per gastnacht (Milieubarometer, z.d.). Hieruit kan geconcludeerd worden dat op een vakantiepark het gemiddelde stroomverbruik per gastnacht lager is.

2.4.2 Gas

De deelnemers van het onderzoek konden kiezen tussen aardgas en groengas. Aardgas is een gas dat afkomstig is uit de verbranding van fossiele grondstoffen en is daarmee slecht voor het milieu (Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, 2021). Groengas is de duurzame variant, het is hernieuwbaar en komt van onuitputtelijke bronnen (Groengas Nederland, z.d.). De onderzoeksresultaten staan hieronder gepresenteerd.

Onderzoeksresultaten

Soorten gasgebruik op de vakantieparken

In het jaar 2050 moeten alle gebouwen en woningen in Nederland aardgasvrij zijn. Dat zal betekenen dat in de komende dertig jaar 57% van de deelnemers veranderingen moeten gaan aanbrengen op het vakantiepark.

Verbruiksgegevens:

Totaal gemiddelde

Per gastnacht:	gemiddeld 1,4 m3
Per gast:	gemiddeld 7,4 m3
Per accommodatie:	gemiddeld 2561,8 m3
Per standplaats:	gemiddeld 110,1 m3
Per combinatie:	gemiddeld 232,4 m3

Camping

Per gastnacht:	gemiddeld 0,35 m3
Per gast:	gemiddeld 1,66 m3

Huisjesterrein:

Per gastnacht:	gemiddeld 2,63 m3
Per gast:	gemiddeld 11,3 m3

Combinatiepark

Per gastnacht:	gemiddeld 0,33 m3
Per gast:	gemiddeld 11,57 m3

De vakantieparken die al volledig gebruik maken van groengas, zullen in de toekomst geen investeringen hoeven te doen op het gebied van gasgebruik. De doelstelling om in het jaar 2050 van het gas af te zijn geldt niet voor groengas (Volkskrant, 2019).

De verbruiksgegevens zijn vergeleken met de gemiddelde verbruiksgegevens van een huishouden van 2 tot 5 personen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de verbruiksgegevens op de parken gemiddeld hoger liggen dan bij een huishouden. Hiervoor geldt dezelfde mogelijke verklaring als bij het verbruik van stroom. De verbruiksgegevens liggen hoogstwaarschijnlijk hoger vanwege het gasverbruik van de faciliteiten die aanwezig zijn op het vakantiepark.

Het resultaat over gasvrije parken kan niet met volledige zekerheid vastgesteld worden. In het onderzoek is slechts gevraagd naar aardgas en groengas. In de praktijk is gebleken dat op vakantieparken naast aardgas ook gebruik gemaakt wordt van propaangas of butaangas dat afkomstig is uit een tank. Echter zijn beide een bijproduct van aardgas zijn waardoor beiden een negatief effect hebben op het milieu (Plasman, 2021). In het onderzoek kan hier verwarring over zijn ontstaan, waardoor de 20% een globale inschatting is.

2.4.3 Uitbreiding van de energiebesparingsplicht

Om het doel in 2050 te behalen heeft de overheid op dit moment wetten ingesteld voor een reductie in de uitstoot van CO². In het Activiteitenbesluit Milieubeheer worden bedrijven die per jaar 50.000 kWh of 25.000 m³ aardgas of een equivalent daarvan verbruiken verplicht om energiebesparende maatregelen toe te passen. Dit wordt de energiebesparingsplicht genoemd. Bij deze maatregelen gaat het om het voorkomen of verminderen van energieverbruik. Voorbeelden hiervan zijn het toepassen van energiebesparende technieken, het goed isoleren van gebouwen of het toepassen van energiezuinige verlichting (RVO, z.d.-d).

Heeft een organisatie de energiebesparingsplicht dan zal deze organisatie ook moeten voldoen aan de informatieplicht. De ondernemer moet aan de gemeente of de omgevingsdienst laten weten wat de organisatie doet om energie te besparen. In 2023 zal er een wijziging plaatsvinden in de energiebesparingsplicht. De bedrijven zullen in 2023 verplicht worden om ook CO²-reducerende maatregelen te nemen (Kenniscentrum InfoMil, z.d.). Voor de vakantieparken betekent dit dat zij in het jaar 2023 aan maatregelen moeten voldoen die ze nog niet genomen hebben. Voorbeelden van maatregelen zijn het installeren van warmtepompen of zonnepanelen. Deze maatregelen die leiden tot een reductie van de uitstoot van CO² en moeten een terugverdientijd hebben van 5 jaar. Met de huidige techniek is dat een moeilijke opgave, maar gezien de snelle ontwikkelingen zou dit in het jaar 2023 wel mogelijk zijn (J. Belt, persoonlijke communicatie, 23 april 2021). Een uitgebreide toelichting over de energiebesparingsplicht en de uitbreiding daarvan staat weergegeven in *bijlage I: de energiebesparingsplicht*.

2.4.4 De BENG-eisen en de NTA8800

Naast de uitbreiding van de energiebesparingsplicht is er nog een wet die gaat bijdragen aan de doelstelling voor 2050. Hierbij gaat het om de BENG-eisen, dit staat voor bijna energie neutrale gebouwen. Vanaf januari 2021 is er een nieuwe wet voor het energiezuinig/energie neutraal maken van gebouwen, dit geldt voor alle nieuwbouw. De BENG-eisen zijn de vervanger van de Energieprestatiecoëfficiënt. De BENG-eisen moeten er voor zorgen dat gebouwen die vanaf januari 2021 gebouwd worden (bijna) energieneutraal zijn. De BENG bestaat in totaal uit drie eisen waaraan de nieuwbouw moet voldoen. Deze drie eisen gaan over de energiebehoefte van een gebouw, het primair fossiel energieverbruik en het aandeel hernieuwbare energie in het gebouw (Niekerk, z.d.).

Binnen de BENG-eisen wordt er onderscheidt gemaakt tussen verschillende gebruiksfuncties. Bungalows of huisjes die op een vakantiepark staan vallen onder de logiesfunctie. Een eis die voor de nieuwbouw van een logiesfunctie geldt is bijvoorbeeld dat het aandeel hernieuwbare energie gelijk aan of meer dan 50% moet zijn (Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties, 2019).

De BENG-eisen kunnen ook gebruikt worden voor bestaande gebouwen. Het is mogelijk om de drie indicatoren te testen op een bestaande woning om zo inzichtelijk te krijgen wat de energieprestatie van het bestaande gebouw is. Daarnaast zal de tweede indicator, het gebruik van fossiele energie, een impact gaan hebben op het Energielabel door de nieuwe rekenwijze de NTA8800 (Nieman, 2021). De NTA8800 is de nieuwe meetmethode voor de energieprestatie van gebouwen. Bij nieuwbouwwoningen is de NTA8800 bepalend voor de toetsing of het gebouw of de woning voldoet aan de eisen van de BENG (Aedes, 2019). Een uitgebreide uitwerking van de BENG-eisen en de NTA8800 is terug te vinden in *bijlage II: BENG-eisen en NTA8800*.

Kijkend naar de onderzoeksresultaten, de ambities van de overheid en de wetgeving, liggen daar voor ondernemers nog kansen en uitdagingen. De grootste uitdaging is het aardgasvrij maken van de parken. Deze verandering zal voor de ondernemers van de vakantieparken en overige betrokkenen een ingrijpende verandering zijn. Naast dat de ondernemers werk zullen moeten maken van de nieuwe wetten, bieden deze wetten ook nieuwe inzichten. Met de NTA8800 en de BENG-eisen kunnen de vakantieparken de energieprestatie van al bestaande vakantiehuisjes en/of voorzieningen toetsen. Hiermee krijgen zij inzicht in eventuele verbeteringen.

2.5 Circulariteit

Circulariteit is een van de ambities die overheid heeft gesteld voor het jaar 2050. Onder circulariteit wordt het volgende verstaan: "Circulariteit gaat ervan uit dat de grondstoffen van nu de grondstoffen zijn voor later: na gebruik kunnen producten gedemonteerd worden en de materialen opnieuw worden gebruikt. Circulariteit gaat dus uit van een wereld zonder afval" (GPR Software, 2021).

Om over te gaan op een circulaire economie is de overheid samenwerkingen aangegaan met kennisinstituten, organisaties en vakbonden om er voor te zorgen dat particulieren, bedrijven en de overheid slimmer om zullen gaan met het gebruik van grondstoffen. Het rijksbrede programma Nederland circulair in 2050 is ambitieus maar volgens deskundigen niet onhaalbaar. Om tot een circulaire economie te komen is in 2018 het Grondstoffenakkoord opgesteld. In dit akkoord zijn vijf transitieagenda's opgenomen waarvan er twee relevant zijn voor de vakantieparken:

1. *Consumptiegoederen*: dit zijn alle goederen in een verpakking die de mens gebruikt. Het gaat om alle producten die na de gebruiksfase vrijkomen uit huishoudens of door mensen uit huishoudens op andere plekken. Het doel is om deze grondstoffen niet meer te verspillen, maar te gaan recycleren.
2. *Bouw*: de bouw maakt veel gebruik van grondstoffen, dit gaat om een percentage van 50% van alle grondstoffen in Nederland. Daarnaast produceert de bouw veel sloopafval. Het is van belang om de bouw duurzaam in te richten, hiervoor zijn circulaire en modulaire bouw ontwikkelingen nodig (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020).

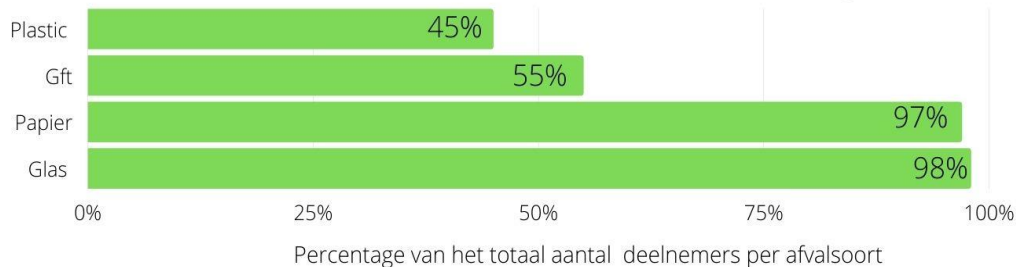
Op basis van de bovenstaande transitieagenda's is in het onderzoek ingegaan op de mate van afval scheiden op de vakantieparken door de gast en de organisatie. Vervolgens is er ingegaan op het gebruik van recyclebaar en herbruikbaar materiaal bij de nieuwbouw en/of renovatie van gebouwen en voorzieningen. De resultaten van het onderzoek staan in de volgende paragrafen uitgewerkt.

2.5.1 Het scheiden van afval

Uit het onderzoek is gebleken dat op het gebied van afval scheiden voor de ondernemers nog veel kansen liggen. Het scheiden van afval door de gast en door de organisatie is getoetst. Er is gevraagd welke soorten afval de gast scheidt op het park en welke soorten afval er door de organisatie worden gescheiden. De resultaten worden gepresenteerd op de volgende pagina.

Onderzoeksresultaten

Afval scheiden vanuit de gast

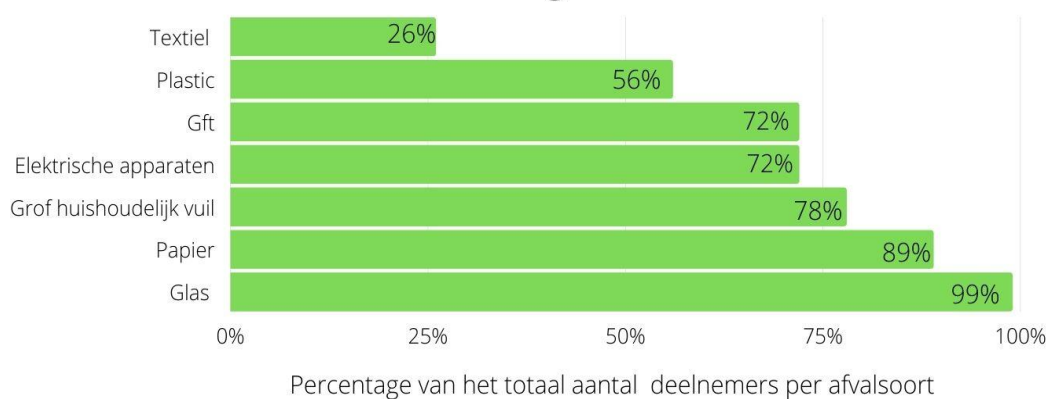

Verbruiksgegevens:

Restafval per gast:	gemiddeld 1,3 kilo
Restafval per gastnacht:	gemiddeld 0,18 kilo
Restafval per accommodatie:	gemiddeld 275,5 kilo per jaar
Restafval per standplaats:	gemiddeld 189,4 kilo per jaar

Afval scheiden vanuit de organisatie

Een opvallend resultaat is dat van alle combinatieparken 48% alle soorten afval scheidt vanuit de gast. Dit is een piek vergeleken met het gemiddelde van alle deelnemers (32%) en de resultaten van de campings (31%) en de huisjesterreinen (5,6%).

32,1 % van de deelnemers is niet op de hoogte van de hoeveelheid restafval.

Van alle deelnemers scheidt 14,4% alle genoemde afvalsoorten vanuit de organisatie. 32% van alle deelnemers scheidt alle genoemde soorten afval vanuit de gast.

Om de piek bij de combinatieparken te verklaren is er gekeken naar het aantal Green Key-gecertificeerde parken. Een derde deel van deze 48% combinatieparken heeft de Green Key behaald. Dit heeft een kleine impact op de piek. Een mogelijke verklaring is dat op de huisjesterreinen veelal sprake is van gedeeld eigenaarschap waardoor de eigenaar van het park weinig tot geen invloed heeft op de mate van afval scheiden in de vakantiewoning, waardoor er een duidelijk verschil is tussen huisjesterreinen en combinatieparken. Uit gesprekken die zijn gevoerd met ondernemers van vakantieparken is naar voren gekomen dat ondernemers vaak afhankelijk zijn van een leverancier met betrekking tot het scheiden van afval, waardoor het goed gescheiden houden van afval een lastige opgave kan zijn.

23,1% van de deelnemers heeft in het onderzoek aangegeven dat zij niet op de hoogte zijn van de hoeveelheid restafval. Hier ligt een kans voor deze ondernemers. Wanneer men op de hoogte is van de hoeveelheid restafval vergeleken met de totale hoeveelheid afval kan er getoetst worden hoe goed het afval scheiden gaat op het vakantiepark.

2.5.2 De wetgeving

Uit de enquêteresultaten kan geconcludeerd worden dat op het gebied van afval scheiden voor de ondernemers nog werk te verzetten is. Wanneer er gekeken wordt naar de ambities van de overheid, is het ook noodzakelijk dat er stappen gezet gaan worden. Er zijn op initiatief van de overheid diverse onderzoeken uitgevoerd. Ruijs (2020) stelt dat uit het onderzoek van ICER (Integrale Circulaire Economie Rapportage) is gebleken dat in de afgelopen 10 jaar de hoeveelheid nodige grondstoffen niet of nauwelijks is veranderd. De hoeveelheid restafval, met name huishoudelijk restafval, is momenteel bijna het dubbele van de voor 2020 en 2022 gestelde niveaus. Zoals het op dit moment gaat, gaan de doelstellingen die gesteld zijn voor een circulaire economie niet gehaald worden.

Omdat de doelstellingen in de huidige situatie niet behaald gaan worden, heeft het Planbureau voor de Leefomgeving gekeken naar de acties en maatregelen die ondernomen zijn om de doelen te behalen. De instrumenten die tot op heden ontwikkeld zijn, zijn vrijwillige instrumenten. Op basis van de ontwikkelingen is het voor de hand liggend dat de overheid binnen een bepaalde periode overgaat op verplichtingen voor circulariteit. Dit gaat over het invoeren van wetten en regels en monitoring. ICER heeft geconstateerd dat de overheid op dit moment een goede basis heeft voor een circulaire economie maar er strenge verplichtingen nodig zijn om de doelstelling te behalen in het jaar 2030 en 2050.

Nederland heeft voor afval het Landelijk Afvalbeheerplan (LAP). Dit plan is het beleidskader voor afval binnen de circulaire economie waar Nederland in 2050 naartoe wil gaan, het is dus geen wet. Een wijziging die in het LAP3 is opgenomen, is dat er meer ruimte is ontstaan om te experimenteren met innovaties om over te kunnen gaan naar een circulaire economie. Het LAP vormt voor bedrijven en de overheid een kader voor het beleid voor grondstoffen en afvalbeheer (Afval Circulair, z.d.). De wijzigingen in het LAP hebben plaatsgevonden op basis van de herziening van het Europees Afvalkaderrichtlijn. Hieruit zijn nieuwe verplichtingen naar voren gekomen voor het scheiden van afval, namelijk het Besluit gescheiden inzamelen huishoudelijke afvalstoffen (Goorhuis, 2021). Vanaf 1 juli 2020 maakt het besluit gemeenten wettelijk verplicht om gft, metaal, papier, kunststof, glas en elektrische apparaten gescheiden in te zamelen (VNG, 2020).

De huidige wetgeving stelt een particulier huishouden niet verplicht om huishoudelijk afval te scheiden. De uitdaging ligt hier bij de gemeente. Doordat de gemeente wel verplicht is om het afval te scheiden, worden inwoners van gemeenten gestimuleerd om afval te scheiden (LAP 3, 2020). In sommige gevallen neemt de gemeente het scheiden van afval uit handen van de inwoners. Ondanks het uit handen nemen zijn huishoudens inmiddels 'gewend' dat afval scheiden erbij hoort. Veel vakantieparken zijn op het gebied van afval scheiden afhankelijk van de leverancier die het afval inzamelt. Daarnaast moet op een vakantiepark rekening gehouden worden met de wensen van de gast. Deze aspecten bemoeilijken het scheiden van afval. Wanneer vakantieparken, overheden en leveranciers met elkaar

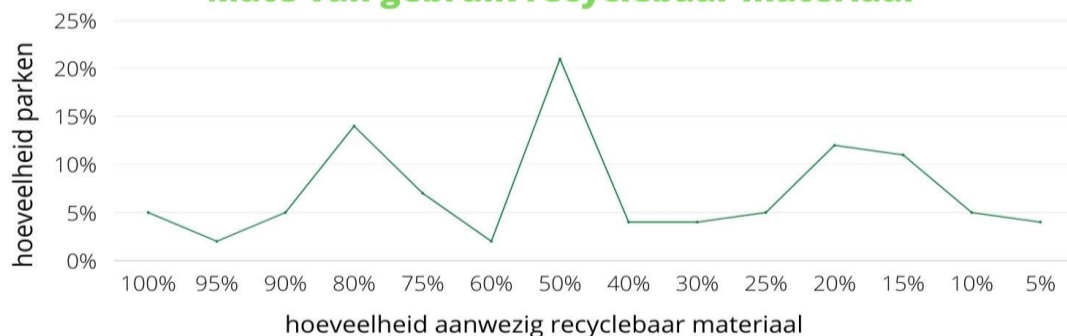
in gesprek gaan over het gescheiden inzamelen, zullen hier nog kansen komen voor de vakantieparken om bij te dragen aan het creëren van een circulaire economie.

2.5.3 Gebruik van recyclebaar en herbruikbaar materiaal

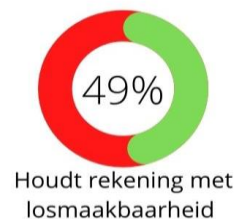
Door het opraken van grondstoffen en de groeiende behoefte aan grondstoffen is het van belang dat grondstoffen worden hergebruikt of worden gerecycled. Tussen hergebruiken en recyclen zit een verschil. Bij het hergebruik wordt het product of materiaal in dezelfde staat opnieuw gebruikt voor al dan niet hetzelfde doel. Bij recyclen wordt de afvalstof of het materiaal van het product opnieuw gevormd tot een nieuw product (Platform CB'23, 2020). De onderzoekresultaten staan hieronder weergegeven.

Onderzoeksresultaten

Mate van gebruik recyclebaar materiaal

Gemiddeld is **40,0%**
van het materiaal
herbruikbaar

Gemiddeld is **40,4%**
van het materiaal
recyclebaar

Gebruik van recyclebaar materiaal:
nieuwbouw: **51%** van de deelnemers
renovatie: **54%** van de deelnemers

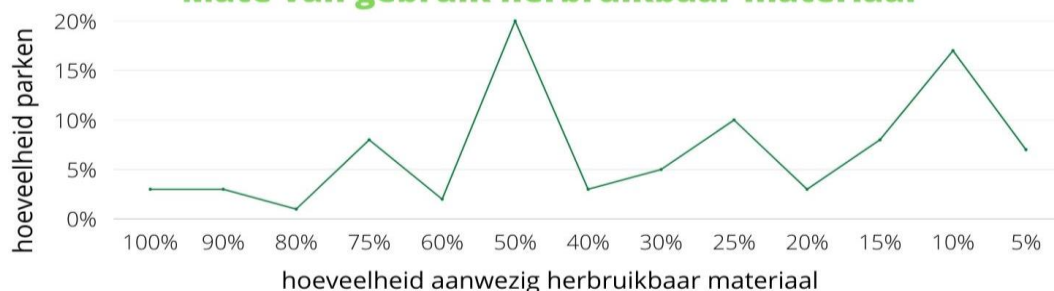

Gebruik van herbruikbaar materiaal:
nieuwbouw: **54%** van de deelnemers
renovatie: **50%** van de deelnemers

Wat een bijzondere uitkomst is, is dat de percentages van de hoeveelheid recyclebaar en herbruikbaar materiaal variëren tussen de 5% en de 100%. Dit betekent dat ondernemers kansen zien om mee te gaan in de circulaire ambities van de overheid en hier dus ook al mee begonnen zijn.

Mate van gebruik herbruikbaar materiaal

In het onderzoek is ingegaan op losmaakbaarheid. Dit is cruciaal voor het hergebruiken van materialen. Bij het demonteren van bouwmaterialen blijven materialen over die vaak niet geschikt zijn voor hergebruik. Een oorzaak hiervan is dat veel materialen niet meer te scheiden zijn door het gebruik van chemische verbindingen. Door de schaarste aan grondstoffen is het belangrijk om producten weer terug te brengen in de keten, hier speelt losmaakbaarheid een grote rol (Broek, 2019).

Gezien de ambities van de overheid zijn de resultaten die weergegeven staan een positief gegeven, maar is er ook ruimte voor verbetering. Wanneer er gekeken wordt naar de ontwikkelingen in de wetgeving rondom circulariteit is het logisch dat er voor de vakantieparken nog stappen te zetten zijn. Dit komt omdat er voor de overheid op dit gebied zelf ook nog stappen te zetten zijn in het maken van wetten en regels die circulariteit stimuleren. Bij een circulaire economie gaat het om het inzetten van hoogwaardig secundair materiaal. Het materiaal dat vrijkomt bij de renovatie of sloop van accommodaties of voorzieningen moet met waarde behoud opnieuw bruikbaar zijn. De wet- en regelgeving die op dit moment geldend is, staat het hergebruik van secundaire materialen en producten in de weg. Zo is het vaak de vraag of de producten die hergebruikt kunnen worden wel voldoen aan de eisen van het Bouwbesluit en wie de garantie geeft voor de secundaire materialen (Leeuwen, 2020).

Op 10 oktober 2019 is het eindrapport Grondstof of afval van de taskforce Herijking Afvalstoffen naar de tweede kamer gestuurd. Deze taskforce is opgericht door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat om de regering te adviseren over de belemmeringen die de huidige wet- en regelgeving heeft ten aanzien van het overgaan naar een circulaire economie. De huidige wet- en regelgeving betreft afval is afkomstig uit de jaren 70 en hierdoor nog gericht op een lineaire economie wat botst met de huidige ontwikkelingen en ambities (Kenniskaarten - het Groene Brein, z.d.).

Een voorbeeld van een belemmering die de taskforce naar voren heeft gebracht is dat vergunningverleners en toezichthouders bij de casussen die zij behandelen denken vanuit hun eigen perspectief. Hiermee houden zij rekening met de wetten en regels die er zijn en denken vaak vanuit een risicoperspectief. Hier tegenover staat het vakantiepark dat graag wil bijdragen aan de doelstelling om in het jaar 2050 circulair te zijn. De ondernemer ziet kansen in de reststromen die afkomstig zijn uit de organisatie maar hij/zij wordt hierin belemmerd door het in risico's denken en de regelgeving. Het advies dat de taskforce hiervoor geeft is dat er vanaf het begin van een project een samenwerking moet ontstaan tussen toezichthouders en vergunningverleners en het bedrijf dat een idee heeft om zo openheid en vertrouwen te creëren. Daarnaast adviseert de taskforce om het Activiteitenbesluit aan te passen zodat experimenteren met circulariteit onder controle mogelijk wordt (*Grondstof of afval, belemmeringen en oplossingen*, 2019).

In het onderzoek hebben enkele deelnemers aangegeven dat zij op dit moment al 100% procent gebruik maken van secundair bouw materiaal. Dit is een positief, maar ook een opvallend resultaat gezien de belemmeringen die ervaren worden door de wetgeving. Voor ondernemers liggen hier kansen om elkaar te ondersteunen door van elkaar te leren. Kennis is er om te delen en dat sluit aan bij de participatie die wordt verwacht in de Omgevingswet die in het volgende hoofdstuk nader toegelicht zal gaan worden. Om tot een volledig circulaire economie te komen zonder afvalstromen en hergebruik van alle materialen, zullen er nog stappen gezet moeten worden voor zowel de overheid als de vakantieparken.

2.6 De Omgevingswet

De Omgevingswet is een wet die in zal gaan op 1 januari 2022. De Omgevingswet is de opvolger van diverse losse wetten. In deze wet zal er van 26 losstaande wetten naar 1 integrale wet gegaan worden. De Omgevingswet is een integrale blik op de leefomgeving, gebaseerd op ontwikkelingen in de maatschappij. Een van de redenen waarom de Omgevingswet wordt opgesteld is vanwege het feit dat duurzaamheid een steeds grotere rol speelt in de maatschappij. De huidige wetgeving biedt nog niet veel mogelijkheden voor verduurzaming en daar gaat de Omgevingswet verandering in brengen. De Omgevingswet krijgt de volgende definitie: "Het waarborgen van de bestaansmogelijkheden van alle mensen op aarde hier en nu, elders en later" (SAB, 2021). Binnen de Omgevingswet zijn circulariteit en

de reductie van CO² – uitstoot belangrijke onderwerpen. Vakantieparken zullen bepaalde veranderingen ondervinden door de Omgevingswet. In de Omgevingswet staat een veilige, gezonde en duurzame leefomgeving centraal en daar kunnen de vakantieparken een belangrijke rol in gaan spelen door een voorbeeldfunctie voor de maatschappij te zijn.

Een belangrijk onderdeel in de Omgevingswet is de NOVI (nationale omgevingsvisie). De NOVI is één duidelijke visie voor het omgevingsbeleid van Nederland. Naast de NOVI zullen regio's en provincies hun eigen omgevingsvisie opstellen. Per regio of provincie kan er gekeken worden welke visie het best passend is voor die omgeving. Deze regionale visies zullen de NOVI als stip aan de horizon gebruiken. Binnen de NOVI staan vier onderwerpen centraal, namelijk:

- Duurzame energie inpassen met oog voor de omgevingskwaliteit;
- Ruimte voor overgang naar een circulaire economie;
- Woningbouw in een stedelijk netwerk en gezonde en groene steden;
- Landgebruik meer in balans met natuurlijke systemen.

In de NOVI staat centraal dat er samen gekeken moet worden naar een waardevolle leefomgeving. De maatschappelijke opgaven die er momenteel zijn, vormen hiervoor de basis. Een van de belangrijke doelen van de Omgevingswet en de NOVI is dat er participatie gevraagd wordt van het bedrijfsleven maar ook van particulieren. Het is belangrijk dat het bedrijfsleven mee gaat doen en mee gaat denken in het creëren van de veilige, gezonde en duurzame leefomgeving. Het is belangrijk dat een ondernemer met een initiatief kennis deelt en kan verantwoorden hoe dit in de samenleving geplaatst kan worden en wie hieraan mee kunnen denken (De Vries, 2021).

Door de Omgevingswet zullen een aantal veranderingen plaatsvinden. Binnen de huidige wetgeving moet de ondernemer bij het verkrijgen van een vergunning zich vooral kunnen verantwoorden dat er op een bepaalde manier schade aangebracht wordt aan bijvoorbeeld de natuur. In de Omgevingswet zullen vergunningen nu als meetinstrument gebruikt gaan worden om te bepalen welke bijdrage de ondernemer levert aan een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving (Hartman, 2017). Dit is een voorbeeld van het andersom denken in de nieuwe Omgevingswet. Wat heeft de ondernemer voor initiatief en hoe gaat dat een positieve impact hebben op de leefomgeving?

Daarnaast kan door de Omgevingswet meer maatwerk geleverd worden. Een voorbeeld hiervan is dat er per gemeente bepaald kan worden op welk aspect volgens de Omgevingswet er strenge of minder strenge maatregelen genomen moeten worden (Mannekes & Roelands-Fransen, 2021). Voor de vakantieparken betekent dit dat er minder algemeen geldende regels zijn, maar dat zij zich aan de decentrale regels van de gemeente moeten houden die te maken hebben met de leefomgeving. Hier zit voornamelijk een uitdaging voor de ketens die vakantieparken gevestigd hebben in verschillende regio's binnen Nederland. In de Omgevingswet zullen maatregelen per regio opgesteld worden wat betekent dat vakantieparken hun algemene beleid rondom duurzame maatregelen zullen moeten aanpassen naar die van de regio waar de desbetreffende parken gevestigd zijn.

2.7 Financiële mogelijkheden

In voorgaande hoofdstukken is ingegaan op waar voor ondernemers nog kansen liggen om te verduurzamen om mee te gaan in de ambities van de overheid. De stappen die nog gezet moeten worden om te verduurzamen zullen om investeringen vragen. Hierbij kan gedacht worden aan het investeren in zonnepanelen, het toepassen van CO²-reducerende maatregelen of het ontwikkelen van een circulaire dienst of product.

2.7.1 Subsidiemogelijkheden

Momenteel zijn er diverse subsidiemogelijkheden die ondernemers helpen bij het verduurzamen van de bedrijfsvoering. De subsidies die hieronder weergegeven worden zijn algemeen geldende subsidies die aangevraagd kunnen worden door ondernemers. De subsidiemogelijkheden die er op dit moment zijn vormen een kleine basis voor de vakantieparken om mee te kunnen gaan in de ambities van de

overheid. In *bijlage III: voorwaarden subsidies* staan per subsidie de belangrijke voorwaarden weergegeven waar het vakantiepark aan moet voldoen bij het aanvragen van de subsidie.

Investeringssubsidie duurzame energie (ISDE)

[Link naar de website RVO](#)

Deze subsidie is mogelijk om aan te vragen voor de installatie van een zonneboiler, warmtepomp, aansluiting op een waternet en voor kleinschalige windturbines en zonnepanelen. Per 1 januari 2021 heeft het kabinet 164 miljoen euro vrijgegeven om te besteden aan de ISDE. Het indienen van de aanvraag is mogelijk vanaf 1 januari 2021. Deze subsidie is tot 31 december 2023 aan te vragen bij de RVO (RVO, z.d.-g).

Energie investeringsaftrek (EIA) voor ondernemers

[Link naar de website RVO](#)

[Link naar de Energielijst](#)

Deze subsidie is aan te vragen wanneer de ondernemer gaat investeren in CO²-reductie door bijvoorbeeld energiezuinige technieken en duurzame energie. Voor de investering kan 45,5% van de investeringskosten worden afgetrokken van de fiscale winst, hierdoor wordt er minder inkomstenbelasting of vennootschapsbelasting betaald. Om in aanmerking te komen voor de EIA is het van belang om te controleren of de investering voldoet aan de omschrijving onder één van de codes die op de Energielijst staan. De investeringen in de Energielijst worden 'bedrijfsmiddelen' genoemd (RVO, z.d.-e).

MIA (milieu-investeringsaftrek) en Vamil (willekeurige afschrijving milieu-investeringen) voor ondernemers

[Link naar de website RVO](#)

[Link naar de Milieulijst](#)

Met de MIA kan de ondernemer profiteren van een investeringsaftrek die kan oplopen tot 36% van het investeringsbedrag. Met de Vamil kan de ondernemer 75% van de investeringskosten afschrijven. De ondernemer kan het tijdstip hiervan zelf bepalen en levert de ondernemer een liquiditeits- en rentevoordeel op. De milieuvriendelijke techniek of het bedrijfsmiddel moet voldoen aan de eisen van de omschrijving op de Milieulijst. Op de Milieulijst staan bedrijfsmiddelen en technieken die minder milieubelastend zijn en gaan vaak verder dan wat de wet voorschrijft. Voorbeelden die op de Milieulijst staan zijn regenwaterinstallaties, circulaire woningen, bio-asfalt, modulair herbruikbare wandsystemen en circulaire PV-panelen (RVO, z.d.-h).

Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek (KIA)

[Link naar de website Belastingdienst](#)

Wanneer een ondernemer investeert in bedrijfsmiddelen, dan kan de ondernemer gebruik maken van de kleinschaligheidsinvesteringsaftrek (KIA). De KIA is een aftrekpost op de winst. Het bedrag dat de ondernemer mag aftrekken, is afhankelijk van het geïnvesteerde bedrag in het boekjaar.

Voor het jaar 2021 gelden de bedragen die staan weergegeven in tabel 1. Om in 2021 in aanmerking te komen voor de KIA moet de ondernemer een bedrag tussen de €2.401 en €328.721 investeren in bedrijfsmiddelen, hierbij kan het om duurzame bedrijfsmiddelen gaan. Is de onderneming een deel van een samenwerkingsverband zoals een VOF of een maatschap, dan zal de aftrek anders berekend worden. Er wordt gekeken naar de totale investering van het samenwerkingsverband en niet naar de investering van elke onderneming afzonderlijk. Iedere vennoot neemt het deel van de investering voor zijn/haar rekening dat in verhouding is met zijn/haar deel van de (over)winst (Belastingdienst, 2021).

Investing	Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek
Niet meer dan €2400	0%
€2.401 t/m €59.170	28% van het investeringsbedrag
€59.171 t/m €109.574	€16.568

€109.575 t/m €328.721	€16.568 verminderd met 7,67% van het deel van de investeringsbedrag boven de €109.574
Meer dan €328.721	0%

Tabel 1: KIA

Subsidie Circulaire ketenprojecten

[Link naar de website RVO](#)

Deze subsidie is aan te vragen wanneer een MKB (midden- en kleinbedrijf) ondernemer in samenwerking met minimaal drie ondernemers uit het midden-kleinbedrijf een circulair product of circulaire dienst gaat ontwerpen. Dit kan in verschillende vormen:

- Veranderingen in bestaande product- of materiaalketens;
- Het opzetten van een nieuwe keten;
- Het opzetten of veranderen van een deel van een keten.

Binnen de product- of materiaalketen kunnen processen, diensten of businessmodellen circulair worden ontworpen, geproduceerd of georganiseerd. Het product moet ervoor zorgen dat er een reductie plaatsvindt in de CO²-uitstoot en er minder gebruik wordt gemaakt van nieuwe grondstoffen. De subsidie is 50% van de subsidiabele kosten die de ondernemer maakt tijdens het project. In het ketensamenwerkingsverband kan er per MKB-ondernemer maximaal een bedrag van €20.000,- aangevraagd worden. Een samenwerkingsverband bestaat uit minimaal drie en maximaal zes ondernemers. Een voorbeeld van een project is het ontwikkelen van een systeem voor het verhandelen van secundaire materialen (RVO, z.d.-i).

Green Deal (niet-financiële steun)

[Link naar de Rijksoverheid](#)

[Voorbeelden van Green Deals](#)

Wanneer een ondernemer een duurzaam idee heeft dat gericht is op het gebied van grondstoffen, biodiversiteit, water, klimaat of voedsel dan kan de ondernemer steun krijgen. De Green Deals zijn afspraken tussen de overheid en de ondernemer. Met de Green Deal probeert de overheid knelpunten waar de ondernemers tegenaan lopen in het project weg te halen.

Soorten hulp:

- De overheid kan zich inzetten om belemmerende wet- en regelgeving aan te passen zodat het voor de ondernemer makkelijker wordt om het idee in de praktijk te brengen.
- De overheid kan de rol van bemiddelaar aannemen. Zo kan de overheid de ondernemer met de juiste partijen in contact brengen en onderhandelingen vlot laten verlopen.
- De overheid kan de deelnemers helpen om nieuwe markten voor de duurzame technologie te ontginnen (Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, 2019).

2.7.2 De MKB-impacttoets

De MKB-impacttoets is een tool die wordt ingezet om te toetsen of het MKB in Nederland financieel in staat is om mee te gaan in de ambities die de overheid heeft met betrekking tot duurzaamheid. Uit het onderzoek dat is uitgevoerd door het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (2020) is geconstateerd dat ondernemers binnen het MKB gezamenlijk per jaar tussen €0,3 miljard en €0,9 miljard euro moeten gaan investeren om onder andere een aardgasvrije bedrijfsvoering te realiseren. Kijkend naar de financiële ruimte die de ondernemers hebben, blijkt dit een lastige of onmogelijke opgave te zijn bij ondernemers. Daarbij moet er rekening gehouden worden dat naast investeringen in duurzaamheid een ondernemer ook investeringen moet kunnen doen in andere aspecten binnen de bedrijfsvoering. Uit de impacttoets is gebleken dat ondernemers die in hun bedrijfsvoering veel gebruik maken van aardgas, te maken zullen krijgen met grote veranderingen. Vanuit het onderzoek is de overheid aanbevolen om op zoek te gaan naar financieringsmogelijkheden om het voor ondernemers aantrekkelijk te maken om de stap te zetten naar verduurzaming en het MKB te ontlasten van hoge investeringen uit eigen middelen. Er zullen meer subsidiemogelijkheden moeten komen.

Er kan dus geconcludeerd worden dat er op dit moment een *gap* zit tussen de financiële mogelijkheden van het MKB en de ambities die de overheid heeft. Dit is een onderwerp waar op dit moment gesprekken over plaatsvinden tussen de branchevereniging HISWA-RECRON en het ministerie om te kijken hoe deze kloof, die bevestigd wordt door de MKB impacttoets, verholpen kan worden. Een voorbeeld hiervan kan zijn dat er groene leningen worden verstrekt door banken tegen een gunstige rente (J. Belt, persoonlijke communicatie, 23 april 2021). Op deze manier wordt het voor de eigenaren minder risicovol en aantrekkelijker om te gaan verduurzamen.

2.8 ISO14001 en de Green Key

In de voorgaande hoofdstukken is besproken dat op bepaalde aspecten voor de ondernemers van vakantieparken nog kansen liggen. Wanneer de ondernemers van de vakantieparken actie ondernemen tot het verduurzamen van het vakantiepark, zou het voor hen gunstig zijn om dit ook aan te kunnen tonen met een keurmerk of een norm. Wanneer een vakantiepark verduurzaamt kan dit voor imagoverbetering zorgen (Jonker, 2019). Met een norm of een keurmerk kan het vakantiepark richting de gast aantonen dat zij een duurzame organisatie zijn. Een voorbeeld van een norm is de ISO14001. Daarnaast is het mogelijk om het Green Key keurmerk te behalen.

ISO14001

Een organisatie die een goed milieumanagementsysteem heeft kan zich laten certificeren met de ISO14001. Dit is een internationale norm die bedoeld is om de milieuprestaties te verbeteren. Daarnaast kan met de ISO14001 een organisatie aantonen dat zij een milieumanagementsysteem van hoge kwaliteit heeft. Een organisatie met een goed milieumanagementsysteem, besteedt structureel aandacht aan het milieu. Binnen de ISO14001 staan twee uitgangspunten centraal:

1. De organisatie moet voldoen aan de wet- en regelgeving en beheerst de milieurisico's.
2. De organisatie moet continu streven naar verbetering ten aanzien van de milieuprestaties.

Met het milieumanagementsysteem pakt een organisatie milieuproblemen preventief aan. Dit gebeurt op het operationele niveau van de organisatie. De organisaties die ISO14001 gecertificeerd zijn durven te erkennen dat het milieu een beperkte productiecapaciteit heeft, wat inhoudt dat er niet eeuwig op deze manier gebruik gemaakt kan worden van het milieu. Doordat bedrijven erkennen dat dit het geval is, zijn zij bereid om aanpassingen aan te brengen in de bedrijfsvoering die het milieu ontlasten. Daarnaast heeft de ISO14001 nog vele andere voordelen voor een organisatie waaronder kostenbesparing voor afval, materiaal, water en energie, het zorgt voor imagoverbetering en een verhoogde concurrentiekracht. Daarnaast kan een organisatie met de ISO14001 aantonen dat zij voldoet aan de wet- en regelgeving omtrent duurzaamheid (ISO14000, 2018).

Green Key

De Green Key is een internationaal keurmerk voor organisaties die onder de recreatie- en vrijetijdsbranche en zakelijke markt vallen. Organisaties die Green Key-gecertificeerd zijn tonen hiermee aan dat zij er alles aan doen het milieu te besparen zonder dat de gast hier inlevert op kwaliteit of comfort. Organisaties met de Green Key nemen vaak nog een extra stap dan de wet- en regelgeving hen verplicht.

De Green Key gecertificeerde organisaties nemen maatregelen die het milieu besparen. Hierbij kan gedacht worden aan het toepassen van lichtsensoren, zonnepanelen, warmtepompen en ledverlichting. De organisatie kan aan de hand van de handleiding die Green Key heeft opgesteld bekijken aan welke maatregelen zij verplicht moeten voldoen en welke stappen zij nog extra kunnen nemen om te verduurzamen. Deze handleiding is opgesteld per organisatietype.

De Green Key legt de focus op het volledige begrip van duurzaamheid. Dit betekent dat zij niet alleen ingaan op de milieuaspecten van duurzaamheid, maar ook op de sociaal maatschappelijke aspecten van duurzaamheid. Dit valt bij Green Key onder het onderwerp maatschappelijke betrokkenheid. Hierbij

gaat het over rekening houden met de toegankelijkheid voor mindervalide gasten en het aangaan van regionale samenwerkingsverbanden. De Green Key normering sluit aan op de Sustainable Development Goals die zijn opgesteld door de Verenigde Naties (Green Key, z.d.-b).

Het behalen van de Green Key heeft voor organisaties diverse voordelen, namelijk:

1. Het zorgt voor kostenbesparing op het verbruik van bijvoorbeeld energie en water.
2. Het is een instrument voor het implementeren van duurzaamheid in de bedrijfsvoering.
3. De organisatie is gecontroleerd bezig met het doorvoeren van een duurzaamheidsbeleid.
4. De organisatie creëert goodwill wat zorgt voor imagoverbetering (Green Key, z.d.-a).

2.9 Conclusie analyse

Ondernemers van vakantieparken hebben aangegeven dat zij duurzaamheid belangrijk vinden, maar uit de onderzoeksresultaten is gebleken dat er nog verbeteringen mogelijk zijn. Een deel van de vakantieparken is al goed op weg met het verduurzamen. Een voorbeeld van een positief resultaat is dat een aantal parken honderd procent gebruik maken van secundair materiaal bij de nieuwbouw en renovatie van accommodaties en voorzieningen. Daar tegenover is er ook nog veel werk te verzetten binnen de sector op bijvoorbeeld het onderwerp energie. Meer dan de helft van de vakantieparken maakt op dit moment gebruik van aardgas, om mee te kunnen gaan in de ambities zullen zij binnen nu en enkele jaren van het aardgas af moeten. Ook op het gebied van afval scheiden liggen nog kansen voor de ondernemers. Een voorbeeld hiervan is dat zij de hoeveelheid restafval in kaart kunnen brengen om zo te controleren hoe goed het afval gescheiden wordt op de vakantieparken. Uit de onderzoeksresultaten is gebleken dat het afval scheiden verbeterd kan en moet worden.

In de analyse is een deel van alle wetten benoemd waar de vakantieparken op dit moment of in de toekomst aan moeten voldoen. Deze wetten en regelingen vragen de ondernemers van de vakantieparken om tijd en kennis. Tijdens het uitvoeren van de deskresearch naar de wetgeving en subsidiemogelijkheden is gebleken dat het uitzoeken van de juiste wetgeving en passende subsidies veel tijd in beslag neemt en soms vraagt om specifieke kennis. Voor de kleine en midden kleine vakantieparken kan het een lastige opgave zijn om hier tijd en moeite in te steken omdat de focus op het ondernemen ligt. Bij een verdieping in de wetten liggen hier ook kansen voor de ondernemers. Wanneer zij zich verdiepen in de wetten kunnen zij aansluiten bij de ambities die de overheid heeft. Ook bieden deze wetten meetinstrumenten aan die gebruikt kunnen worden om een bijdrage te leveren aan een duurzame leefomgeving. Een voorbeeld van een meetinstrument is de nieuwe vorm van vergunning verlenen vanuit de Omgevingswet. Ook bieden de BENG-eisen ondernemers de kans om de energieprestatie van bestaande gebouwen te meten om zo te kijken waar verbeteringen mogelijk zijn.

Het verduurzamen vraagt om investeringen waarbij gebleken is dat de mogelijke subsidies op dit moment niet voldoende zijn. Op het gebied van subsidies en wetgeving kunnen de ondernemers van de vakantieparken steun gebruiken van diverse partijen, waaronder de website Innoverde. Op deze wijze kunnen ook de vakantieparken die moeite hebben met verduurzamen een bijdrage leveren aan een duurzame leefomgeving. Er zijn mogelijkheden waar als sector veel mee gedaan kan worden, het leren van elkaar is hier een belangrijk onderdeel van. De sector is een perfecte proeftuin en kan als een uitstekende voorbeeldfunctie dienen voor de maatschappij om samen een gezonde en duurzame leefomgeving te creëren.

3. Advies voor het dashboard

In dit hoofdstuk staat het advies voor het dashboard weergegeven.

3.1 De aanleiding

In samenwerking met de branchevereniging HISWA-RECRON wordt de website Innoverde stap voor stap verbeterd en aangevuld met bruikbare informatie. ICT studenten van het Smart Solutions Semester van het Saxion hebben de basis van de website gebouwd en deze zal in de komende tijd verder verbeterd gaan worden door studenten en mensen uit het werkveld.

Een van de onderdelen op de website is het dashboard. Het dashboard kunnen de gebruikers van de website gaan gebruiken om te kijken hoe hun verbruiksgegevens scoren vergeleken met het gemiddelde van een bepaald aantal parken. Hiermee kunnen zij toetsen of de verbruiksgegevens wel of niet afwijken van het gemiddelde. Dit wordt aangeduid middels een metertje. Verbruikt het park minder dan het gemiddelde dan zal het metertje naar de groene kant gaan en verbruikt het park meer dan het gemiddelde dan zal het metertje de rode kant op gaan. Door het invullen van het dashboard kunnen ondernemers inschatten of en waar er verbeteringen nodig zijn.

3.2 Het probleem

Op dit moment is de backoffice van het dashboard nog niet gevuld. Dit houdt in dat er nog geen verbruiksgegevens van vakantieparken zijn ingevuld in de backoffice van de website. Deze verbruiksgegevens zijn nodig om het gemiddelde verbruik te bepalen waarmee de gebruiker van de website zich kan vergelijken. Voor het onderdeel elektriciteit is op dit moment een Excel-document beschikbaar dat gebruikt wordt om het metertje te laten werken. Dit Excel-bestand berekent gemiddelden op basis van het aantal standplaatsen, het aantal accommodaties, de aanwezigheid van een winkel, een zwembad en een restaurant. Op dit moment is het metertje van elektriciteit al actief en zijn er gegevens gebruikt van drie parken om het gemiddelde te bepalen. Het doel is dat elk onderdeel van het dashboard een eigen Excel-bestand krijgt dat als backoffice van de website zal gaan werken. Het is van belang dat het gemiddelde in de backoffice gebaseerd is op de gegevens van zoveel mogelijk parken voor een betrouwbaar resultaat voor de gebruiker van de website. Daarnaast moet er gekeken worden op basis van welke gegevens de gemiddelden berekend gaan worden. De opdrachtgever heeft gevraagd om verbruiksgegevens te verzamelen en een advies te geven over de gegevens die nodig zijn om een betrouwbaar dashboard te creëren voor de gebruiker van de website Innoverde.

3.3 Randvoorwaarden

De opdrachtgever heeft aangegeven dat het belangrijk is dat de meter bruikbaar is voor alle soorten vakantieparken. Dit houdt in dat het dashboard bruikbaar moet zijn voor huisjesterrein, campings en combinatieparken.

3.4 Leeswijzer

Als eerste zal kort de onderzoeksmethode worden toegelicht. Er zal beschreven worden welke stappen er zijn gezet om data te verzamelen en op welke wijze dit is geanalyseerd. Daaropvolgend zullen de bevindingen besproken worden. De bevindingen zullen besproken worden per onderdeel van het dashboard. Vervolgens zullen de conclusies beschreven worden die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen. Als laatste worden aanbevelingen gedaan voor het oplossen van het vraagstuk van de opdrachtgever.

3.5 Onderzoeksmethode

Voor het verzamelen van de verbruiksgegevens is een surveyonderzoek uitgevoerd. De enquête is uitgezet via diverse kanalen. Met de verbruiksgegevens van vakantieparken die verstrekt zijn door stichting KMKV zijn in totaal van 156 vakantieparken de verbruiksgegevens verzameld. In de enquête zijn de volgende verbruiksgegevens opgevraagd van het jaar 2020:

- Hoeveelheid restafval in kilo's;
- Hoeveelheid drinkwater in liters;
- Hoeveelheid stroomverbruik in kWh;
- Hoeveelheid gasverbruik in m³.

Deze gegevens zijn naar Excel geëxporteerd om op deze wijze te starten met het berekenen van de gemiddelden. Bij het analyseren van de verbruiksgegevens is onderscheid gemaakt tussen drie categorieën, dit zijn huisjesterreinen, campings en combinatieparken. Hierdoor kan er gekeken worden of er duidelijke verschillen aanwezig zijn binnen de soorten vakantieparken. De uitgebreide toelichting op de onderzoeksmethode is terug te lezen in hoofdstuk 4.2 van de verantwoording.

3.6 Bevindingen

De bevindingen die uit de analyse naar voren zijn gekomen zullen besproken worden per onderdeel van het dashboard op de website.

3.6.1 Afval

In het onderzoek is aan de deelnemer gevraagd wat de hoeveelheid restafval is die afkomstig is van het vakantiepark in kilogrammen. Op basis van de gegeven antwoorden zijn er gemiddelden uitgerekend. De gemiddelden in kilogram die uitgerekend konden worden zijn per gast en per gastnacht. De gemiddelden staan in tabel 2 weergegeven.

	Aantal	Kilo	Gemiddelde
Restafval per gastnacht	10538813	1983024	Gemiddeld 0,18 kg
Restafval per gast	1484925	1983024	Gemiddeld 1,3 kg

Tabel 2: gemiddelden restafval

3.6.2 Water

In het onderzoek is aan de deelnemer gevraagd hoeveel liter water er op het vakantiepark verbruikt wordt zonder de hoeveelheid liter water van een eventueel aanwezig zwembad. Bij deze onderzoeksresultaten heeft het grootste gedeelte aangegeven dat zij de hoeveelheid waterverbruik uitdrukken in kubieke meter (m³). De verbruiksgegevens die verstrekt zijn door stichting KMKV zijn ook weergegeven in kubieke meter. In de gegeven antwoorden waren een aantal opvallende pieken aanwezig.

Het berekenen van het gemiddelde waterverbruik is een lastige opgave door de schommelingen in de antwoorden die gegeven zijn. Daarnaast hebben de vakantieparken die de enquête hebben ingevuld het waterverbruik doorgegeven zonder het waterverbruik van een eventueel aanwezig zwembad. De verbruiksgegevens van water dat stichting KMKV heeft verstrekt zijn inclusief een eventueel aanwezig zwembad. Hierdoor zullen de gemiddelden die berekend kunnen worden niet één op één te vergelijken zijn.

3.6.3 Elektriciteit

In het onderzoek is aan de deelnemer gevraagd hoeveel kWh stroom verbruikt wordt op het vakantiepark. Op basis van de gegeven antwoorden zijn gemiddelden berekend. De gemiddelden staan in tabel 3 weergegeven. Binnen het verbruik van elektriciteit is onderscheid gemaakt tussen een huisjesterrein, een camping en een combinatiepark.

	Totaal aantal	Stroom (kWh)	Gemiddelde
Stroomgebruik per gastnacht	20016406	73122494	Gemiddeld 3,65 kWh
Stroomgebruik per gast	3346275	73122494	Gemiddeld 21,85 kWh
Stroomverbruik per accommodatie	10897	61847636	Gemiddeld 5675,7 kWh per jaar
Stroomverbruik per standplaats	2512	2395091	Gemiddeld 953,5 kWh per jaar

Stroomverbruik per combinatie	11552	37050375	Gemiddeld 3207,3 kWh per jaar
Gemiddelde camping			
Stroom per gastnacht	5353102	8696352	Gemiddeld 1,62 kWh
Stroom per gast	637959	8696352	Gemiddeld 13,63 kWh
Gemiddelde huisjesterrein			
Stroom per gastnacht	12551649	61507232	Gemiddeld 4,90 kWh
Stroom per gast	2412923	61507232	Gemiddeld 25,49 kWh
Gemiddelde combinatiepark			
Stroom per gastnacht	2131779	3368910	Gemiddeld 1,58 kWh
Stroom per gast	299603	3368910	Gemiddeld 11,24 kWh

Tabel 3: gemiddelden stroom

De gemiddelden die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen, zijn vergeleken met het gemiddelde stroomverbruik binnen een huishouden. Uit deze vergelijking kan geconcludeerd worden dat het stroomverbruik op de vakantieparken opvallend hoger ligt dan bij een gemiddeld huishouden van 2 tot 5 personen. Een huishouden van 5 personen verbruikt per jaar gemiddeld 2730 kWh (Nibud, 2021). Wanneer dit vergeleken wordt met het stroomverbruik per accommodatie zit hier een opvallend groot verschil in. Daarbij moet er ook rekening gehouden worden dat een vakantiepark een bepaalde bezetting heeft per jaar. Een mogelijke verklaring hiervoor is, dat de vakantieparken de verbruiksgegevens hebben meegenomen van de centrale voorzieningen die aanwezig zijn op het park. Voorbeelden van centrale voorzieningen zijn zwembaden, restaurants, indoor speeltuinen of een fitness.

3.6.4 Gas

In het onderzoek is aan de deelnemer gevraagd hoeveel gas verbruikt wordt op het vakantiepark. De antwoorden die de deelnemers hebben ingevoerd zijn weergegeven in het aantal m³. Op basis van de gegeven antwoorden zijn gemiddelden berekend. De gemiddelden staan in tabel 4 weergegeven. Binnen het verbruik van gas is onderscheid gemaakt tussen een huisjesterrein, een camping en een combinatiepark.

	Totaal aantal	Gas (m ³)	Gemiddelde
Gasverbruik per gastnacht	19815914	27867142	Gemiddeld 1,4 m ³
Gasverbruik per gast	3763775	27867142	Gemiddeld 7,4 m ³
Gasverbruik per accommodatie	9891	2533880	Gemiddeld 2561,8 m ³ per jaar
Gasverbruik per standplaats	2089	231191	Gemiddeld 110,7 m ³ gas per jaar
Gasverbruik per combinatie	10341	2402880	Gemiddeld 232,4 m ³ per jaar
Gemiddelde camping			
Gasverbruik per gastnacht	2232117	778120	Gemiddeld 0,35 m ³
Gasverbruik per gast	468224	778210	Gemiddeld 1,66 m ³
Gemiddelde huisjesterrein			
Gasverbruik per gastnacht	10782981	25453881	Gemiddeld 2,36 m ³
Gasverbruik per gast	2255949	25453881	Gemiddeld 11,28 m ³
Gemiddelde combinatie			
Gasverbruik per gastnacht	4958801	1635142	Gemiddeld 0,33 m ³
Gasverbruik per gast	1039602	1635142	Gemiddeld 1,57 m ³

Tabel 4: gemiddelden gas

De gemiddelden zijn vergeleken met het gemiddelde gasverbruik van een huishouden. Uit deze vergelijking kan geconcludeerd worden dat het gasverbruik op de vakantieparken opvallend hoger ligt dan bij een gemiddeld huishouden van 2 tot 5 personen. Een huishouden van 5 personen verbruikt per jaar gemiddeld 1800 m³ (Energievergelijken, z.d.). Wanneer dit vergeleken wordt met het gasverbruik per accommodatie zit hier een opvallend groot verschil in. Daarbij moet er ook rekening gehouden worden dat een vakantiepark een bepaalde bezetting heeft per jaar. Eenzelfde mogelijke verklaring, is dat de vakantieparken de verbruiksgegevens hebben meegenomen van de centrale voorzieningen die aanwezig zijn op het park, waardoor de gemiddelden hoger uitvallen. Voorbeelden van centrale voorzieningen zijn wellness centra en parkwinkels.

3.7 De conclusie

In dit hoofdstuk worden op basis van de bevindingen conclusies getrokken die een basis zullen vormen voor de aanbevelingen voor de opdrachtgever.

De vraag van de opdrachtgever was om data te verzamelen waarmee het dashboard op de website gevuld kan worden zodat elk type vakantiepark de verbruiksgegevens kan vergelijken met het gemiddelde van een groot aantal vakantieparken. Uit de bevindingen kan geconcludeerd worden dat de verbruiksgegevens die zijn verzameld tijdens het onderzoek geen volledig beeld bieden voor de gebruiker van de website. In het hoofdstuk bevindingen is besproken dat de aanname is gemaakt dat de deelnemers van het onderzoek de verbruiksgegevens van het park als geheel hebben ingevuld wat inhoudt dat zij de verbruiksgegevens van eventueel aanwezige centrale voorzieningen hebben meegenomen in de antwoorden.

De deelnemers van het onderzoek zijn uiteenlopende vakantieparken. Aan het onderzoek hebben zowel mini-campings als grote vakantieparken deelgenomen. Er moet hierbij rekening gehouden worden dat elk vakantiepark anders is. Een mini-camping zal over minder centrale voorzieningen beschikken dan bijvoorbeeld een grote camping die wellicht een indoor speeltuin of een groot restaurant heeft waardoor de verbruiksgegevens hoger zullen uitvallen. Dit geldt ook voor de berekende gemiddelden. Een minicamping zal bijvoorbeeld een lager stroomverbruik per gastnacht hebben dan een camping met veel centrale voorzieningen.

In de bevindingen is terug te zien dat de verbruiksgegevens per type vakantiepark erg variëren. Het is duidelijk te zien dat de verbruiksgegevens van stroom en gas op een huisjesterrein hoger liggen dan op een camping of een combinatiepark. Hieruit kan geconcludeerd worden dat op basis van de verzamelde gegevens het dashboard voor een huisjesterrein, een camping en een combinatiepark niet samengevoegd kunnen worden. Wanneer een camping in het dashboard de verbruiksgegevens zal gaan invullen en het gemiddelde van een huisjesterrein is in de backoffice meegenomen, dan zal dit voor de camping een vertekend beeld geven.

De gegevens die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen geven geen exact advies op maat maar geven wel een mooi gemiddelde weer. Hieronder zal middels het bestaande Excel-bestand worden aangetoond welke gegevens bruikbaar zijn om te implementeren in het dashboard. Door wijzigingen in de indeling van het Excel-bestand werken de bestaande formules niet meer. Om de meters vanuit het Excel-bestand te laten werken zal de opdrachtgever samen met de ontwerper van het Excel-bestand moeten kijken naar een aanpassing van de formules die in het bestand staan.

Zoals eerder is aangegeven in de conclusie is het van belang dat er verschillende meters komen voor campings, huisjesterrein en combinatieparken vanwege de verschillen in de verbruiksgegevens. Hieronder zal weergegeven worden hoe op basis van de huidige gegevens het dashboard gevuld kan worden per type vakantiepark. Het is van belang dat op de website vermeld wordt dat de gebruiker bij elk veld de totale verbruiksgegevens moet invullen. In het onderzoek is geen onderscheidt gemaakt tussen stroom en gas afkomstig van accommodaties en/of standplaatsen en de centrale voorzieningen.

Mocht een vakantiepark geen centrale voorzieningen hebben dan zal het resultaat van de meter minder betrouwbaar zijn.

Elektriciteit:

Camping:

1	Basis tabel						
2							
3	Gemiddeld verbruik:	ingevulde aantal		ingevuld verbruik	score t.o.v. gemiddelde		% tov gemiddelde
4	1 Gastnachten				#DELING.DOOR.0!	#####	#DELING.DOOR.0!
5	2 Gasten				#DELING.DOOR.0!	#####	#DELING.DOOR.0!
6	3 Standplaatsen				#DELING.DOOR.0!	#####	#DELING.DOOR.0!
7							
8							
9							
10							#DELING.DOOR.0!
11							

totaal gemiddeld verbruik	gemiddeld verbruik per eenheid		aangenomen waardes gem. park = 50% in me			
0 kWh	per gastnacht	1,62 kWh	5353102 gastnacht	8696352 kWh		
0 kWh	per gast	13,63 kWh	637959 gast	8696352 kWh		
0 kWh	per standplaats	953,46 kWh	2512 Stap.	2395091 kWh		
0 kWh				19787795 kWh		

Huisjesterrein:

1	Basis tabel						
2							
3	Gemiddeld verbruik:	ingevulde aantal		ingevuld verbruik	score t.o.v. gemiddelde		% tov gemiddelde
4	1 Gastnachten				#DELING.DOOR.0!	#####	#DELING.DOOR.0!
5	2 Gasten				#DELING.DOOR.0!	#####	#DELING.DOOR.0!
6	3 Accommodaties				#DELING.DOOR.0!	#####	#DELING.DOOR.0!
7							
8							
9							
10							#DELING.DOOR.0!

totaal gemiddeld verbruik	gemiddeld verbruik per eenheid		aangenomen waardes gem. park = 50% in me			
0 kWh	per gastnacht	4,90 kWh	12551649 gastnacht	61507232 kWh		
0 kWh	per gast	25,49 kWh	2412923 gast	61507232 kWh		
0 kWh	per accommodatie	5675,66 kWh	10897 acc.	61847636 kWh		
0 kWh				184862100 kWh		

Combinatiepark:

1	Basis tabel							
2								
3	Gemiddeld verbruik:	ingevulde aantal		ingevuld verbruik	score t.o.v. gemiddelde			% tov gemiddelde
4	1 Gastnachten				DELING.DOOR.0!	#####	DELING.DOOR.0!	
5	2 Gasten				DELING.DOOR.0!	#####	DELING.DOOR.0!	
6	3 standpl. + accom.				DELING.DOOR.0!	#####	DELING.DOOR.0!	
7								
8								
9								
10							DELING.DOOR.0!	

[illegible]

Gas:

Camping

1	Basis tabel						
2							
3	Gemiddeld verbruik:	ingevulde aantal		ingevuld verbruik	score t.o.v. gemiddelde		% tov gemiddelde
4	1 Gastnachten				#DELING.DOOR.0!	#####	#DELING.DOOR.0!
5	2 Gasten				#DELING.DOOR.0!	#####	#DELING.DOOR.0!
6	3 Standplaatsen				#DELING.DOOR.0!	#####	#DELING.DOOR.0!
7							
8							
9							
10							#DELING.DOOR.0!

totaal gemiddeld verbruik		gemiddeld verbruik per eenheid		aangenomen waardes gem. park = 50% in me	
0 m3		per gastnacht	0,35 m3	2232117 gastnacht	778120 m3
0 m3		per gast	1,66 m3	468224 gast	778120 m3
0 m3		per standplaats	110,67 m3	2089 stap.	231191 m3
0 m3					1787431 m3

Huisjesterrein:

1	Basis tabel						
2							
3	Gemiddeld verbruik:	ingevulde aantal		ingevuld verbruik	score t.o.v. gemiddelde		% tov gemiddelde
4	1 Gastnachten				#DELING.DOOR.0!	#####	#DELING.DOOR.0!
5	2 Gasten				#DELING.DOOR.0!	#####	#DELING.DOOR.0!
6	3 Accommodaties				#DELING.DOOR.0!	#####	#DELING.DOOR.0!
7							
8							
9							
10							#DELING.DOOR.0!
totaal gemiddeld verbruik		gemiddeld verbruik per eenheid		aangenomen waardes gem. park = 50% in me			
	0 m3	per gastnacht	2,36 m3	10782981 gastnacht	25452881 m3		
	0 m3	per gast	11,28 m3	2255949 gast	25452881 m3		
	0 m3	per standplaats	256,18 m3	9891 acc.	2533880 m3		
	0 m3				53439642 m3		

Combinatiepark:

1	Basis tabel						
2							
3	Gemiddeld verbruik:	ingevulde aantal		ingevuld verbruik	score t.o.v. gemiddelde		% tov gemiddelde
4	1 Gastnachten				#DELING.DOOR.0!	#####	#DELING.DOOR.0!
5	2 Gasten				#DELING.DOOR.0!	#####	#DELING.DOOR.0!
6	3 standpl. + accom.				#DELING.DOOR.0!	#####	#DELING.DOOR.0!
7							
8							
9							
10							#DELING.DOOR.0!
totaal gemiddeld verbruik		gemiddeld verbruik per eenheid		aangenomen waardes gem. park = 50% in me			
	0 m3	per gastnacht	0,33 m3	4958801 gastnacht	1635142 m3		
	0 m3	per gast	1,57 m3	1039602 gast	1635142 m3		
	0 m3	per standpl./accom.	232,36 m3	10341 acc./sp.	2402880 m3		
	0 m3				5673164 m3		

Restafval

3	Gemiddeld verbruik:	ingevulde aantal		ingevuld verbruik	score t.o.v. gemiddelde		% tov gemiddelde
4	1 Gastnachten				#DELING.DOOR.0!	#####	#DELING.DOOR.0!
5	2 Gasten				#DELING.DOOR.0!	#####	#DELING.DOOR.0!
6							
7							
8							
9							
totaal gemiddeld verbruik		gemiddeld verbruik per eenheid		aangenomen waardes gem. park = 50% in me			
	0 Kg	per gastnacht	0,19 Kg	10538813 gastnacht	1983024 Kg		
	0 Kg	per gast	1,34 Kg	1484925 gast	1983024 Kg		

3.8 Aanbevelingen

De opdrachtgever heeft gevraagd om een advies te geven over hoe het dashboard met de verzamelde gegevens gevuld kan worden en hoe deze het best vorm gegeven kan worden. Geconcludeerd kan worden dat het op basis van de verzamelde gegevens niet exact gaat lukken om het dashboard op maat te maken voor de gebruikers. In dit hoofdstuk zullen aanbevelingen worden gedaan over hoe het dashboard op maat gemaakt kan worden voor diverse soorten vakantieparken.

Voor het vullen van de backoffice van het dashboard zal de opdrachtgever nogmaals verbruiksgegevens moeten verzamelen bij de vakantieparken. Tijdens het uitvoeren van het onderzoek heeft de onderzoeker als feedback van de deelnemers doorgekregen dat zij in de winter meer tijd hebben voor het deelnemen aan onderzoeken. Daarnaast gaven een aantal parken aan dat het jaar 2020 voor hen een vreemd jaar was door Covid-19. Er was een lagere bezetting waardoor de gegeven antwoorden afwijken ten opzichte van andere jaren. Op basis hiervan wordt de opdrachtgever aanbevolen om het onderzoek opnieuw uit te voeren in de winterperiode. Daarnaast wordt aanbevolen om de gegevens op te vragen van een jaar waarin Covid-19 geen belemmering was voor de vakantieparken.

Om het dashboard betrouwbaar te maken wordt de opdrachtgever aanbevolen om uit te zoeken waar het totaalverbruik van de vakantieparken op gebaseerd is. Dit kan de opdrachtgever doen door op te vragen welke centrale voorzieningen aanwezig zijn op het park. Daarnaast is het van belang om te weten hoeveel vierkante meter deze voorzieningen in beslag nemen en hoeveel stroom, gas en water er verbruikt wordt bij deze voorzieningen. Vervolgens kan de opdrachtgever apart opvragen hoeveel water, stroom en gas er verbruikt wordt bij de accommodaties en standplaatsen en hoeveel gastnachten het vakantiepark heeft. Op deze manier kan de opdrachtgever ook een gemiddelde weergeven voor vakantieparken die geen centrale voorzieningen hebben. Voor het opvragen van de gegevens van water wordt de opdrachtgever aanbevolen om bij een aantal parken na te vragen in welke inhoudsmaat zij het waterverbruik registreren zodat de opdrachtgever weet welke inhoudsmaat opgevraagd kan worden in het vervolgonderzoek.

Voor het opvragen van de hoeveelheid restafval wordt de opdrachtgever aanbevolen om hier, indien mogelijk, onderscheid te maken tussen de hoeveelheid restafval afkomstig van de gasten en het restafval afkomstig vanuit de organisatie. Op deze manier kan berekend worden wat het gemiddelde restafval per accommodatie, standplaats en gastnacht is zodat het dashboard op maat is.

Voor het vormen van het dashboard is op dit moment een Excel-bestand beschikbaar. Deze vormt een goede basis voor de verbruiksgegevens die in een eventueel vervolgonderzoek opgevraagd worden. De opdrachtgever wordt aanbevolen om samen met de ontwerper van het Excel-bestand te kijken naar aanpassingen die mogelijk zijn. Het Excel-bestand

zal opnieuw gevormd moeten worden zodat alle verbruiksgegevens ingevuld kunnen worden en er voor alle soorten vakantieparken een meting op maat uitkomt.

Terugkijkend op de bevindingen uit het gehele onderzoek is er een analyse tot stand gekomen die vakantieparken en overige partijen inzicht geeft in de huidige status van verduurzaming en welke stappen er nog gezet moeten en kunnen worden. Het onderzoek geeft in de basis weer wat de huidige status van verduurzaming is. Tijdens het onderzoek heeft de onderzoeker reacties ontvangen van de deelnemers waarin zij lieten merken dat zij graag willen delen wat zij doen op het gebied van duurzaamheid. Om de huidige status van verduurzaming nog verder uit te zoeken wordt de opdrachtgever aanbevolen om een onderzoek uit te voeren dat dieper ingaat op welke acties ondernemers hebben ondernomen op het gebied van duurzaamheid. Hier kunnen best practices uitkomen die als uitstekend voorbeeld kunnen dienen voor de overige vakantieparken. Daarnaast zal dit inzicht geven in de innovatiemogelijkheden op de vakantieparken. Door verder te onderzoeken en kennis te delen komt men samen tot de duurzame leefomgeving die centraal staat in het beroepsproduct.

4. Voorbereiding kennisevenement

Op woensdag 30 juni zal het kennisevenement plaatsvinden. Op dit kennisevenement zullen de resultaten van de pilot van het project 'Duurzame vakantieparken' worden gepresenteerd. De resultaten van de analyse in hoofdstuk 2 worden gepresenteerd op het kennisevenement. De voorbereiding van de presentatie zal in dit hoofdstuk worden weergegeven in de vorm van een PowerPoint met aanvullende notities.

Dia 1: de presentator stelt zich voor, vertelt wat haar functie is en kondigt het onderwerp van de presentatie aan.

Dia 2: de presentator vertelt dat er twee soorten onderzoeken zijn uitgevoerd, een surveyonderzoek voor de huidige status van verduurzaming in de sector en een deskresearch voor de wet- en regelgeving en de ambities van de overheid. Het onderzoek is gestart op 1 april. In totaal zijn de gegevens gebruikt van 156 vakantieparken. 98 respondenten zijn geworven via de enquête en de overige gegevens zijn anoniem verstrekt door Stichting KMKV. De presentator vertelt welke onderwerpen vanuit de enquête zijn meegenomen in de analyse. De presentator bedankt aanwezige Erik van Dijk de directeur van Green Key voor het meehelpen aan het onderzoek.

Waarom moeten we verduurzamen?

- De aarde warmt op
- Grondstoffen hebben geen eeuwige voorraad

Dia 3: de presentator vertelt kort waarom het verduurzamen van belang is. De aarde warmt op door de uitstoot van CO² en grondstoffen raken op door de groeiende vraag naar grondstoffen en de groeiende wereldbevolking. De opwarming van de aarde en de uitputting van grondstoffen zorgen ervoor dat de leefgebieden van de dieren en van de mens aangetast worden en het leven op aarde steeds moeilijker zal worden. Daar moet actie op ondernomen worden!

Wat wil de overheid?

Nederland heeft tweeduidelijke ambities

1. Nederland circulair in 2050
2. Nederland CO²-neutraal in 2050

Wat betekent dat voor Nederland en voor de vakantieparken?

Dia 4: De presentator vertelt wat de overheid wil bereiken. Nederland heeft twee doelen gesteld die in 2050 bereikt moeten worden. Nederland moet in het jaar 2050 een land zijn zonder afvalstromen. Dit houdt in dat er van een lineaire naar een circulaire economie gegaan wordt. De afvalstof van een product vormt de basis voor een nieuw product zonder verlies van waarde en kwaliteit. Daarnaast is in het jaar 2050 in Nederland geen sprake meer van de uitstoot van CO². Dit houdt in dat er geen gebruik gemaakt wordt van de verbranding van fossiele brandstoffen en men de energie haalt uit natuurlijke en onuitputbare bronnen. Het effect op de vakantieparken wordt verder in de presentatie behandeld.

Energieverbruik en de reductie van CO²

Het klimaatakkoord

Stroomgebruik

- Grijze stroom: 31%
- **Groene stroom: 59%**
- Zelfopgewekte stroom: 31%

Gasgebruik:

- Groengas: 23%
- Gasvrij: 20%
- **Aardgas: 57%**
- Combinaties: 10%

Dia 5: de presentator vertelt de bevindingen uit de analyse. Eerst zal toegelicht worden wat het klimaatakkoord inhoudt. Vervolgens gaat de presentator in op de positieve en negatieve uitkomsten van het onderzoek met betrekking tot energie en wat hier de gevolgen van zijn voor de vakantieparken. De presentator gaat in op de onderzoeksresultaten van het Planbureau van de Leefomgeving die aantonen dat met het huidige tempo van ontwikkelingen de doelstellingen voor 2050 niet behaald gaan worden. Dat betekent dat er actie ondernomen moet worden.

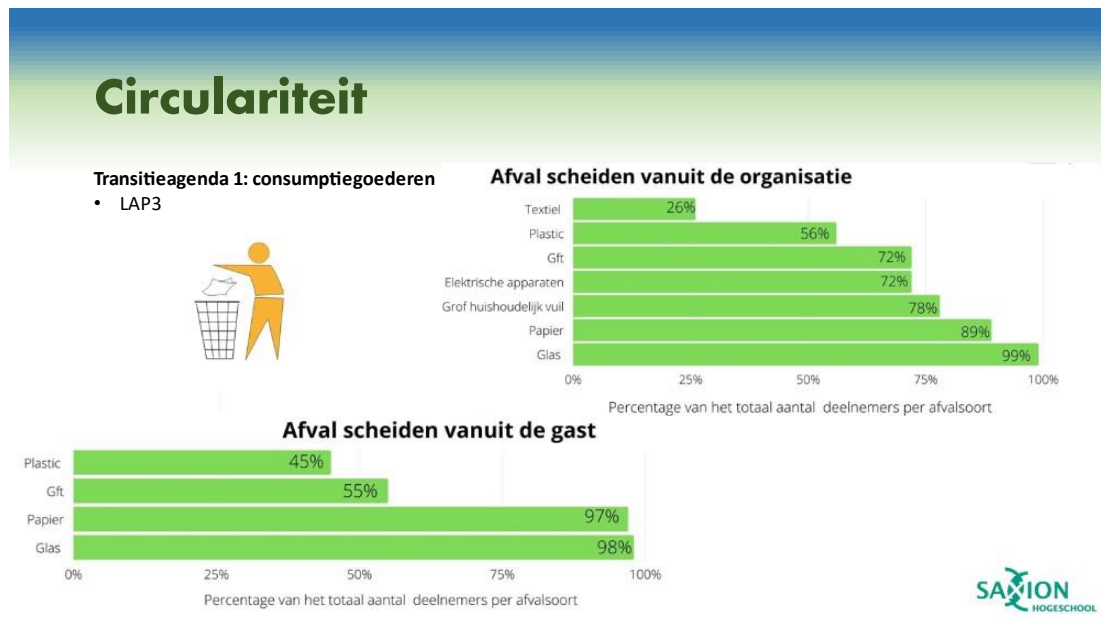
Energieverbruik en de reductie van CO²

De wetgeving

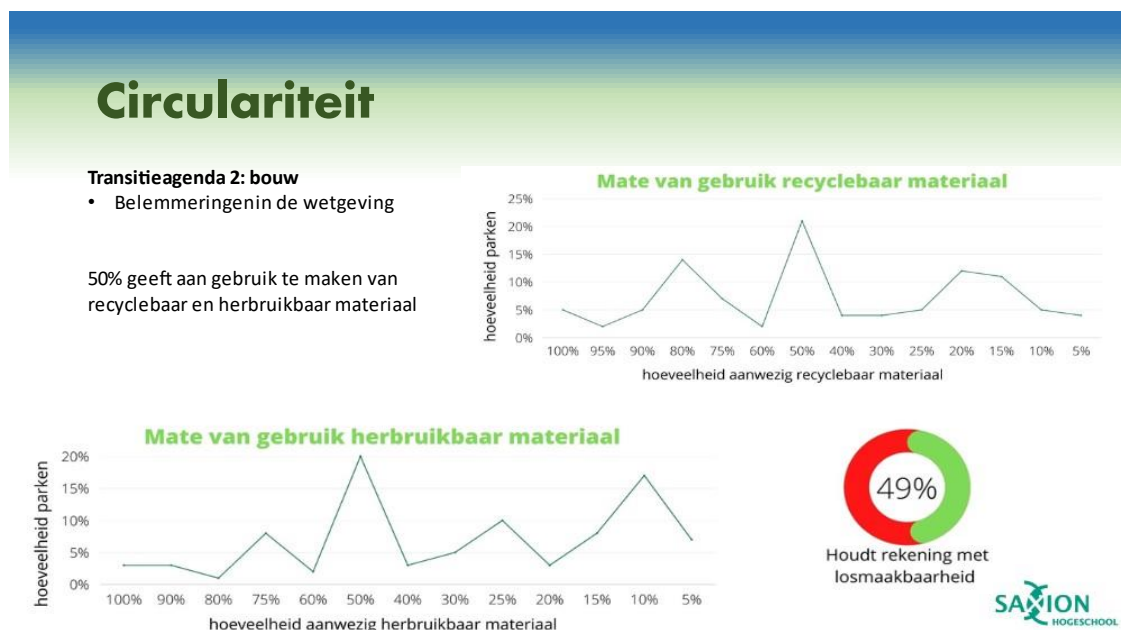
- Uitbreiding van de energiebesparingsplicht
- De BENG-eisen en de NTA8800

Dia 6: de presentator vertelt wat de energiebesparingsplicht op dit moment inhoudt en dat het uitgebreid gaat worden met CO²-reducerende maatregelen. De presentator vertelt wat het betekent voor de vakantieparken. Daarna wordt ingegaan op de BENG en de NTA8800. Hierbij wordt benadrukt dat vakantieparken onder de logiesfunctie vallen. De presentator noemt een voorbeeld van een BENG-eis die geldt voor de vakantieparken. De presentator geeft aan dat deze wet om tijd, kennis en geldt vraagt, maar hier ook een mooie kans in zit om de energieprestatie van al bestaande gebouwen te meten. Door de energieprestatie te meten weet de ondernemer op welke aspecten er verbeteringen mogelijk zijn.

Dia 7: de presentator vertelt hier wat de transitieagenda inhoudt. Vervolgens licht de onderzoeker de resultaten van het onderzoek toe en wat hieraan opvallend is. De presentator gaat in op de mate van afval scheiden door de gast en legt de link naar het LAP3. Hier wordt aangegeven dat het opvallend is dat het afval scheiden door de gast voornamelijk gericht is op glas en papier en dat veel ondernemers niet op de hoogte zijn van de hoeveelheid restafval. Er wordt aangegeven welke kansen hier liggen voor de ondernemers.

Dia 8: de presentator legt uit wat de transitieagenda inhoudt. De onderzoeksresultaten worden toegelicht. De presentator gaat dieper in op de belemmeringen die worden ervaren in de huidige wetgeving. Deze wetten belemmeren ondernemers in het gebruik maken van secundair materiaal. Daarbij wordt een opvallend resultaat benoemd, namelijk dat een aantal ondernemers honderd procent gebruik maakt van secundair materiaal. Hier ligt een mooie kans voor ondernemers om van elkaar te leren.

De omgevingswet

“Het waarborgen van de bestaansmogelijkheden van alle mensen op aarde hier en nu, elders en later”
(SAB, 2021)

- De NOVI
 - Duurzame energie
 - Circulariteit
 - Gezonde en groene steden
 - Balans in natuurlijke systemen
- Veranderingen

SAXION
HOGESCHOOL

Dia 9: de presentator vertelt wat de Omgevingswet inhoudt. Hierbij wordt ingegaan op de NOVI waarin duurzaamheid centraal staat. Daarnaast brengt de Omgevingswet een aantal veranderingen met zich mee. De duurzaamheidsmaatregelen zullen decentraal bepaald worden, wat inhoudt dat elke regio andere maatregelen verplicht stelt. Daarnaast gaan vergunningen als meetinstrument gebruikt worden om te kijken wat een ondernemer bijdraagt aan de leefomgeving. De impact van deze veranderingen zal worden toegelicht. Tot slot wordt aangegeven dat het delen van kennis en participatie van het bedrijfsleven belangrijk is in de Omgevingswet.

Conclusie

- Er zijn grote stappen te zetten
- Vakantieparken krijgen een verantwoordelijkheid door de groei van toerisme
- Kennis opdoen van wetten vraagt om kennis en tijd
- Verduurzamen vraagt om geld
- Ze kunnen het niet alleen

Als we er samen voor gaan dan....

SAXION
HOGESCHOOL

Dia 10: de presentator geeft aan op welke aspecten nog kansen liggen en waar nog stappen gezet dienen te worden. Daarnaast gaat de presentator in op het feit dat er een groei in het toerisme is en de vakantieparken steeds meer terrein gaan winnen in Nederland waardoor de ecologische footprint vergroot wordt. De vakantieparken dragen de verantwoordelijkheid om daar wat mee te doen. Vervolgens worden de belemmeringen toegelicht en wordt aangekaart op welke gebieden de vakantieparken steun nodig hebben. De presentator zal benadrukken dat het delen van kennis en het samenwerken van groot belang zijn.

De afsluiting

... kan de sector een perfecte proeftuin zijn en een uitstekende voorbeeldfunctie voor de maatschappij!

Dia 12: de presentator sluit de presentatie af.

Nawoord

Het document dat u zojuist heeft gelezen dient als afronding van de opleiding Facility Management. Binnen de opleiding is er aandacht voor duurzaamheid en ligt de focus op gastvrijheid. Tijdens het schrijven van mijn scriptie heb ik mij kunnen richten op duurzaamheid in een sector waar gastvrijheid voorop staat. Tijdens het maken van het beroepsproduct heb ik ontdekt dat in de komende jaren de vakantieparken grote uitdagingen staan te wachten die risico's met zich meebrengen. Met mijn scriptie heb ik een inkijk kunnen geven in de huidige status van verduurzaming op de parken en de uitdagingen die de vakantieparken te wachten staan.

Bij de start van het Young Professional Semester voelde ik mij gespannen omdat ik nog zoekende was naar wat ik precies zou gaan opleveren en welke onderzoeken hiervoor nodig waren. Elke stap die werd gezet en alle gesprekken zorgden ervoor dat het einddoel steeds concreter werd. Ik heb gemerkt aan mijzelf dat ik hierdoor steeds enthousiaster werd over de opdracht. Een andere uitdaging was dat het eindproduct zelfstandig gemaakt moest worden. Vanuit de opleiding was ik gewend om veel in teamverband te werken. Het was dan ook een spannende stap om een half jaar lang mijn eigen project te leiden en uit te voeren.

Tijdens het schrijven van mijn scriptie heb ik geleerd om zelfstandig te werken, maar dat niet alles alleen kan. Het tijdig stellen van vragen en het hebben van een goede planning hebben ervoor gezorgd dat ik het proces goed heb doorlopen. Daarnaast heb ik kennis gemaakt met een onderwerp en een sector waarvan ik niet had verwacht dat deze zoveel invloed hebben op elkaar. Het is van belang dat vakantieparken gaan verduurzamen gezien de groeiende rol in de maatschappij en de groei in het toerisme. Vakantieparken hebben een grote impact op het milieu en daar moeten zij iets aan doen. Daartegenover heeft duurzaamheid ook een grote impact op de vakantieparken, het vraagt hen om tijd, kennis en geld.

De resultaten die in de analyse naar voren zijn gekomen zijn niet alleen bruikbaar voor het lectoraat Regio-ontwikkeling, maar voor diverse partijen uit de markt. Op basis van de analyse kan er gekeken worden welke partijen de vakantieparken kunnen ondersteunen bij het verduurzamen. Eén van deze partijen is de branchevereniging HISWA-RECRON. Aan HISWA-RECRON wil ik mijn dank uitspreken voor de ondersteuning bij het werven van de respondenten en de betrokkenheid bij mijn opdracht. Ik ben het Lectoraat Regio-ontwikkeling dankbaar voor deze opdracht omdat ik uitgebreid kennis heb opgedaan over een actueel en belangrijk onderwerp.

Ik ben benieuwd naar uw mening over het beroepsproduct.

Nienke Herman
Almelo, 14 juni 2021

Bibliografie

- Aedes. (2019, 10 december). *Nieuwe bepalingmethode voor energielabels: NTA8800*.
<https://www.aedes.nl/artikelen/energie-en-duurzaamheid/nieuws/nieuwe-bepalingmethode-voor-energielabels-nta8800.html#:~:text=Met%20de%20NTA8800%20verandert%20de,hel%20huidige%20la-bel%20is%20verlopen.>
- Afval Circulair. (z.d.). *Landelijk Afvalbeheerplan*. Geraadpleegd op 18 mei 2021.
<https://www.afvalcirculair.nl/onderwerpen/beleid-circulaire/landelijk/>
- Belastingdienst. (2021, 25 januari). Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek (KIA).
https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/winst/ink-omstenbelasting/inkomstenbelasting_voor_ondernemers/investeringsaftrek_en_desinvesterin-gsbijtelling/kleinschaligheidsinvesteringsaftrek_kia
- Broek, T. (2019, 18 oktober). Losmaakbaarheid is de sleutel voor circulariteit | Betonhuis. Betonhuis.
<https://betonhuis.nl/constructief-prefab/losmaakbaarheid-de-sleutel-voor-circulariteit>
- De Volkskrant. (2019, 26 augustus). Het gas van de toekomst is groen. *de Volkskrant*.
<https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/het-gas-van-de-toekomst-is-groen~b2d2a03f/>
- De Vries, H. (2021, 9 maart). *De toekomst van het vakantiepark* [Video]. YouTube. https://www-nritmedia-nl.saxion.idm.oclc.org/kennisbank/43721/500_vakgenoten_verrast_over_de_ontwikkelingen_i-n_'Toekomst_van_het_vakantiepark'/?zoekhash=7f0117ed185b6e3800c4c95497e8d134
- Energievergelijken. (z.d.). *Gemiddeld gasverbruik | Gasverbruik huishouden en woning*. Geraadpleegd op 28 mei 2021, van <https://www.energievergelijken.nl/gas/gemiddeld-gasverbruik>
- Goorhuis, M. (2021, 25 februari). *NVRDtalk: Maarten Goorhuis over "LAP3"* [Video]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=GsltBwuUfSw>
- GPR Software. (2021, 10 mei). *Wat is circulair bouwen?* <https://www.gprsoftware.nl/circulair-bouwen/#:~:text=bouwen%20meetbaar%20gemaakt%3F-,Circulariteit,van%20een%20wereld%20zonder%20afval.>
- Green Key. (z.d.-a). *Voordelen Green Key keurmerk*. Geraadpleegd op 1 juni 2021.
<https://www.greenkey.nl/voor-bedrijven/ik-wil-green-key/voordelen-green-key>
- Green Key. (z.d.-b). *Wat is Green Key?* Geraadpleegd op 15 februari 2021.
<https://www.greenkey.nl/watisgreenkey>
- Groengas Nederland. (z.d.). *Wat is groen gas?* Geraadpleegd op 3 maart 2021.
<https://groengas.nl/groen-gas/wat-is-groen-gas/>
- Grondstof of Afval, belemmeringen en oplossingen*. (2019). Rijksoverheid.
- Hartman, S. (2017, oktober). *Omgevingswet en de rol van de vrijetijdseconomie*. NRIT. <https://www-nritmedia-nl.saxion.idm.oclc.org/kennisbank/39189/omgevingswet-en-de-rol-van-de-vrijetijdseconomie/?topicsid=>

ISO14000. (2018, 14 november). *ISO 14001 – iso14000.nl*. ISO14001.
<https://www.iso14000.nl/category/iso-14001/>

Jonker, J. (2019, 10 december). *Duurzame concurrentievoordelen, wat zijn het?* Management Impact.
<https://www.managementimpact.nl/artikel/duurzame-concurrentievoordelen-wat-zijn-het/>

Kenniscentrum InfoMil. (z.d.). *Verbreiding en verbetering energiebesparingsplicht met CO2-vermindering in 2023*. Geraadpleegd op 20 april 2021.
<https://www.infomil.nl/onderwerpen/duurzaamheid-energie/energiebesparing/nieuws/2020/verbreiding-verbetering-energiebesparingsplicht-co2/#:%7E:text=In%202023%20worden%20bedrijven%20en,brief%20aan%20de%20Tweede%20Kamer.>

Kenniskaarten - het Groene Brein. (z.d.). *Welk beleid is er nog nodig?* Geraadpleegd op 30 april 2021.
<https://kenniskaarten.hetgroenebrein.nl/kenniskaart-circulaire-economie/benodigd-beleid-circulaire-economie/>

LAP3. (2020). *LAP3 | Deel B: Afvalbeheer en overbrenging | versie tweede wijziging | geldig vanaf 2 maart 2021*. <https://lap3.nl>

Leeuwen, K. (2020, 28 januari). *Beren op de weg of toch kwaliteit als kans?* Cirkelstad.
<https://www.cirkelstad.nl/beren-op-de-weg-of-toch-kwaliteit-als-kans/>

Mannekes, M. V., & Roelands-Fransen, D. (2021, 25 februari). *Met deze zes kerninstrumenten past u straks de Omgevingswet toe (deel 1)*. Omgevingsweb.
<https://www.omgevingsweb.nl/nieuws/met-deze-zes-kerninstrumenten-past-u-straks-de-omgevingswet-toe-deel-1/>

Milieubarometer. (z.d.). *Recreatie - Hotel - Milieubarometer - Stimular*. Geraadpleegd op 16 april 2021.
<https://www.milieubarometer.nl/voorbeelden/hotel/>

Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties. (2019, 7 juni). *De definitieve BENG-eisen*. isobouw.nl. <https://www.isobouw.nl/media/11042/beng-eisen-2010.pdf>

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. (2019, 8 januari). *Hoe kan ik mijn duurzame initiatief voor een Green Deal aanmelden?* Rijksoverheid.
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/duurzame-economie/vraag-en-antwoord/hoe-kan-ik-mijn-duurzame-initiatief-voor-een-green-deal-aanmelden>

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. (2020, februari). *MKB-impacttoets*. Rijksoverheid.

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. (2021, 30 april). *Fossiele brandstoffen in de toekomst. Duurzame energie* | Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/duurzame-energie/toekomst-fossiele-brandstoffen>

Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. (2020, 22 januari). *Wat is het Klimaatakkoord?* Klimaatverandering | Rijksoverheid.nl.
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/klimaatakkoord/wat-is-het-klimaatakkoord#:~:text=Het%20belangrijkste%20doel%20van%20het,oplopen%20dan%201%2C5%20%E2%84%83.>

- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. (2020, 21 september). *Nederland circulair in 2050*. Circulaire economie | Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/circulaire-economie/nederland-circulair-in-2050>
- Nibud. (2021, 18 februari). *Energie en water*. Nibud - Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting. <https://www.nibud.nl/consumenten/energie-en-water/>
- Niekerk, E. (z.d.). *Wat betekent BENG voor jou?* Bouwend Nederland. Geraadpleegd op 14 mei 2021. <https://www.bouwendnederland.nl/actueel/onderwerpen-a-z/beng/wat-betekent-beng-voor-jou>
- Nieman. (2021, 24 februari). *BENG eis vanaf 01-01-2021*. <https://www.nieman.nl/specialismen/energie-en-duurzaamheid/beng-eis-vanaf-01-01-2021/>
- NPO Kennis. (2020, 15 juni). Wat is groene energie? NPO Kennis. <https://npokennis.nl/longread/7490/wat-is-groene-energie>
- Plasman, J. (2021, 3 februari). *Wat is Butaan en waar wordt het voor gebruikt?* Benegas. <https://benegas.com/blog/wat-is-butaan-2/#:%7E:text=Butaan%20is%20net%20als%20propaan,van%20propaangas%20is%20het%20C3H8.&text=Butaan%20wordt%20vloeibaar%20bij%20%2D0,wordt%20vanaf%20%2D40%20graden%20Celsius.>
- Platform CB'23. (2020, juli). *Metten van circulariteit*.
- Ruijs, J. (2020, 30 oktober). *Zoals het nu gaat halen we de klimaatdoelen niet*. Human. <https://www.human.nl/lees/2020/okt/klimaat-pbl.html>
- RVO. (z.d.-a). BENG 1: Energiebehoefte | RVO.nl | Rijksdienst. Geraadpleegd op 25 april 2021. <https://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/gebouwen/wetten-en-regels/nieuwbouw/energieprestatie-beng/beng-gebouwtype/beng-criteria/beng-1-energiebehoefte>
- RVO. (z.d.-b). BENG 2: Primair fossiel energiegebruik | RVO.nl | Rijksdienst. Geraadpleegd op 25 april 2021. <https://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/gebouwen/wetten-en-regels/nieuwbouw/energieprestatie-beng/beng-gebouwtype/beng-criteria/beng-2-primair-fossiel>
- RVO. (z.d.-c). BENG 3: Aandeel hernieuwbare energie | RVO.nl | Rijksdienst. Geraadpleegd op 25 april 2021. <https://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/gebouwen/wetten-en-regels/nieuwbouw/energieprestatie-beng/beng-gebouwtype/beng-criteria/beng-3-aandeel-hernieuwbare>
- RVO. (z.d.-d). Energiebesparingsplicht | RVO.nl | Rijksdienst. Geraadpleegd op 29 april 2021. <https://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/energie-besparen/informatieplicht-energiebesparing/energiebesparingsplicht>
- RVO. (z.d.-e). Energie-investeringsaftrek (EIA) voor ondernemers | RVO.nl | Rijksdienst. Geraadpleegd op 2 april 2021. <https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/energie-investeringsaftrek/ondernemers>

- RVO. (z.d.-f). Feiten en cijfers informatieplicht energiebesparing | RVO.nl | Rijksdienst. Geraadpleegd 10 april 2021. <https://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/energie-besparen/informatieplicht-energiebesparing/bedrijven-en-instellingen/feiten-en-cijfers>
- RVO. (z.d.-g). Investeringssubsidie duurzame energie en energiebesparing (ISDE) voor zakelijke gebruikers | RVO.nl | Rijksdienst. Geraadpleegd op 15 april 2021. <https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/isde/zakelijke-gebruikers>
- RVO. (z.d.-h). MIA en Vamil voor ondernemers | RVO.nl | Rijksdienst. Geraadpleegd op 1 april 2021. <https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/miavamil/ondernemers>
- RVO. (z.d.-i). Subsidie Circulaire ketenprojecten | RVO.nl | Rijksdienst. Geraadpleegd op 3 april 2021. [https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/subsidie-circulaire-ketenprojecten#:~:text=De%20subsidie%20bedraagt%2050%25%20van,een%20procesbegeleider%20in%20te%20huren.&text=In%20een%20circulair%20samenwerkingsverband%20werken,subsidieplafond\)%20%E2%82%AC%204.500.000.](https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/subsidie-circulaire-ketenprojecten#:~:text=De%20subsidie%20bedraagt%2050%25%20van,een%20procesbegeleider%20in%20te%20huren.&text=In%20een%20circulair%20samenwerkingsverband%20werken,subsidieplafond)%20%E2%82%AC%204.500.000.)
- SAB. (2021, 15 april). SAB | Duurzaamheid in de Omgevingswet. <https://www.sab.nl/duurzaamheid-in-de-omgevingswet/#:~:text=Duurzaamheid%20volgens%20de%20wet,%2C%20elders%20en%20later>".
- Vattenfall. (z.d.). Wat is grijze stroom? | Vattenfall. Vattenfall.nl. Geraadpleegd op 20 maart 2021 <https://www.vattenfall.nl/kennis/wat-is-grijze-stroom/>
- VNG. (2020, 23 juli). *Gescheiden inzameling afvalstromen verplicht per 1 juli 2020*. <https://vng.nl/nieuws/gescheiden-inzameling-afvalstromen-verplicht-per-1-juli-2020>
- Wiebes, E. (2020, 10 december). *Kamerbrief over de verbreding en verbetering van de energiebesparingsplicht*. Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/12/10/kamerbrief-over-de-verbreding-en-verbetering-van-de-energiebesparingsplicht>
- Zelf Energie Produceren. (2020, 21 december). *Verschil opwekken en terugleveren elektriciteit*. <https://www.zelfenergieproduceren.nl/nieuws/energie-opwekken/>

Bijlagen

Bijlage I: De energiebesparingsplicht

In het Activiteitenbesluit Milieubeheer worden bedrijven die per jaar 50.000 kWh of 25.000 m³ aardgas of een equivalent daarvan verbruiken verplicht om energiebesparende maatregelen toe te passen in de organisatie. Dit wordt de energiebesparingsplicht genoemd. De maatregelen die de organisatie moet toepassen moeten een terugverdientijd van 5 jaar of minder hebben.

Een belangrijke regel binnen deze energiebesparingsplicht is dat hernieuwbare energie zoals zonne- of windenergie niet als energiebesparende maatregel wordt gezien. Bij deze maatregelen gaat het om het voorkomen van of verminderen van energieverbruik. Voorbeelden hiervan zijn het toepassen van energiebesparende technieken, het goed isoleren van gebouwen of het toepassen van energiezuinige verlichting. Er moet een vermindering in het verbruik ontstaan en niet een alternatief voor het gebruik van energie.

Op 9 april 2020 zijn de geactualiseerde Erkende Maatregelenlijsten energiebesparing gepubliceerd voor de 19 verschillende bedrijfstakken. Deze lijsten bevatten nieuwe maatregelen die, indien mogelijk, verplicht zijn om toe te passen in de organisatie die vallen onder de betreffende bedrijfstak. De bedrijfstak die geldend is voor de vakantieparken is 'sport & recreatie'. Heeft een organisatie de energiebesparingsplicht dan zal deze organisatie ook moeten voldoen aan de informatieplicht. De ondernemer moet aan de gemeente of de omgevingsdienst laten weten wat de organisatie doet om energie te besparen.

Per gemeente wordt er toezicht en controle gehouden op de maatregelen die de ondernemer heeft doorgevoerd. Een toezichthouder van de gemeente gaat met de lijst van de opgegeven maatregelen naar de ondernemer toe om te controleren of de doorgevoerde maatregelen aanwezig zijn. Ook zal deze toezichthouder in gesprek gaan met de ondernemer over maatregelen die nog op de planning staan of over maatregelen die daarnaast nog mogelijk zijn (RVO, z.d.-d).

Voorbeelden van maatregelen die getroffen kunnen worden door de ondernemers:

- Branduren van verlichting beperken;
- Het aanbrengen van een goede isolatie;
- Het gebruik maken van ledlampen;
- Slimme meters installeren voor de registratie en rapportage van energie- en gasverbruik;
- Het isoleren van warmwaterleidingen (RVO, z.d.-f).

In 2023 zal er een wijziging plaatsvinden in de energiebesparingsplicht en de bijbehorende informatieplicht. De bedrijven die deze verplichtingen hebben, zullen in 2023 verplicht worden om ook CO²-reducerende maatregelen te nemen. Dit is een verbreding van de energiebesparingsplicht. Dit is aangekondigd op 10 december 2020 door het ministerie van Economische Zaken (Kenniscentrum InfoMil, z.d.).

Op dit moment wordt nog onderzocht hoe de uitbreiding van de informatieplicht uitgevoerd gaat worden en hoe deze er precies uit komt te zien. Het doel van de CO²-reducerende maatregelen is het verkleinen van de CO²-footprint die bedrijven veroorzaken. Het meetinstrument dat op dit moment geldt voor de energiebesparende maatregelen zal worden uitgebreid. Daarnaast zal er een decentralisatie plaatsvinden. Per gemeente of regio zullen er verschillende lijsten met maatregelen tot stand komen. Een gemeente kan zelf bepalen welke mogelijkheden er zijn om bepaalde maatregelen toe te passen en aan de lijst toe te voegen. Dit plan staat nog onder voorbehoud, maar de kans is aanwezig dat dit doorgevoerd gaat worden.

Voor de vakantieparken betekent dit dat zij in het jaar 2023 aan maatregelen moeten voldoen waar op dit moment nog niet in is voorzien. Voorbeelden van maatregelen zijn het installeren van

warmtepompen of zonnepanelen en uiteindelijk moeten de bedrijven van het aardgas af. Deze maatregelen moeten een terugverdientijd hebben van 5 jaar. Met de huidige techniek is dat een moeilijke opgave, maar gezien de snelle ontwikkelingen in de maatregelen die door te voeren zijn, zou dit in het jaar 2023 wel mogelijk worden. Vakantieparken moeten dus gaan investeren in de maatregelen (J. Belt, persoonlijke communicatie, 23 april 2021).

De energiebesparingsplicht gaat om maatregelen die het eigen verbruik van gas, elektriciteit en water verminderen. In 2019 is de eerste energiebesparings-en informatieplicht doorgevoerd. Er is gebleken dat de huidige wetgeving een positieve werking heeft en daarom verbreed zal worden doorgezet. Een belangrijke maatregel die wordt verplicht in de energiebesparingsplicht is het uitvoeren van DBO-maatregelen. Doelmatig Beheer en Onderhoud verbetert de handhaafbaarheid en zorgt duidelijk voor een energiebesparing.

Is een bedrijf een milieuvergunning plichtige dan geldt de energiebesparingsplicht voor hen standaard. Mocht in de milieuvergunning zelf geen regels opgenomen zijn over het nemen van energiebesparende maatregelen dan geldt dat vanaf dat moment automatisch voor het bedrijf. Mochten er wel regels opgenomen zijn over het besparen van energie of het reduceren van Co2 dan zullen deze blijven gelden.

Bedrijven die volledig zelfvoorzienend zijn en gebruik maken van zelf opgewekte hernieuwbare energie worden uitgezonderd van de verbrede energiebesparingsplicht. De verbrede energiebesparingsplicht wordt opgenomen in de Omgevingswet die in 2022 zijn intreding neemt. De basis van de Omgevingswet is een integrale blik. Daarom zullen de diverse lijsten die er op dit moment zijn worden vereenvoudigd. Op dit moment wordt er gekeken naar het soort inrichting dit komt te vervallen en er zal gekeken worden naar het energieverbruik van een gebouw en de milieubelastende activiteiten die de onderneming uitvoert (Wiebes, 2020).

Bijlage II: De BENG-eisen en de NTA8800

Vanaf januari 2021 is er een nieuwe wet voor het energiezuinig/ energieneutraal maken van gebouwen. Dit geldt voor alle nieuwbouw zowel particuliere nieuwbouw als nieuwbouw voor de verhuur. De BENG is de vervanger van de energieprestatiecoëfficiënt die opgenomen is in het bouwbesluit. De BENG-eisen maken een deel uit van de beslissing bij het verkrijgen van de omgevingsvergunning. De BENG moet er voor zorgen dat gebouwen die vanaf januari 2021 gebouwd worden (bijna) energieneutraal zijn. De BENG eisen zijn een gevolg van het Nederlandse Energieakkoord dat in het jaar 2013 is opgesteld. De BENG heeft in totaal drie eisen waaraan de nieuwbouw moet voldoen. Deze drie eisen gaan over de energiebehoefte van een gebouw, het primair fossiel energieverbruik en het aandeel hernieuwbare energie in het gebouw (Niekerk, z.d.).

Binnen de BENG-eisen wordt er onderscheidt gemaakt tussen verschillende gebruiksfuncties. Bungalows of huisjes die op een vakantiepark staan vallen onder de logiesfunctie. Een eis die voor een logiesfunctie geldt is bijvoorbeeld dat het aandeel hernieuwbare energie gelijk aan of meer dan 50% moet zijn. Dit gaat over energie die afkomstig is uit bijvoorbeeld warmtepompen of zonnepanelen (Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties, 2019).

De eisen:

BENG 1: de energiebehoefte:

De maximale energiebehoefte in kWh per m² gebruiksoppervlak per jaar

de eerste eis van de BENG gaat over de energiebehoefte van de woning voor het verkoelen en het verwarmen van de woning. Deze behoefte wordt voorzien door fossiele energie of hernieuwbare energie. Wat bij deze eis erg belangrijk is, is om bij het ontwerp van de woning te kijken hoe de energiebehoefte zo laag mogelijk gehouden kan worden. Dit kan bijvoorbeeld door een goede isolatie, goede luchtdichtheid, het plaatsen van het juiste glas en een gunstige ligging ten opzichte van de zon (RVO, z.d.-a).

BENG 2: primair fossiel energieverbruik

Het maxime primair fossiel energieverbruik, eveneens in kWh per m² gebruiksoppervlak per jaar (kWh/m².jr)

De tweede BENG-eis gaat over de mate van fossiele energie die nodig is in de woning. Om ervoor te zorgen dat het primaire energieverbruik omlaag gaat, zal er meer hernieuwbare energie toegepast moeten worden. Fossiele energie is slecht voor het milieu en dient daarom zo laag mogelijk gehouden te worden. Dit kan bijvoorbeeld door de restwarmte in een woning slim te gebruiken. Daarnaast vergt het gebruik van warm tapwater veel energie. Een oplossing die kan helpen het energieverbruik te doen minderen is het gebruik van korte aanvoerleidingen voor warm water of het gebruik van een zonneboiler (RVO, z.d.-b).

BENG 3: aandeel hernieuwbare energie

Het minimale aandeel hernieuwbare energie in procenten

Bij de derde BENG-eis wordt het totale hernieuwbare energieverbruik gedeeld door de totale hoeveelheid energie. Om ervoor te zorgen dat een woning zoveel mogelijk hernieuwbare energie kan gebruiken is het belangrijk dat er bijvoorbeeld rekening gehouden wordt met dat het dak voldoende draagvlak heeft voor zonnepanelen. Andere oplossingen zijn het installeren van een warmtepomp, het hebben van een warmte-koude opslag of een zonneboiler (RVO, z.d.-c).

BENG voor bestaande bouw

Tot nu toe zijn de BENG-eisen alleen verplicht voor nieuwbouw. Dat betekent niet dat de BENG-eisen niet gebruikt kunnen worden voor bestaande gebouwen. Het is mogelijk om de drie indicatoren te testen op een bestaande woning om zo inzichtelijk te krijgen wat de energieprestatie van het bestaande gebouw is. Daarnaast zal de tweede indicator, het gebruik van fossiele energie, een impact gaan hebben op het Energielabel of de woningwaarderingpunten door de nieuwe rekenwijze de NTA8800 (Nieman, 2021).

De NTA8800

De NTA8800 is de nieuwe meetmethode voor de energieprestatie van gebouwen. Het antwoord op de vraag hoe energie-efficiënt een gebouw is wordt gegeven met de NTA8800. De NTA8800 is een samengevoegde rekenwijze. Eerder werd er gerekend met verschillende normen voor verschillende soorten gebouwen. Er waren aparte normen en rekenwijzen voor bestaande woningbouw, nieuwbouw woningen, bestaande utiliteitsbouw en nieuwe utiliteitsbouw. Al deze vormen van gebouwen worden samengevoegd en wordt er gebruik gemaakt van een rekenwijze voor het berekenen van de energieprestatie van een gebouw en dat is de NTA8800. Deze nieuwe rekenwijze is gebaseerd op normen die binnen Europa gesteld zijn en sluit aan bij de wettelijke eisen zoals die in de BENG omschreven staan. Bij nieuwbouwwoningen is de NTA8800 bepalend voor de toetsing of het gebouw of de woning voldoet aan de eisen van de BENG.

Met de invoering van de invoering van de NTA8800 zullen ook de klassegrenzen voor de energielabels veranderen. De helft van de woningen gaat een ander energielabel krijgen dan dat zij op dit moment hebben (Aedes, 2019).

Bijlage III: Voorwaarden subsidies

Energie investeringsaftrek (EIA) voor ondernemers:

Deze subsidie is aan te vragen bij de RVO. Voor het aanvragen van deze subsidie zijn er een aantal belangrijke voorwaarden:

- De ondernemer betaalt inkomsten- of vennootschapsbelasting.
- Er vindt een investering plaats die op de Energielijst staat.
- Het meldingsbedrag voor aangegane verplichtingen en gemaakte voortbrengingskosten bedraagt per melding samen ten minste €2.500,-. Het maximale meldingsbedrag per kalenderjaar is maximaal €126 miljoen (RVO, z.d.-e).

MIA (milieu-investeringsaftrek) en Vamil (willekeurige afschrijving milieu-investeringen) voor ondernemers

Op de Milieulijst staat per bedrijfsmiddel het doel, middel en de werking uitgewerkt. Om in aanmerking te komen voor deze subsidie zijn er een aantal algemene voorwaarden geldend, namelijk:

- Het bedrijfsmiddel voldoet aan de eisen die gesteld worden in de Milieulijst.
- De ondernemer zorgt voor vergunningen en certificaten als de omschrijving op de Milieulijst dit vereist.
- De te melden investeringskosten voor het bedrijfsmiddel bedragen minimaal €2.500,00.
- Per belastingplichtige komt per jaar voor maximaal €25 miljoen in aanmerking (RVO, z.d.-h).

Subsidie Circulaire ketenprojecten

Voor het aanvragen van deze subsidie zijn er een aantal voorwaarden waar rekening mee gehouden moet worden, namelijk:

- Er komt uiteindelijk een verhandelbaar of toepasbaar product, dienst, proces of businessmodel dat leidt tot een afname van de CO²-uitstoot.
- Iedere ondernemer binnen het project vervult een andere rol.
- Na afloop van het project moeten minstens drie deelnemende ondernemers samen blijven werken. Het zijn partijen die een concrete rol hebben in de keten.
- Een van de ondernemers wordt de penvoerder en vraagt de subsidie aan. De penvoerder moet na het einde van het project een deel blijven uitmaken van de samenwerking.
- Er mag eenmalig een aanvraag worden ingediend.
- Het samenwerkingsverband is verplicht een procesbegeleider in te huren.
- De deelnemers voeren activiteiten uit die vallen binnen: experimentele ontwikkeling, procesinnovatie of organisatie-innovatie.
- Projecten die voornamelijk gericht zijn op downcycling komen niet in aanmerking voor de subsidie (terugwinnen voor minder hoogwaardig gebruik).
- De looptijd van het project is maximaal 2 jaar (RVO, z.d.-i).

Green Deal (niet-financiële steun)

Voor het verkrijgen van de Green Deal heeft de overheid uitgangspunten beschreven die van belang zijn voor het verkrijgen van een Green Deal.

De uitgangspunten:

- De ondernemer heeft een plan met een duidelijke doelstelling voor verduurzaming. Dit kan op diverse gebieden als: grondstoffen, biodiversiteit, water, mobiliteit, energie, klimaat, voedsel, bouw en biobased economy.
- Het plan moet zorgen voor een duurzame en economische groei die aantoonbaar is;
- De ondernemer heeft een rendabel plan.
- Het plan dat de ondernemer heeft moet een inspirerend plan zijn dat door andere bedrijven en sectoren eenvoudig na te volgen zijn.
- De ondernemer ondervindt bij de uitvoering van het plan belemmeringen waarbij de overheid een rol kan spelen om deze belemmeringen te verhelpen.
- Er wordt een snel resultaat verwacht.

- Het plan heeft een aantoonbare toegevoegde waarde.
- De ondernemer die de Green Deal aanvraagt dient zelf een actieve rol te hebben bij de uitvoering van het plan (Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, 2019).

VAKANTIEPARKEN: TOEKOMSTBESTENDIG
VANUIT HET DUURZAAMHEIDSPERSPECTIEF

LECTORAAT REGIO-ONTWIKKELING

HET VERANTWOORDINGSDOCUMENT

YP-SEMESTER 2020/2021

Nienke Herman

14 juni 2021

VAKANTIEPARKEN: TOEKOMSTBESTENDIG VANUIT HET DUURZAAMHEIDSPERSPECTIEF **HET VERANTWOORDINGSDOCUMENT**

Geschreven door:

Nienke Herman
452374
Student Facility Management

In opdracht van:

Lectoraat Regio-ontwikkeling
De heer R. Nijdam

Saxion University Of Applied Sciences

Hospitality Business School
Facility Management
Young Professional Semester
De heer. G. Schreiber

Deventer, 14 juni 2021

Voorwoord

Beste lezer,

Voor u ligt het verantwoordingsdocument dat aansluit bij het beroepsproduct dat is opgesteld tijdens het Young Professional Semester van Saxion University of Applied Sciences. Het beroepsproduct dient als afronding van de opleiding Facility Management. Het beroepsproduct is opgesteld in opdracht van het lectoraat Regio-ontwikkeling en gaat over het verduurzamen van vakantieparken in Nederland. In het beroepsproduct wordt specifiek ingegaan op de wet- en regelgeving en de ambities van de overheid omtrent duurzaamheid en waar voor vakantieparken nog kansen liggen om hierin mee te gaan.

Het beroepsproduct draagt bij aan het bestaansrecht van het lectoraat Regio-ontwikkeling, namelijk het uitvoeren van onderzoeken die bruikbaar zijn voor de markt. De onderzoeken die zijn uitgevoerd vormden de basis voor een analyse die het lectoraat en de markt inzicht geeft in de kansen voor vakantieparken om te verduurzamen volgens de wet- en regelgeving en de ambities die de overheid heeft. Het beroepsproduct kan als basis gebruikt worden voor het aangaan van gesprekken tussen overheden, leveranciers, de vakantieparken en overige betrokkenen. De analyse geeft een beeld van wie welke bijdrage kan leveren aan het verduurzamen van de sector.

In tijden van de coronacrisis bleek het vinden van een interessante afstudeeropdracht niet vanzelfsprekend. Ik ben erg blij dat ik vanuit het lectoraat Regio-ontwikkeling de kans heb gekregen om mij te verdiepen in een onderwerp dat de afgelopen jaren steeds belangrijker is geworden. Tijdens mijn scriptie heb ik kennis kunnen maken met een sector die voor grote uitdagingen staat op het gebied van duurzaamheid. Hier ben ik achter gekomen doordat ik ben betrokken bij gesprekken met de branchevereniging, mijzelf heb verdiept in de materie en door de gesprekken met de opdrachtgever.

Tijdens het uitvoeren van de onderzoeken en het maken van het beroepsproduct heb ik de vrijheid gekregen om hier mijn eigen draai aan te geven. Dit was voor mij een uitdaging waar ik vooral veel van heb geleerd. Ik heb geleerd om zelfstandig te zijn en zelfverzekerd te zijn over hetgeen dat ik uitvoer en aanlever. De wekelijkse gesprekken met de opdrachtgever hebben een positieve bijdrage geleverd aan het zelfverzekerd zijn over mijn werk. Ik heb mijzelf verder kunnen ontwikkelen tot een Young Professional.

Tot slot wil ik mijn dank uitspreken aan mijn begeleidend docent en eerste examiner Gerrit Schreiber. De betrokkenheid, de goede feedback en de juiste vragen hebben ervoor gezorgd dat ik sterk in mijn schoenen stond gedurende het Young Professional Semester. Daarnaast wil ik Rolf Nijdam bedanken voor de goede begeleiding tijdens het uitvoeren van de onderzoeken en het vormen van het beroepsproduct.

Nienke Herman
Deventer, 14 juni 2021

Managementsamenvatting

Het lectoraat Regio-ontwikkeling is een onderdeel van Hogeschool Saxion dat onderzoeken uitvoert die bruikbaar zijn voor de markt. Binnen deze onderzoeken staan drie pijlers centraal, namelijk het realiseren van innovatie, concurrentiekracht en duurzaamheid. Het lectoraat voert onderzoeken uit binnen drie onderzoekslijnen, een daarvan is dat de hospitality sector als motor wordt gezien voor regio-ontwikkeling. Het gaat hierbij om duurzame en toekomstbestendige vakantieparken. Het lectoraat ondersteunt vakantieparken bij het verduurzamen middels het uitvoeren van bruikbare onderzoeken. De resultaten van deze onderzoeken staan op de website Innoverde die door de vakantieparken gebruikt gaat worden als een beslissingsondersteunend systeem. Om de website volledig integraal toegankelijk te maken is het van belang dat vanuit alle invalshoeken naar duurzaamheid op een vakantiepark wordt gekeken. Vakantieparken zullen in de komende jaren steeds meer terrein winnen in Nederland door een groei in het toerisme. Vakantieparken maken veel gebruik van grondstoffen waardoor hun ecologische footprint steeds groter zal gaan worden. Daarnaast stelt de overheid steeds meer duurzaamheidseisen waar vakantieparken aan moeten voldoen om over te kunnen gaan op een duurzame leefomgeving. Het managementvraagstuk dat hieruit naar voren is gekomen is als volgt:

“In hoeverre dient de sector te verduurzamen om te voldoen aan de (toekomstige) eisen van de overheid?”

Om het managementvraagstuk te kunnen beantwoorden zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Wat is de huidige status van verduurzaming op de vakantieparken?
- Welke ambities heeft de overheid met betrekking tot duurzaamheid?
- Welke wetgeving is er nu en in de toekomst op het gebied van duurzaamheid?
- Welke subsidiemogelijkheden zijn er voor het verduurzamen van een vakantiepark?
- Welke belemmeringen kunnen de vakantieparken ervaren bij het verduurzamen?
- Welke kansen liggen er voor de vakantieparken om te verduurzamen?

Het onderzoek

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvragen zijn er twee soorten onderzoek uitgevoerd, een surveyonderzoek en een deskresearch. De keuze voor een kwantitatief onderzoek is gemaakt omdat er een grote hoeveelheid data nodig was om een goed beeld te creëren van de status van verduurzaming in de sector. Het surveyonderzoek had twee doelstellingen, namelijk het meten van de huidige status van verduurzaming en het verzamelen van gegevens voor het dashboard op de website Innoverde. De website Innoverde bevat een dashboard dat vakantieparken kunnen gebruiken om de verbruiksgegevens te vergelijken met het gemiddelde van een aantal parken. Dit geeft hen inzicht in eventuele afwijkingen.

In het surveyonderzoek is ingegaan op het ecologische aspect van duurzaamheid omdat dit aansluit op de itemlijst van de website Innoverde. Op basis van een literatuurstudie, voorbeelden uit de praktijk en de itemlijst van Innoverde is de enquête opgesteld. Er zijn verschillende onderwerpen aangesneden in de enquête, namelijk: het stroomgebruik, het gasgebruik, de afvalproductie door de gast en de organisatie, het gebruik van secundair materiaal bij de nieuwbouw en renovatie van accommodaties en voorzieningen en losmaakbaarheid. De enquête is uitgezet onder campings, huisjesterreinen en combinatieparken. In totaal hebben 156 vakantieparken deelgenomen aan het surveyonderzoek. Een deel van de vakantieparken is aangedragen door Stichting Keurmerk Milieu, Veiligheid en Kwaliteit (KMVK) dat geanonimiseerde gegevens van Green Key-gecertificeerde vakantieparken heeft verstrekt. Daarnaast is een deskresearch uitgevoerd die ingegaan is op de duurzame ambities van de overheid. Ook is uitgezocht welke wetgeving op dit moment geldt of binnenkort intreedt. Het gaat hierbij om duurzaamheidswetten die een impact hebben op de vakantieparken. Als laatst is in de deskresearch gezocht naar steun die de overheid biedt in de vorm van subsidies.

Discussie

De kwaliteit van het onderzoek is getoetst op basis van de validiteit en betrouwbaarheid. In het onderzoek is de gehele populatie vertegenwoordigd, er is gebruik gemaakt van een grote steekproef en het onderzoek is benaderd vanuit verschillende invalshoeken. Voor het opstellen van de enquête zijn de begrippen geoperationaliseerd. In de enquête zijn nieuwe termen en termen die veel op elkaar lijken uitgelegd om verwarring bij de deelnemer te voorkomen. In het onderzoek was er sprake van een aselechte steekproef, elke deelnemer is willekeurig benaderd en had daarmee een gelijke kans om deel te nemen aan het onderzoek. Wanneer het onderzoek op een ander tijdstip met andere deelnemers zal plaatsvinden, is de aanname dat dit zal leiden tot soortgelijke onderzoeksresultaten. Tijdens het uitvoeren van het onderzoek is rekening gehouden met de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit (NGWI). Op basis van deze aspecten kan geconcludeerd worden dat het onderzoek betrouwbaar en valide is.

Maatschappelijke impact

De komende jaren zal er een groei in het toerisme te zien zijn. Dat betekent dat mensen meer op vakantie gaan en dat de ecologische footprint van de vakantieparken groter zal gaan worden. Dat is iets wat op dit moment voorkomen moet worden gezien de noodzaak om te verduurzamen. Vakantieparken dragen hierin de verantwoordelijkheid om mensen ook tijdens hun vakantie bewust te laten zijn van duurzaamheid. Dit kunnen zij doen door een voorbeeldfunctie te zijn voor de maatschappij, zij kunnen laten zien wat duurzaamheid inhoudt. Het beroepsproduct geeft inzicht in welke stappen de vakantieparken moeten zetten om bij te dragen aan een duurzame leefomgeving.

Financiële haalbaarheid

Op basis van een voorbeeldcasus uit het onderzoek is gekeken wat de financiële impact is van verduurzaming op het vakantiepark. Wanneer een ondernemer van een vakantiepark overstapt van niet-duurzame energie naar duurzame energie zal dit zorgen voor een kleine verhoging in de energiekosten per jaar. Uit de berekening is gebleken dat het voor een vakantiepark erg aantrekkelijk is om te investeren in energiebesparende middelen. Wanneer een ondernemer investeert in energiebesparende middelen zal dit zorgen voor een flinke reductie in de energiekosten per jaar. Een middel dat de ondernemer kan inzetten is het gebruik van zonnepanelen. Het volledig zelfvoorzienend zijn in stroom vraagt de ondernemer om een grote investering. Wanneer de ondernemer de ruimte heeft voor deze investering dan is deze binnen 7 tot 10 jaar terugverdiend waarna de ondernemer nog vele jaren gebruik kan maken van gratis zelfopgewekte duurzame stroom.

Inhoud

1.	Inleiding	7
2.	Vraag van de opdrachtgever	8
2.1	Externe trends en ontwikkelingen	8
2.2	Interne trends en ontwikkelingen.....	8
2.3	Vraag van de opdrachtgever	9
3.	Oplossingsstrategieën	10
3.1	Relevantie.....	10
3.2	Voor- en nadelen	10
4.	Gebruik van kennis.....	12
4.1	Benodigde kennis	12
4.2	Kennisverzameling	12
4.2.1	Onderzoeksmethode primair onderzoek	12
4.2.2	Vorm van surveyonderzoek.....	12
4.2.3	Analysemethode	13
4.2.4	Onderzoeksmethode secundair onderzoek.....	13
4.3	Bevindingen	13
4.3.1	Literatuurstudie enquête	13
4.3.2	Samenvatting resultaten deskresearch	14
4.3.3	Samenvatting resultaten enquête.....	15
4.4	Gebruik bevindingen.....	16
4.4.1	Analyse	16
4.4.2	Advies dashboard	17
4.4.3	Kennisevenement.....	17
4.5	Discussie	17
4.5.1	Begripsvaliditeit	17
4.5.2	Externe validiteit	18
4.5.3	Interne validiteit	18
4.5.4	Betrouwbaarheid	18
4.5.5	Ethische aspecten onderzoek	18
5.	Stakeholdersanalyse	19
5.1	Weerstand	20
5.2	Maatschappelijke impact	21
6.	Financiën	22
	Bibliografie	24
	Bijlagen	28
	Bijlage A: Theoretisch kader.....	28
	Bijlage B: AAOCC-criteria.....	30
	Bijlage C: Informerende brief.....	32
	Bijlage D: NGWI-toestemmingsformulier.....	34

Bijlage E: Literatuuronderzoek	35
Bijlage F: Het boomdiagram	37
Bijlage G: De enquête	38
Bijlage H: Primaire onderzoeksresultaten	41

1. Inleiding

In tabel 1 staat per beoordelingscriterium weergegeven waar de belangrijke informatie terug te vinden is in het beroepsproduct en het verantwoordingsdocument.

Beoordelingscriterium	Relevante informatie in beroepsproduct	Relevante informatie in verantwoordingsdocument
De professional beantwoordt de vraag van de opdrachtgever met een passend en onderbouwd beroepsproduct.	Het gehele beroepsproduct geeft antwoord op de vraag van de opdrachtgever.	In het hoofdstuk 3 wordt toegelicht waarom het beroepsproduct aansluit bij de opdrachtgever en het vraagstuk en welke voor- en nadelen het beroepsproduct heeft.
De professional identificeert de belangrijkste (interne en externe) trends en ontwikkelingen en geeft duiding aan de invloed hiervan op het vraagstuk.	In hoofdstuk 2.1 van het beroepsproduct staat samengevat wat de aanleiding van de analyse is. Hierin zijn de trends en ontwikkelingen meegenomen.	In het hoofdstuk 2 staat weergegeven welke trends en ontwikkelingen van invloed zijn op het vraagstuk.
De professional verzamelt op verantwoorde wijze kennis voor de onderbouwing van een beslissing en schat deze kennis op waarde.	In hoofdstuk 2 en 3 staat omschreven welke bevindingen uit het onderzoek naar voren zijn gekomen. In beide hoofdstukken wordt kritisch gekeken naar de bruikbaarheid en de waarde van de bevindingen.	In hoofdstuk 4 staat beschreven op welke wijze het onderzoek is uitgevoerd en wordt de waarde van de verzamelde kennis beoordeeld middels een discussie.
De professional verantwoordt hoe de wensen van de stakeholders zijn meegenomen in het eindproduct.	In het beroepsproduct wordt de situatie bekeken vanuit de gedachte van de vakantieparken. Dit zijn de belangrijkste stakeholders. Er wordt ingegaan op hoe zij er op dit moment voorstaan, welke belemmeringen zij ervaren en welke kansen er voor hen liggen op het gebied van duurzaamheid.	In hoofdstuk 5 staat de stakeholdersanalyse weergegeven. Deze geeft inzicht in de belangen, rollen en verantwoordelijkheden van de diverse stakeholders die betrokken zijn bij het opleveren van het beroepsproduct.
De professional onderbouwt in hoeverre gemaakte keuzes maatschappelijk verantwoord zijn (zoals ten aanzien van ethische, interculturele en duurzaamheidsaspecten).	Het gehele beroepsproduct is gericht op het maatschappelijk probleem dat momenteel speelt, namelijk de noodzaak om te verduurzamen.	In hoofdstuk 5 staat de maatschappelijke impact uitgewerkt.
De professional toont de bedrijfseconomische haalbaarheid van het beroepsproduct aan	Hoofdstuk 2.7 gaat in op de financiële steun (subsidies) voor ondernemers en de financiële haalbaarheid van de ambities van de overheid.	Hoofdstuk 6 wordt middels een voorbeeld casus gekeken wat de financiële impact is wanneer een vakantiepark verduurzaamt.

Tabel 1: inleiding

2. Vraag van de opdrachtgever

In dit hoofdstuk wordt onderscheid gemaakt tussen interne en externe trends en ontwikkelingen. De trends en ontwikkelingen die in de sector spelen op het gebied van duurzaamheid zullen gelden als intern. De trends en ontwikkelingen die spelen in de maatschappij op het gebied van duurzaamheid worden gezien als extern. Het theoretisch kader staat weergegeven in *bijlage A*.

2.1 Externe trends en ontwikkelingen

Een maatschappelijk probleem dat al vele jaren speelt is de opwarming van de aarde. Het klimaat is aan het veranderen door een stijging van de wereldtemperatuur. Deze verandering heeft impact op de mens, natuur en het milieu. Leefgebieden van dieren veranderen door het menselijk gebruik van natuurlijke grondstoffen. Daarnaast komen er steeds meer schadelijke stoffen in de lucht door de uitstoot van CO² (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020a). Naast de opwarming van de aarde blijft de wereldbevolking sterk groeien waardoor de vraag naar grondstoffen toeneemt. Door de leefwijze van de mens is er een daling ontstaan in het aanbod van grondstoffen. Hierdoor wordt men gedwongen om na te denken over het hergebruiken van grondstoffen (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2019).

Het maatschappelijk probleem rondom de uitstoot van CO² eist veel aandacht op wereldniveau. In 2016 heeft staatssecretaris Dijkzma het VN-klimaatakkoord van Parijs ondertekend namens de 28 lidstaten van de Europese Unie. Het doel van dit akkoord is om de opwarming van de aarde te beperken. Binnen de lidstaten van de Europese Unie is afgesproken dat er in het jaar 2030 minimaal 40% minder CO²-uitstoot is. Nederland heeft als doel om in het jaar 2030 49% minder CO²-uitstoot te produceren, deze doelstelling is meegenomen in het klimaatakkoord (Rijksoverheid, z.d.).

Naast de reductie van CO² focust de overheid zich op het overgaan naar een economisch circulair systeem. De overheid heeft als doel om in het jaar 2050 volledig circulair te zijn. Dit is nodig omdat de vraag naar grondstoffen toeneemt. De overheid vraagt het bedrijfsleven, kennisinstituten en natuur- en milieuorganisaties om samen te werken om zuiniger om te gaan met grondstoffen (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020b).

Voor de twee maatschappelijke problemen wordt tot op heden gezocht naar gezondere alternatieven om de uitstoot van schadelijke stoffen te doen minderen. "Als maatschappij zijn we op zoek naar nieuwe bronnen van energie. Er wordt volop gewerkt aan wind-, water- en zonne-energie. Dit vergt investeringen van overheden maar ook van bedrijven en particulieren." Daarnaast is de maatschappij bezig met het ontwikkelen van een circulaire economie, dit systeem legt de focus op het hergebruiken van materialen en grondstoffen om zo uitputting van grondstoffen te voorkomen. De circulaire economie vraagt een nieuwe denk- en handelwijze van iedereen (Thaesis, 2020).

2.2 Interne trends en ontwikkelingen

Op dit moment is de recreatiebranche volop in beweging door ontwikkelingen, hierdoor is er weinig aandacht voor circulariteit. De recreatiebranche maakt veel gebruik van grondstoffen en heeft hierdoor een grote impact op het milieu. Er dient bewustwording gecreëerd te worden over de eindigheid van grondstoffen en het groter worden van de afvalberg. De sector dient haar negatieve footprint te verkleinen (FACET, 2021).

De vakantieparken worden langzamerhand steeds bewuster van duurzaamheid en het neemt een belangrijke rol aan in de bedrijfsvoering. Vakantieparken worden door regels gedwongen om te verduurzamen. Het vastgoed dat gevestigd is op de vakantieparken moet voldoen aan bepaalde duurzaamheidseisen. Daarnaast is het reduceren van afval en het toepassen van energiebesparende maatregelen van groot belang geworden (Klerkx, 2020).

Duurzaamheid is niet alleen belangrijk voor de vakantieparken zelf, maar ook voor de consument. Uit een onderzoek van Center Parcs (2020) blijkt dat driekwart van de ondervraagden het belangrijk vindt dat er aandacht geschonken wordt aan mens en milieu, zodat ook de toekomstige generaties kunnen genieten van de natuurlijke rijkdom. De consument wordt dus steeds kritischer in de zoektocht naar belevenissen en betekenisgeving. De komende jaren zal er een groei te zien zijn in het toerisme. De vrijetijdseconomie zal hierdoor als middel ontstaan om te werken aan gezondheid, leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit. De vrijetijdseconomie zal zich gaan uitbreiden en meer terrein winnen in Nederland. Hierdoor komen domeinen als de natuur onder druk te staan en daar moet als branche op geanticipeerd worden (Hartman, 2017).

2.3 Vraag van de opdrachtgever

Momenteel houdt het lectoraat Regio-ontwikkeling zich bezig met een project om vakantieparken in Nederland toekomstbestendig te maken. In het oogpunt van verduurzaming op vakantieparken staan zij voor grote uitdagingen die risico's met zich meebrengen. De vakantieparken zullen in de komende jaren aan de door de overheid gestelde duurzaamheidseisen moeten voldoen (Nijdam, 2019).

Vanuit het lectoraat Regio-ontwikkeling zijn er diverse onderzoeken uitgevoerd met betrekking tot het verduurzamen van vakantieparken. De bevindingen uit deze onderzoeken zijn terug te vinden op de website genaamd Innoverde. Deze bevindingen hebben te maken met het reduceren van CO² en het stimuleren van circulariteit. Deze website zal uiteindelijk gebruikt gaan worden door de vakantieparken als een beslissingsondersteunend systeem bij het doorvoeren van duurzame oplossingen. Het vraagstuk vanuit de opdrachtgever is op welke wijze de website Innoverde nog meer integraal gemaakt kan worden zodat vakantieparken kunnen bijdragen aan een duurzame leefomgeving.

Om de website integraal te maken wil de opdrachtgever een dashboard ontwikkelen. Dit dashboard staat al weergegeven op de website, alleen ontbreken de gegevens die invulling moeten geven aan het dashboard. Het dashboard gaat over waterverbruik, elektriciteitsverbruik, gasverbruik en afvalproductie. De opdrachtgever wil graag weten op welke wijze de meters gevuld en gevormd kunnen worden met verbruiksgegevens. Het uiteindelijke doel is dat de gebruiker haar eigen verbruiksprestatie kan vergelijken met het gemiddelde van alle gegevens die aan de achterkant van de website zijn ingevoerd.

Daarnaast heeft de opdrachtgever gevraagd om een koppeling te leggen tussen de huidige status van verduurzaming op de vakantieparken en de ambities en wet- en regelgeving die de overheid heeft. Het lectoraat heeft het delen van kennis met de praktijk als bestaansrecht. De opdrachtgever wil de uitkomsten van het onderzoek gaan gebruiken om te delen in het werkveld. De onderzoeksresultaten moeten inzicht geven in waar het goed gaat in de sector, waar vanuit de ondernemers stappen gezet kunnen worden en op welke onderdelen de overheid de ondernemers kan ondersteunen. Het managementvraagstuk dat naar voren is gekomen luidt: *“In hoeverre dient de sector te verduurzamen om te voldoen aan de (toekomstige) eisen van de overheid?”* Het antwoord op de managementvraag zal er voor moeten zorgen dat de vakantieparkeigenaren kansen zien om te verduurzamen om aan te sluiten bij de ambities van de overheid.

Omdat het delen van kennis centraal staat binnen het lectoraat, is de vraag vanuit de opdrachtgever om hier een invulling aan te geven. De opdrachtgever wil de opgedane kennis tijdens het onderzoek delen met de markt. De opdrachtgever heeft gevraagd om een opzet te maken voor het uitvoeren van een kennisevenement en het onderzoek te presenteren tijdens het evenement.

3. Oplossingsstrategieën

In dit hoofdstuk zal nader worden toegelicht waarom het beroepsproduct een geschikte oplossing is voor het vraagstuk van de opdrachtgever.

3.1 Relevantie

De opdracht is uitgevoerd voor het lectoraat Regio-ontwikkeling, het bestaansrecht van het lectoraat is het uitvoeren van onderzoeken voor de praktijk. De onderzoeken die zijn uitgevoerd door de onderzoeker hebben geleid tot een analyse die ingaat op de huidige status van verduurzaming op de vakantieparken. Deze resultaten zijn vergeleken met de duurzame ambities en wet- en regelgeving die de overheid heeft. Vanuit deze vergelijking zijn conclusies getrokken die van belang zijn voor de markt. Omdat het delen van kennis centraal staat binnen het lectoraat zal er een kennisevenement plaatsvinden. Tijdens dit kennisevenement zullen de resultaten vanuit de analyse gepresenteerd worden aan diverse partijen uit de markt. De voorbereiding van het kennisevenement is meegenomen in het beroepsproduct. Daarnaast is er een advies opgeleverd voor het dashboard op de website Innoverde. Het advies voor het dashboard zal uiteindelijk een bijdrage gaan leveren aan het integraal maken van de website. Het beroepsproduct geeft een duidelijk beeld van welke stappen de vakantieparken moeten en kunnen zetten om bij te dragen aan een duurzame leefomgeving. Daarnaast geeft het beroepsproduct weer dat de wetgeving en de financiële middelen kansen en belemmeringen hebben voor de vakantieparken om over te gaan op een duurzame bedrijfsvoering. De opdrachtgever kan op deze bevindingen inspelen door de vakantieparken middels de website Innoverde te ondersteunen hierin.

3.2 Voor- en nadelen

Voordeel 1:

De opdrachtgever beschikt over een analyse waar verschillende gesprekken mee gestart kunnen worden. De analyse geeft inzicht in de huidige status van verduurzaming op vakantieparken, de stappen die nog gezet moeten worden om te voldoen aan toekomstige en huidige regelgeving en de ambities die de overheid heeft. De analyse kan gebruikt worden om het gesprek aan te gaan met vakantieparken. Met de analyse kan aangetoond worden welke stappen de vakantieparken kunnen zetten. Daarnaast kunnen de vakantieparken zichzelf vergelijken met de resultaten afkomstig uit het onderzoek om zo te kijken hoe zij ervoor staan vergeleken met de deelnemers van het onderzoek.

Voordeel 2:

De analyse kan daarnaast gebruikt worden door de branchevereniging HISWA-RECRON (hierna HR genoemd). De onderzoeksresultaten zijn deels afkomstig van leden van HR. Middels de analyse kan HR bekijken wat de status van verduurzaming is onder de leden, dit is voor hen bruikbare informatie. HR voert namens haar leden gesprekken met diverse ministeries om zo op te komen voor de belangen van de leden. De opgeleverde analyse is goed bruikbaar voor het voeren van deze gesprekken. Doordat de analyse die wordt opgeleverd gedeeld kan worden met HR wordt er een link gelegd tussen het onderwijs en de markt.

Voordeel 3:

De analyse bevat informatie over de wetgeving en de subsidies voor het stimuleren van verduurzaming.. De informatie uit de analyse kan rechtstreeks op de website Innoverde geïmplementeerd worden. Het informeren over de huidige en toekomstige wetgeving en de mogelijkheden voor subsidies levert een bijdrage aan de integraliteit van de website.

Voordeel 4:

De analyse is een bevestiging dat Innoverde een nuttige website is. Uit de analyse is naar voren gekomen dat vakantieparken nog stappen kunnen en moeten zetten om bij te dragen aan de ambities van de overheid. Uit het onderzoek is gebleken dat het verduurzamen van de vakantieparken om tijd en kennis vraagt. Innoverde is de tool die de vakantieparken op diverse aspecten kan helpen met het verduurzamen.

Voordeel 5:

Tijdens het kennisevenement worden diverse partijen uit de markt samengebracht om hen een presentatie te geven over de analyse. Op deze manier wordt de kennis rechtstreeks overgebracht richting de markt en is er de mogelijkheid om het gesprek aan te gaan over duurzaamheid.

Nadeel 1:

De subsidiemogelijkheden die zijn meegenomen in de analyse zijn de mogelijkheden die op het moment van oplevering geldend zijn. Subsidiemogelijkheden hebben een begin- en einddatum die per subsidie variëren. De subsidies die niet meer geldend zijn dienen van de website verwijderd te worden. Om de website up-to-date te houden, zal de opdrachtgever regelmatig moeten controleren of er nieuwe subsidies zijn bijgekomen. Het nadeel is dat dit tijd vraagt en er een persoon ingezet dient te worden die de informatie up-to-date houdt.

Daarnaast is de analyse gebaseerd op de huidige status van verduurzaming. Dat betekent dat na verloop van tijd deze gegevens niet meer up-to-date zijn en het onderzoek in het jaar 2022 of het jaar 2023 nogmaals uitgevoerd dient te worden. Naar verwachting zal de wet- en regelgeving in de loop van de jaren veranderen gezien de huidige ontwikkelingen. Dat betekent dat de analyse een bepaalde houdbaarheidsdatum heeft. Voor het opnieuw uitvoeren van het onderzoek zal gezocht moeten worden naar een afstudeerstagiaire of een beschikbare onderzoeker binnen het lectoraat Regio-ontwikkeling.

Nadeel 2:

De opdrachtgever wordt aanbevolen om een vervolgonderzoek uit te voeren voor het op maat maken van het dashboard. Tijdens het uitvoeren van het primaire onderzoek is gebleken dat het werven van respondenten een lastige opgave is. De opdrachtgever zal tijd en moeite moeten steken in het uitvoeren van een vervolgonderzoek.

4. Gebruik van kennis

In dit hoofdstuk wordt toegelicht op welke wijze de onderzoeker kennis heeft verzameld voor het maken van het beroepsproduct.

4.1 Benodigde kennis

Het primaire onderzoek dat is uitgevoerd is een surveyonderzoek. In dit onderzoek is onderzocht wat de huidige status van verduurzaming is op de vakantieparken. Daarnaast is er een deskresearch uitgevoerd naar de wet- en regelgeving, subsidies en ambities van de overheid op het gebied van duurzaamheid. Deze twee onderzoeken zijn uitgevoerd om antwoord te kunnen geven op de managementvraag. Om het managementvraagstuk goed te kunnen beantwoorden zijn de onderstaande onderzoeksvragen opgesteld.

Het managementvraagstuk: *“In hoeverre dient de sector te verduurzamen om te voldoen aan de (toekomstige) eisen van de overheid?”*

Onderzoeksvragen:

- Wat is de huidige status van verduurzaming op de vakantieparken?
- Welke ambities heeft de overheid met betrekking tot duurzaamheid?
- Welke wetgeving is er nu en in de toekomst op het gebied van duurzaamheid?
- Welke subsidiemogelijkheden zijn er voor het verduurzamen van een vakantiepark?
- Welke belemmeringen kunnen de vakantieparken ervaren bij het verduurzamen?
- Welke kansen liggen er voor de vakantieparken om te verduurzamen?

4.2 Kennisverzameling

In deze paragraaf staat uitgewerkt op welke manier de benodigde kennis is verzameld.

4.2.1 Onderzoeksmethode primair onderzoek

De keuze voor een kwantitatief onderzoek is gemaakt omdat er een groot bestand aan cijfermatige informatie nodig was om te onderzoeken wat de huidige status van verduurzaming is op de vakantieparken. Volgens Verhoeven (2018) wordt kwantitatief onderzoek uitgevoerd voor het verzamelen van cijfermatige gegevens. Daarnaast waren deze cijfers nodig om een advies te kunnen geven over het dashboard op de website. Binnen het kwantitatief onderzoek is de keuze gemaakt voor het uitvoeren van een surveyonderzoek. De deelnemers hadden van 1 tot met 26 april de tijd om de enquête in te vullen. Een voordeel van het afnemen van een enquête is dat er specifiek naar bepaalde onderwerpen gevraagd worden. Ook kan middels een surveyonderzoek gemakkelijk een grote groep potentiële deelnemers benaderd worden, dit was in het geval van het primaire onderzoek noodzakelijk voor een betrouwbaar beeld van de sector.

Bij het surveyonderzoek was sprake van een cross-sectioneel onderzoek omdat de enquête eenmalig in een bepaalde tijdsperiode is afgenomen. Bij het afnemen van een enquête is er geen ruimte voor flexibiliteit in het geven van de antwoorden doordat de respondent in dit onderzoek keuzemogelijkheden krijgt voorgelegd. De respondent kon geen toelichting geven waarom een bepaald antwoord gegeven is (Verhoeven, 2018). In het onderzoek was de aanname dat dit geen nadeel is omdat het waarom geen invloed heeft op de huidige status van verduurzaming. Discussie rondom het onderwerp is niet noodzakelijk.

Het uitvoeren van het onderzoek heeft plaatsgevonden in samenwerking met HR. HR beschikt over de contactgegevens van de ondernemers van vakantieparken. De keuze voor het uitzetten van een enquête was een logische stap gezien HR een grote groep in de doelgroep van het onderzoek rechtstreeks kon benaderen.

4.2.2 Vorm van surveyonderzoek

Het surveyonderzoek heeft op diverse manieren plaatsgevonden. De enquête die is uitgezet bestond uit twee verschillende onderzoeken. Het zijn twee losstaande onderzoeken die samen zijn gevoegd

om te voorkomen dat de ondernemer van het vakantiepark tweemaal een enquête moest invullen dat hetzelfde onderwerp betreft. De respondenten zijn geworven op de onderstaande manieren.

- Een promotie via de nieuwsbrief van HR.
- Een rechtstreekse mail naar de ondernemer van het vakantiepark via HR.
- Het delen van de enquête op de LinkedIn-pagina van HR.
- Het delen van de enquête in de Facebook groep van HR.
- Een mail naar circa 1300 algemene mailadressen van vakantieparken + de verloting van het boek 'Het vakantiepark in Nederland'.
- Een herinneringsmail naar HR leden + de verloting van het boek 'Het vakantiepark in Nederland'.
- Een belactie naar 100 vakantieparken.

4.2.3 Analysemethode

De resultaten van het primaire onderzoek zijn geanalyseerd middels Excel. De keuze voor Excel is gemaakt omdat er veel cijfermatige antwoorden gegeven zijn. Daarnaast was het voor de analyse belangrijk dat er gemiddelden en percentages berekend werden, deze waren met Excel op een handige manier te berekenen. Ook was het belangrijk dat alle gegeven antwoorden per deelnemer aan elkaar gekoppeld bleven. Tijdens het analyseren is gebruik gemaakt van het filter dat Excel per kolom aanbiedt. Op deze manier kon er goed onderscheid gemaakt worden tussen een huisjesterrein, een camping en een combinatiepark om te zien of er verschillen aanwezig waren. Middels het invullen van formules in Excel konden aantallen eenvoudig worden opgeteld en gemiddelden konden berekend worden. Excel heeft de antwoorden van de enquête op een overzichtelijke wijze weergegeven waardoor er snel conclusies getrokken konden worden die op het eerste oog zichtbaar waren. Een voorbeeld hiervan is dat de gegeven antwoorden geselecteerd konden worden van klein naar groot om zo in te zien of er een verschil zat tussen kleine en grote vakantieparken.

4.2.4 Onderzoeksmethode secundair onderzoek

Voor het uitvoeren van de deskresearch is er gezocht naar websites die de juiste informatie verstrekken over wet- en regelgeving voor ondernemers, subsidiemogelijkheden en de ambities die de overheid heeft. De twee websites die hierover gaan zijn Rijksoverheid.nl en RVO.nl. Voor verdere diepgang zijn er aanvullende artikelen en websites gebruikt. Om tot de juiste wetgeving te komen is er gekeken naar de wetgeving die vermeld staat op de website van Green Key. Middels een sneeuwbaaleffect kwamen meerdere wetten naar voren die betrekking hebben tot duurzaamheid. Vervolgens heeft de onderzoeker J. Belt benaderd van HR. De heer Belt is een medewerker van de branchevereniging en voert gesprekken met ministeries over ontwikkelingen in de wetgeving. De onderzoeker heeft een aantal wetten doorgekregen die van belang zijn voor het onderzoek. Op basis van deze informatie is de onderzoeker verdieping gaan zoeken op de website van de RVO en de Rijksoverheid. Nadat de onderzoeker de basisinformatie verzameld had, heeft er een gesprek plaatsgevonden met de heer J. Belt. In het gesprek heeft de heer J. Belt de gevonden informatie gecontroleerd en tips gegeven voor aanvullingen op de gevonden informatie.

4.3 Bevindingen

In onderstaande paragrafen staan de bevindingen per onderzoek weergegeven.

4.3.1 Literatuurstudie enquête

In de recreatiesector wordt de Green Key gebruik om te toetsen of een organisatie duurzaam onderneemt. In totaal heeft de Green Key twaalf verschillende aspecten waarvan er vijf gebaseerd zijn op de ecologische duurzaamheid, namelijk: water, afval, energie en bouwen en groen (Green Key, z.d.-a). Voor het project 'duurzame vakantieparken' is alleen het ecologische aspect van belang. Kijkend naar de definitie van ecologische duurzaamheid zijn de volgende meetbare aspecten van belang in het onderzoek naar de huidige status van verduurzaming:

- Afval (kg)

- Verbruik gas (m3)
- Verbruik elektra (kWh)
- Verbruik drinkwater (L)
- Materiaal verbruik

Bovenstaande aspecten zijn meegenomen in de enquête omdat uit de literatuurstudie is gebleken dat overmatig of verkeerd verbruik van deze aspecten een negatief effect hebben op het milieu. Omdat het onderzoek moet aansluiten op de website Innoverde, is er gekeken naar de itemlijst van de website. De itemlijst van de website sluit aan bij bovenstaande aspecten. In *bijlage E* staat het literatuuronderzoek weergegeven dat aantoont dat met bovenstaande aspecten gemeten kan worden wat de status van verduurzaming is. Daarnaast heeft de enquête als doel om verbruiksgegevens op te halen als input voor het dashboard op de website Innoverde. Bovenstaande aspecten zijn de onderdelen van het dashboard op de website. Op basis van deze gegevens is het boomdiagram opgesteld dat terug is te vinden in *bijlage F*. Op basis van het boomdiagram is de enquête opgesteld, deze is terug te vinden in *bijlage G*. Om de huidige status van verduurzaming te meten en om erachter te komen in welke mate duurzaamheid een rol speelt in de bedrijfsvoering, is dit opgevraagd in de enquête. Deze vragen zijn gesteld omdat hiermee beoordeeld kan worden of duurzaamheid een hoge prioriteit heeft op de vakantieparken.

4.3.2 Samenvatting resultaten deskresearch

Subsidiemogelijkheden:

- Investeringssubsidie duurzame energie (ISDE);
- Energie investeringsaftrek (EIA);
- Milieu investeringsaftrek (MIA) en de willekeurige afschrijving milieu-investeringen (Vamil);
- Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek (KIA);
- Subsidie circulaire ketenprojecten;
- Green Deal (niet financieel).

In hoofdstuk 2.7 van het beroepsproduct staat uitgelegd waar de subsidies voor aan te vragen zijn. In de bijlage III van het beroepsproduct staat welke voorwaarden belangrijk zijn.

Uit de MKB impacttoets is bleken dat er een gap zit tussen de duurzame ambities van de overheid en de financiële middelen van het MKB. Vanuit de ondernemers blijkt het, zonder steun vanuit de overheid, een lastige opgave te zijn om mee te kunnen gaan in de ambities. De overheid is aanbevolen om op zoek te gaan naar financieringsmogelijkheden in de vorm van groene leningen of een uitgebreider subsidiepakket (Ministerie van Economische zaken en Klimaat, 2020b).

De overheid heeft twee ambities opgesteld voor verduurzaming. De eerste ambitie is dat Nederland in het jaar 2050 volledig CO²-neutraal moet zijn. Dat betekent dat er geen gebruik gemaakt mag worden van de verbranding van fossiele brandstoffen. Deze ambitie is vastgelegd in het Klimaatakkoord. Om de ambitie te behalen zijn er verschillende tussentijdse doelen gesteld (Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, 2020). Daarnaast heeft Nederland als ambitie om in het jaar 2050 een volledig circulair systeem te hebben. Dat betekent dat er geen sprake meer is van afval en er van een lineaire naar een circulaire economie wordt overgegaan (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2019).

De overheid heeft op dit moment al wet- en regelgeving, maar in de komende jaren zullen hier nieuwe wetten bijkomen. De volgende wetten zijn van belang voor de vakantieparken:

- De uitbreiding van de huidige informatieplicht/energiebesparingsplicht in 2023;
- De Omgevingswet die ingaat op 1 januari 2022;
- De BENG-eisen & de NTA8800 die ingegaan zijn op 1 januari 2021;
- Ontwikkelingen in de circulaire wetgeving;
- LAP3 (landelijke afvalbeheerplan).

Bovenstaande wetten zullen voor veranderingen gaan zorgen op de vakantieparken. De uitleg over de wetten en de impact van deze wetten op de vakantieparken staan uitgewerkt in hoofdstuk 2 van het beroepsproduct.

4.3.3 Samenvatting resultaten enquête

Algemeen:

Hoe belangrijk vindt de ondernemer duurzaamheid: gemiddeld een **8,3**.

In welke mate speelt duurzaamheid een rol in de bedrijfsvoering: gemiddeld een **7,5**.

Om te onderzoeken of er verschillen aanwezig zijn onder de verschillende soorten vakantieparken is hier een onderscheid in gemaakt. De uitwerking hiervan is terug te vinden in *bijlage H*. De conclusie en de koppeling naar de ambities van de overheid staan weergegeven in hoofdstuk 2.2 van het beroepsproduct.

Gasverbruik:

- Van alle deelnemers maakt **22,8%** gebruik van groengas.
- Van alle deelnemers maakt **56,5%** gebruik van aardgas.
- Van alle deelnemers is **20,3%** vrij van gas.
- **10,5%** van de deelnemers maakt zowel gebruik van aardgas als van groengas.

De conclusie van deze bevindingen staat weergegeven in hoofdstuk 2.3.3 van het beroepsproduct. Daarnaast is er onderscheid gemaakt tussen de verschillende soorten vakantieparken. De uitwerking staat weergegeven in *bijlage H*.

Stroomverbruik:

- **30,8%** van de parken maakt (deels) gebruik van zelf opgewekte stroom.
- **58,3 %** van alle parken maakt (deels) gebruik van groene stroom.
- **30,1%** van alle parken maakt (deels) gebruik van grijze stroom.

De conclusies van deze resultaten staan weergegeven in hoofdstuk 2.3.1 van het beroepsproduct. In de analyse is onderscheid gemaakt tussen de verschillende soorten vakantieparken, de uitwerking hiervan is terug te vinden in *bijlage H*.

Afvalproductie:

- **32%** van alle deelnemers scheidt alle vier de soorten afval vanuit de gast.
- **14,4%** van alle deelnemers scheidt alle zeven soorten afval vanuit de organisatie.
- **48%** van de combinatieparken scheidt alle soorten afval vanuit de gast.
- **23,1%** van alle deelnemers is niet van op de hoogte van de hoeveelheid restafval.

De uitwerking per soort vakantiepark staat weergegeven in *bijlage H*. De uitgebreide conclusies staan weergegeven in hoofdstuk 2.4.1 van het beroepsproduct.

Materiaalverbruik:

Bij dit onderwerp is gevraagd of er bij de nieuwbouw en/of renovatie van gebouwen gebruik is gemaakt van recyclebaar en/of herbruikbaar materiaal. Bij deze vraag kon het antwoord 'ja' of 'nee' gekozen worden en, indien bekend, hoeveel procent van het materiaal recyclebaar of herbruikbaar is. De resultaten:

- Gebruik van recyclebaar materiaal bij de nieuwbouw: **51%** heeft 'ja' geantwoord.
- Gebruik van recyclebaar materiaal bij de renovatie: **54%** heeft 'nee' geantwoord.
- Gebruik van herbruikbaar materiaal bij de nieuwbouw: **53,8%** heeft 'ja' geantwoord.
- Gebruik van herbruikbaar materiaal bij de renovatie: **50%** heeft 'ja' geantwoord.
- Het percentage van de hoeveelheid recyclebaar materiaal: **40,0%** (tussen de 5% en 100%).
- Het percentage van de hoeveelheid herbruikbaar materiaal: **41,4%** (tussen de 5% en 100%).
- **50,5%** houdt rekening met losmaakbaarheid bij de renovatie en/of nieuwbouw.

De resultaten per type vakantiepark zijn terug te vinden in *bijlage H*. De conclusies en de koppeling naar de wetgeving staan weergegeven in hoofdstuk 2.4.2 van het beroepsproduct.

Verbruiksgegevens:

Op basis van de antwoorden zijn gemiddelden berekend, deze zijn terug te vinden in *bijlage H*. De conclusies van de verbruiksgegevens zijn terug te vinden in de hoofdstukken 2.3 en 2.4 van het beroepsproduct.

4.4 Gebruik bevindingen

In dit hoofdstuk zal worden toegelicht op welke wijze de bevindingen uit het primaire en secundaire onderzoek zijn gebruikt bij het maken van het beroepsproduct. Er zal onderscheid gemaakt worden tussen de analyse, het advies voor het dashboard en de voorbereiding voor het kennisevenement.

4.4.1 Analyse

Voor het tot stand komen van de analyse vormen beide onderzoeken de basis. Het primaire onderzoek is opgedeeld in verschillende onderwerpen. Aan de hand van deze onderwerpen is gekeken welke wetgeving en welke ambities van toepassing zijn op deze onderwerpen, deze zijn samengevoegd in de analyse. De onderwerpen die niet direct gekoppeld konden worden aan een specifiek onderwerp uit de enquête, zijn meegenomen als een apart hoofdstuk in de analyse. De uiteindelijke opbouw staat weergegeven in de inhoudsopgave van het beroepsproduct. Een voorbeeld van onderwerpen die aan elkaar gekoppeld zijn, is het gebruik van materiaal en de mate van afval scheiden. Beide onderwerpen vallen onder circulariteit en de ontwikkelingen die spelen binnen de regelgeving en zijn daarom samengevoegd tot één hoofdstuk. De Omgevingswet is een wet die betrekking heeft op meerdere onderwerpen uit de enquête. Om deze reden is de Omgevingswet als een apart hoofdstuk meegenomen in de analyse. In dit hoofdstuk is aangegeven welke veranderingen er voor vakantieparken komen bij de intreding van de Omgevingswet.

Voor het opstellen van de analyse is gezocht naar resultaten die opvallend waren. Onder opvallende resultaten wordt verstaan of er pieken of dalen in de antwoorden zijn en opvallende resultaten ten opzichte van de wet- en regelgeving en de ambities van de overheid. Daarnaast is bij elk onderwerp de afweging gemaakt of het relevant was om het verschil tussen een huisjesterrein, camping of combinatiepark te benoemen. Een voorbeeld van een opvallend verschil in resultaten is bij het verbruik van gas. In hoofdstuk 2.3.2 van het beroepsproduct wordt ingegaan op welke soorten gas de vakantieparken gebruiken. Een opvallend resultaat is dat er overduidelijk meer gebruik gemaakt wordt van aardgas dan van de overige soorten gas. Vergeleken met de wet- en regelgeving is dit een opvallend resultaat omdat uiteindelijk Nederland aardgasvrij zal gaan worden. Hieruit kan geconcludeerd worden dat vakantieparken in de komende jaren moeten gaan investeren om van het aardgas af te gaan. Vanwege de grote impact op de ondernemers van de vakantieparken, is dit resultaat meegenomen in de analyse.

Een ander voorbeeld van een opvallend resultaat dat is meegenomen in de analyse is het scheiden van afval door de gast. In hoofdstuk 2.4.1 van het beroepsproduct is het verschil in resultaten tussen een huisjesterrein, camping en combinatiepark benoemd. Uit het onderzoek is gebleken dat op een combinatiepark de gast het afval opvallend beter scheidt dan op een camping of een huisjesterrein. In de analyse is hier een mogelijke verklaring voor gezocht om zo te achterhalen waar dit grote verschil vandaan zou kunnen komen. Daarnaast is dit resultaat benadrukt zodat de lezer van de analyse weet waar en bij wie nog kansen liggen om het afval scheiden te verbeteren. De resultaten van het afval scheiden en de overige vragen uit de enquête zijn weergegeven middels infographics. Op deze manier heeft de lezer snel een overzichtelijk beeld van waar nog kansen liggen op het gebied van verduurzaming.

In de analyse komt het onderdeel water dat in de enquête is opgevraagd niet terug. Er was geen wetgeving rondom het gebruik van drinkwater. Daarnaast was het berekenen van de gemiddelden een lastige opgave vanwege de schommelende antwoorden van de deelnemers en onduidelijkheden over de inhoudsmaat.

Er kan geconcludeerd worden dat het tot stand brengen van de analyse verschillende afwegingen heeft gehad. Door het stellen van onderstaande vragen heeft de onderzoek beslist of het resultaat werd meegenomen in de analyse.

- Heeft het resultaat een grote impact op de lezer van de analyse?
- Liggen bij dit onderwerp kansen voor de lezer?

- Welke resultaten gaan de lezer verbazen?
- Welke onderzoeksresultaten gaan voor veranderingen zorgen bij de lezer?
- Is er een opvallend verschil in de resultaten dat benoemd moet worden?
- Welke onderzoeksresultaten kunnen aan elkaar gekoppeld worden?

4.4.2 Advies dashboard

Tijdens het surveyonderzoek zijn er diverse verbruiksgegevens opgevraagd om een advies te geven over hoe de backoffice van het dashboard gevuld kan worden. De gegevens uit de enquête zouden er voor moeten zorgen dat er gemiddelden naar voren kwamen waarmee de vakantieparken zich kunnen vergelijken. Na het analyseren van de gegevens zijn er gemiddelden berekend, deze zijn terug te vinden in *bijlage H*. Hieruit is gebleken dat de verbruiksgegevens per park erg variëren. Daarnaast lagen de verbruiksgegevens van de vakantieparken veel hoger dan wat een gemiddeld huishouden van 2 tot 5 personen verbruikt. Er is gezocht naar een mogelijke verklaring hiervoor. In samenspraak met de opdrachtgever is de aannahme gemaakt dat de vakantieparken in de antwoorden het verbruik van de centrale voorzieningen mee hebben genomen. Aan het onderzoek hebben zowel mini-campings als hele grote vakantieparken deelgenomen. Grote vakantieparken zijn vaak voorzien van centrale voorzieningen. Voorbeelden hiervan zijn zwembaden, indoor speeltuinen en restaurants. Door de grote verschillen in de parken is het niet mogelijk om één meter te ontwerpen voor alle soorten vakantieparken. Op basis van deze bevindingen wordt opdrachtgever aanbevolen om per type vakantiepark een aparte meter te ontwikkelen. Daarnaast hebben de bevindingen inzicht gegeven in hoe een vervolgonderzoek voor het ontwikkelen van het dashboard vorm moet gaan krijgen. Dit is opgenomen in het advies dat terug te vinden is in hoofdstuk 3 van het beroepsproduct.

4.4.3 Kennisevenement

De voorbereiding voor het kennisevenement is meegenomen in het beroepsproduct. De onderzoeker zal tijdens het evenement een presentatie geven over de bevindingen uit de analyse. Op het kennisevenement zullen diverse aanwezigen zijn, dit zijn vakantieparkeigenaren, kennispartners, medewerkers van HR, de directeur van Green Key en overige aanwezigen. In vijftien minuten komen onderwerpen naar voren die voor alle aanwezigen relevant zijn. De belangrijkste aanwezigen zijn de vakantieparkeigenaren, zij zullen degenen zijn die gaan verduurzamen. Omdat de presentatie rond de vijftien minuten zal gaan duren, is het belangrijk dat de meest relevante onderwerpen uit de analyse naar voren komen. Het zal hier gaan over opvallende onderzoeksresultaten en de resultaten waar de meeste kansen liggen. De keuze voor de onderwerpen die behandeld gaan worden tijdens de presentatie staan weergegeven in hoofdstuk 4 van het beroepsproduct.

4.5 Discussie

In deze paragraaf zal de betrouwbaarheid en de validiteit van het onderzoek besproken worden op basis van de onderzoeksliteratuur van Verhoeven (2018).

4.5.1 Begripsvaliditeit

Begripsvaliditeit gaat over het meetinstrument dat wordt gebruikt tijdens het onderzoek. Hierbij is het belangrijk dat de onderzoeker heeft gemeten wat gemeten moest worden. In de enquête lag de focus op het begrip 'ecologische duurzaamheid'. Middels literatuur, praktijkvoorbeelden en de itemlijst zijn er onderwerpen naar voren gekomen die staan weergegeven in *bijlage F*. Deze vormden de basis voor de vragen in de enquête. Uit de literatuurstudie is gebleken dat binnen deze onderwerpen verschillende varianten zijn. Het gebruik van stroom is hier een voorbeeld van. Uit de literatuurstudie is gebleken dat men gebruik kan maken van verschillende soorten stroom waarvan de één duurzamer is dan de ander. Om die reden is in de enquête aan de deelnemer gevraagd van welk soort stroom er gebruik wordt gemaakt. Daarnaast is in het onderzoek gevraagd van welk soort gas de deelnemer gebruik maakt. Hierin waren twee keuzemogelijkheden, het gebruik van aardgas of het gebruik van groengas. Na het werven van de respondenten kwam uit een gesprek met een professional naar voren dat vakantieparken ook gebruik maken van butaan- en propaangas, dit is een bijproduct van aardgas. Doordat hier

verwarring over zou kunnen zijn ontstaan bij de deelnemers, kunnen de resultaten van het gebruik van gas niet met zekerheid geconcludeerd worden. In het onderzoek is gevraagd naar het materiaalverbruik op de vakantieparken. Hier is ingegaan op recyclebaar en herbruikbaar materiaal. Om verwarring te voorkomen is van beide begrippen de definitie opgenomen in de enquête. Daarnaast is bij het onderdeel materiaalgebruik de term losmaakbaarheid gebruikt, dit is een term die nieuw is. De definitie hiervan is opgenomen in de enquête. Op basis van de geoperationaliseerde begrippen kan geconcludeerd worden dat de begripsvaliditeit hoog is met een kleine onzekerheid bij het gebruik van aardgas.

4.5.2 Externe validiteit

De externe validiteit van een onderzoek geeft weer in hoeverre de onderzoeksresultaten te generaliseren zijn naar de gehele populatie. In het onderzoek zijn huisjesterreinen, campings en combinatieparken benaderd. Binnen deze drie categorieën zaten grote parken en kleine parken. Dat betekent dat de gehele populatie vertegenwoordigd is in het onderzoek en er sprake is van representativiteit. In het onderzoek zijn verbruiksgegevens over het jaar 2020 opgevraagd. Voor sommige vakantieparken was 2020 vanwege Covid-19 een afwijkend jaar. Hierdoor zullen de verbruiksgegevens afwijken van het normaal. Daarnaast is de aanname gemaakt dat vakantieparken die duurzaamheid een hoge prioriteit geven, eerder geneigd waren om deel te nemen aan het onderzoek. Vanwege de intrinsieke motivatie voor duurzaamheid, wordt er verwacht dat de resultaten voor de gehele populatie op het gebied van duurzaamheid lager zullen scoren. Door de goede representativiteit is het onderzoek valide.

4.5.3 Interne validiteit

De onderzoeken die zijn uitgevoerd kunnen beschouwd worden als intern valide omdat ze vanuit verschillende invalshoeken zijn benaderd. De onderzoeksresultaten van de deskresearch zijn voorgelegd aan een professional van de branchevereniging. De professional heeft de gegevens gecontroleerd en tips gegeven voor aanvullingen. Daarnaast zijn de resultaten van het primaire en secundaire onderzoek besproken met de opdrachtgever en zijn de resultaten voorgelegd aan de betrokkenen van het project. De validiteit had verhoogd kunnen worden door interviews af te nemen met enkele vakantieparken. Daarnaast kon dit verhoogd worden door in gesprek te gaan met professionals die niet betrokken zijn bij het project.

4.5.4 Betrouwbaarheid

Een onderzoek is betrouwbaar wanneer het vrij is van toevallige fouten. Een belangrijke eis is dat het onderzoek herhaalbaar moet zijn met dezelfde uitkomsten. Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te verhogen is er gebruik gemaakt van een grote steekproef. In totaal hebben 156 vakantieparken deelgenomen aan het onderzoek waarvan er 98 de enquête volledig hebben ingevuld. De gegevens van de overige 58 deelnemers zijn verkregen vanuit Green Key. In het onderzoek was er sprake van een aselechte steekproef, elke deelnemer is willekeurig benaderd en had daarmee een gelijke kans om deel te nemen aan het onderzoek. Wanneer het onderzoek op een ander tijdstip met andere deelnemers zal plaatsvinden, is de aanname dat dit zal leiden tot soortgelijke onderzoeksresultaten. Een uitzondering hierin is dat de gemiddelde verbruiksgegevens kunnen afwijken vanwege Covid-19.

4.5.5 Ethische aspecten onderzoek

Bij het verzamelen van de onderzoeksgegevens is er rekening gehouden met de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit. De onderzoeker heeft de deelnemer middels een brief geïnformeerd over het vertrouwelijk en respectvol omgaan met de gegevens. In de informatiebrief is ingegaan op het doel van het onderzoek. De deelnemer ging bij het doorklikken in de enquête akkoord met de informatie uit de informatiebrief. De deelnemers hebben anoniem deelgenomen aan de enquête, de resultaten zijn niet te herleiden naar een bedrijfsnaam. In *bijlage C* staan de informerende brief en het toestemmingsformulier weergegeven. In *bijlage D* staat het toestemmingsformulier dat is ondertekend door de begeleidende docent.

5. Stakeholdersanalyse

In onderstaand schema wordt weergegeven welke stakeholders er betrokken zijn bij het aanleveren van het beroepsproduct.

Stakeholder	Belang	Rol	Verantwoordelijkheid
Lectoraat regio-ontwikkeling	Het bestaansrecht van het lectoraat is het uitvoeren van onderzoeken voor de praktijk. Voor het lectoraat is het beroepsproduct van belang omdat hiermee bijgedragen wordt aan de vraag die afkomstig is vanuit de markt. Het lectoraat zal het beroepsproduct gaan gebruiken de sector te informeren over wat de huidige stand van zaken is en welke stappen er gezet kunnen worden. Daarnaast wordt de informatie uit het beroepsproduct gebruik voor de website Innoverde.	Het lectoraat Regio-ontwikkeling is de leider in het project.	De verantwoordelijkheid van het lectoraat is er voor zorgen dat de onderzoeker over de juiste informatie en faciliteiten beschikt. Bij de totstandkoming van het beroepsproduct draagt het lectoraat de verantwoordelijkheid om de kennis die is opgedaan binnen het beroepsproduct te delen met de partijen in de sector die daar belang bij hebben.
De vakantieparken	De overheid heeft duidelijke doelstellingen en wetten opgesteld, het is van belang dat vakantieparken hierin meegaan. Het beroepsproduct zal de vakantieparken helpen om in te zien welke stappen zij nog moeten en kunnen zetten om te voldoen aan de ambities van de overheid en de wet- en regelgeving die op dit moment geldt of binnenkort in zal gaan.	156 vakantieparken hebben deelgenomen aan het primaire onderzoek. Door het verstrekken van parkgegevens hebben zij hiermee een belangrijke rol vervuld. De verstrekte gegevens in de enquête hebben de basis gevormd voor het beroepsproduct.	De vakantieparken dragen bij het vormen en opleveren van het beroepsproduct geen verantwoordelijkheid.
Overheden	De overheid heeft duidelijke ambities en doelen die behaald moeten worden op het gebied van duurzaamheid. Voor de overheid is het van belang dat ook vakantieparken hierin meegaan. Hier geeft het beroepsproduct inzicht in.	De rol die vanuit de overheid speelt is het verschaffen van informatie rondom de ambities, de wet- en regelgeving van duurzaamheid en de subsidiemogelijkheden. Dit is gedaan middels het informeren van de website van de Rijksoverheid.	De overheid draagt geen verantwoordelijkheid bij het vormen en opleveren van het beroepsproduct.
Professionals	De professional is vanuit HR betrokken bij het project 'duurzame vakantieparken'. De professional heeft het belang dat er correcte informatie verstrekt wordt over zijn expertise en dat het een positieve impact heeft op het project.	De rol die vervuld wordt door de professional is het verschaffen van informatie over bepaalde onderwerpen.	De professional heeft in zijn rol als professional geen verdere verantwoordelijkheden.
HISWA-RECRON	HR is de branchevereniging van de recreatiebranche. Het beroepsproduct dat wordt opgeleverd geeft HR een beeld van de huidige status van verduurzaming. Met deze informatie kunnen zij kijken op welke aspecten zij de parken verder kunnen ondersteunen.	HR heeft de onderzoeker ondersteund bij het werven van respondenten voor de enquête en het aanleveren van informatie.	HR heeft de verantwoordelijkheid genomen voor het uitzetten van de enquête via de kanalen waarover zij beschikken.

Green Key	Directeur Erik van Dijk heeft aangegeven dat het beroepsproduct voor Green Key van belang is omdat zij graag op de hoogte willen zijn van de ontwikkelingen in de wet- en regelgeving. Daarnaast geeft het hen inzicht in hoe de sector ervoor staat en hoe Green Key een bijdrage kan leveren aan het verduurzamen van de sector.	Green Key heeft een rol gespeeld in het primaire onderzoek door de verbruiksgegevens van de Green Key parken te verstrekken aan de onderzoeker.	Green Key draagt geen verantwoordelijkheid bij het opleveren van het beroepsproduct.
Vakantiepark-gasten	Duurzaamheid staat tegenwoordig bovenaan het wensenlijstje van de gast. De gast die duurzaamheid belangrijk vindt, wil de vakantie doorbrengen op een duurzaam vakantiepark. De analyse helpt de parken bij het verduurzamen.	De gasten hebben geen rol gespeeld in het vormen van het beroepsproduct.	Zij dragen geen verantwoordelijkheid bij het vormen en opleveren van het beroepsproduct.

Tabel 2: stakeholdersanalyse

5.1 Weerstanden

In de analyse komt naar voren dat er bepaalde veranderingen moeten plaatsvinden om mee te gaan in de duurzaamheidsambities van de overheid. Bij veranderingen kunnen weerstanden ontstaan die de benodigde verandering kan belemmeren. Vrijwel elk persoon of elke organisatie die een verandering doorstaat ervaart onzekerheid. Een weerstand kan een begrijpelijke en onvermijdelijke reactie zijn die voortkomt uit onzekerheid, bescherming en betrokkenheid bijvoorbeeld bij een organisatie of een klant (Gravenhorst, 2009).

De overheid laat op dit moment duidelijk blijken dat verduurzamen noodzakelijk is. Daarnaast staat duurzaamheid bovenaan op het wensenlijstje van de gast. Hiertegenover staat het vakantiepark dat verschillende weerstanden ervaart rondom duurzaamheid. Een daarvan is dat de ondernemer bij de overgang naar een duurzame bedrijfsvoering bang is voor 'kannibalisatiekosten'. Hiermee wordt bedoeld dat de verandering kan vragen om een opoffering van een ander belang (Van der Haar, 2012). Dit kan bijvoorbeeld gaan over de beleving van de gast op het park. De ondernemer van het vakantiepark kan bij zichzelf afvragen of het doorvoeren van een duurzame bedrijfsvoering de beleving van de gast negatief zal beïnvloeden. Daarnaast kan de ondernemer van het vakantiepark denken in risico's. Het overgaan naar een duurzame bedrijfsvoering zal kosten en investeringen met zich meebrengen waarbij de ondernemer twijfelt of dit haalbaar is. De financiële steun die de overheid op dit moment biedt blijkt niet voldoende te zijn, dit kan het vakantiepark ervan weerhouden om mee te gaan in de duurzame ambities.

Om de weerstanden te doen minderen heeft de onderzoeker in de analyse aangegeven welke financiële hulpmiddelen er zijn bij het verduurzamen, maar ook dat deze nog niet voldoende zijn. De analyse geeft weer dat er nog grote stappen gezet kunnen worden en dat de sector als perfecte voorbeeldfunctie kan dienen, maar dat zij dit niet alleen kunnen. De analyse geeft inzicht op welke aspecten de vakantieparken ondersteuning nodig hebben om mee te kunnen gaan in de duurzaamheidsambities. Daarnaast heeft de onderzoeker aangegeven dat samenwerken belangrijk is. Vakantieparken die al goed op weg zijn met verduurzamen kunnen hun kennis delen en daarmee onzekerheden bij andere vakantieparken wegnemen. Met de benodigde hulp kunnen de vakantieparken voldoen aan de wensen van de gast en de overheid.

Een strategie die de opdrachtgever kan gebruiken is de Interactieve Strategie van Boonstra (2005). Bij deze strategie staat ontdekken centraal. Het moet een interactief proces zijn waarbij naar de toekomst gekeken wordt en er samen gezocht wordt naar oplossingen. Het bestaansrecht van het lectoraat is onderzoeken uitvoeren voor de markt. Wanneer het lectoraat onderzoeken blijft uitvoeren naar het

verduurzamen van vakantieparken en er aangetoond kan worden wat het de vakantieparken gaat opleveren, zal de weerstand verminderen. Daarnaast is de website Innoverde bedoeld om vakantieparken in te laten zien wat de mogelijkheden zijn op het gebied van duurzaamheid. Het is van belang dat de opdrachtgever de website blijft aanvullen met informatie en de website blijft valideren door in gesprek te gaan met de ondernemers. Om de vakantieparken over te laten gaan naar een duurzame bedrijfsvoering is het van belang dat ze betrokken worden bij onderzoeken en bevindingen en dat er samen met diverse partijen naar de toekomst gekeken wordt.

5.2 Maatschappelijke impact

In hoofdstuk 2 is besproken dat er op dit moment twee maatschappelijke problemen spelen. Het gaat hier om de opwarming van de aarde en het opraken van grondstoffen door de groei van de wereldbevolking. Om ervoor te zorgen dat de toekomstige generaties ook voorzien worden van grondstoffen en kunnen leven op een gezonde wereld, is een circulaire economie en de reductie van CO²-uitstoot noodzakelijk.

Om te komen tot een volledig circulaire en CO²-neutrale economie, is het van belang dat ook de vakantieparken hierin meegaan. Het beroepsproduct dat opgeleverd is, geeft de vakantieparken inzicht in de stappen die zij kunnen en moeten zetten om een bijdrage te leveren aan het maatschappelijk probleem. Kijkend naar de drie P's (People, Profit en Planet), levert het beroepsproduct voornamelijk een bijdrage aan de P van Planet. In tabel 3 staat weergegeven hoe de maatschappelijke impact van het beroepsproduct is getoetst op basis van de drie P's en het Interne en Externe Kompas.

Planet	Extern Kompas
• Minder CO²-uitstoot • Circulariteit • Duurzame energie • Natuur inclusief toerisme Score: ++++	• Green Key • ISO14001 • Milieuwetgeving • Green Deal Score: ++++
Profit	Intern Kompas
• Hogere klanttevredenheid • Meer omzet • Kostenreductie • Grote investeringen op lange termijn Score: +++-	• Een gezonde leefomgeving voor de volgende generaties. • Ten alle tijde rekening houden met mens en natuur. Score: ++
People	
• Gezonde leefomgeving Score: +	

Tabel 3: maatschappelijke impact

Eerder is in de trends en ontwikkelingen aangegeven dat vakantieparken een grotere rol gaan krijgen in de maatschappij omdat er een groei is in het toerisme. Dat betekent dat mensen meer op vakantie gaan en dat de ecologische footprint van de vakantieparken groter zal gaan worden. Dat is iets wat op dit moment voorkomen moet worden gezien de noodzaak om te verduurzamen. Vakantieparken dragen hierin de verantwoordelijkheid om mensen ook tijdens hun vakantie bewust te laten zijn van duurzaamheid. Dit kunnen zij doen door een voorbeeldfunctie te zijn voor de maatschappij, zij kunnen laten zien wat duurzaamheid inhoudt. Het beroepsproduct geeft inzicht in verbetermogelijkheden op het gebied van duurzaamheid. In het beroepsproduct staat weergegeven welke bijdrage de vakantieparken kunnen leveren om te komen tot een duurzame leefomgeving en hoe zij tot deze voorbeeldfunctie kunnen komen. Op bijna alle onderdelen scoort het beroepsproduct positief waardoor er geconcludeerd kan worden dat het beroepsproduct een positieve maatschappelijke impact heeft.

6. Financiën

In dit hoofdstuk zal middels een voorbeeldcasus uit het onderzoek worden uitgewerkt wat de financiële impact is van het overgaan op groengas en aardgas en wat een investering in zonnepanelen oplevert.

Aan het onderzoek heeft een combinatiepark deelgenomen dat beschikt over 3 accommodaties en 55 standplaatsen. De deelnemer heeft de volgende gegevens ingevuld:

- Grijze stroom: 18000 kWh per jaar;
- Aardgas: 5000 m³ per jaar;
- Gastnachten: 37796 per jaar;
- Gasten: 9500 per jaar.

Op basis van de verbruiksgegevens wordt het park als een klein zakelijk verbruiker gezien. Er wordt minder dan 50.000 kWh aan stroom en minder dan 25.000 m³ aan gas verbruikt (InfoMil, z.d.). De veranderingen in kosten bij de overgang op duurzame energie staan in de tabel 4 uitgewerkt.

	verbruik	per jaar	per gastnacht	per gast	per verblijfplaats
Grijze stroom	18000 kWh	€ 2.799,00			
Netbeheerkosten		€ 207,28			
Totale kosten		€ 3.006,28	€ 0,080	€ 0,316	€ 51,83
Groene stroom	18000 kWh	€ 2.859,83			
Netbeheerkosten		€ 207,28			
Totale kosten		€ 3.067,11	€ 0,081	€ 0,323	€ 52,88
Vershil kosten		€ 60,83	€ 0,002	€ 0,006	€ 1,05
Aardgas	5000 m ³	€ 3.418,68			
Netbeheerkosten		€ 228,86			
Totale kosten		€ 3.647,54	€ 0,097	€ 0,384	€ 62,89
Groengas	5000 m ³	€ 3.401,27			
Netbeheerkosten		€ 228,86			
Totale kosten		€ 3.630,13	€ 0,096	€ 0,382	€ 62,59
Vershil kosten		€ 17,41	€ 0,001	€ 0,002	€ 0,30

Tabel 4: kostenoverzicht energieverbruik

Volgens Minder (2021) zijn de kosten in tabel 4 de actuele kosten voor het energieverbruik van het vakantiepark. Hierbij is er vanuit gegaan dat de ondernemer de goedkoopste leverancier kiest. Wanneer het vakantiepark overgaat op duurzame energie zullen zij per gastnacht €0,001 meer aan kosten kwijt zijn. De overgang naar duurzame energie zorgt voor een kostenverhoging van €43,42 per jaar. Deze bedragen zijn inclusief 21% BTW en de ODE (opslag duurzame energie) heffing. Wanneer het park minder zuinig omgaat met energie, zullen zij meer ODE heffing gaan betalen. Deze heffing is ingevoerd om de energietransitie te stimuleren (MKB servicedesk, 2020a). De stijging in de kosten is dermate laag dat het aantrekkelijk is voor de ondernemer om over te gaan op duurzame energie.

Met het installeren van zonnepanelen draagt het vakantiepark bij aan de doelen van het klimaatakkoord. Het park verbruikt momenteel 18.000 kWh per jaar. De formule voor het berekenen van het aantal zonnepanelen is het stroomverbruik delen door de factor 0,85 (Zonne-paneel, 2020). Het vakantiepark verbruikt 18.000 kWh, op basis daarvan is er $(18000/0,85)$ 21.176 Wattpiek nodig. Eén zonnepaneel heeft een vermogen van 300 Wattpiek (Schoenmaker, 2020). In het geval van het vakantiepark zal dit betekenen dat er 71 zonnepanelen geplaatst moeten worden voor het zelfvoorzienend zijn in stroom. Eén zonnepaneel neemt ongeveer 1,63 vierkante meter in beslag (Zonnepanelen.net, 2021). Voor het betreffende vakantiepark zou dit betekenen dat er 116 vierkante meter aan ruimte nodig is om de

zonnepanelen te plaatsen. In deze casus wordt er vanuit gegaan dat de ondernemer deze ruimte heeft. In tabel 5 staat weergegeven wat het investeringsbedrag voor de ondernemer zal zijn.

Kostenpost	aantal	prijs per stuk	totaal prijs excl. btw	Totaalprijs incl. btw (21%)
Aanschaf zonnepanelen	71	€ 230,00	€ 16.330,00	€19.759,00
Installatiekosten (per 10 stuks) (montagemateriaal, omvormers, optimizers, bekabeling en arbeidsuren)	71	€ 2.040,00	€ 14.280,00	€17.278,80
Totale investering			€ 30.610,00	€37.037,80

Tabel 5: investering zonnepanelen

Op basis van de prijzen van Zonnefabriek (z.d.) is de investering berekend die staat weergegeven in tabel 5. Voor het berekenen van de terugverdientijd zal verder gerekend worden met het bedrag exclusief btw omdat de ondernemer de btw van alle investeringskosten kan terugvragen in de btw-aangifte (Belastingdienst, 2021).

De zonnepanelen leveren jaarlijks 18105 kWh op en daarmee kan het park zichzelf voorzien van stroom. De kostenpost die vervalt is een bedrag van €3006,28 per jaar aan grijze stroom. In tabel 6 staat de berekende terugverdientijd weergegeven wanneer de ondernemer geen gebruik maakt van een subsidie.

Formule	
Investeringsbedrag/besparing maatregel	€30.610,00/€3006,28 =
Terugverdientijd	10 jaar en 3 maanden

Tabel 6: terugverdientijd

Voor de installatie en de aanschaf van de zonnepanelen kan de ondernemer een subsidie aanvragen. Een voorbeeld van een regeling is de kleinschaligheidsinvesteringsaftrek (KIA) waarbij de ondernemer tot 28% van het investeringsbedrag kan aftrekken van de fiscale winst (MKB servicedesk, 2020b). Dit zal er voor zorgen dat de zonnepanelen eerder zijn terugverdiend. De gemiddelde terugverdientijd van zonnepanelen wordt geschat op 7 jaar. De zonnepanelen functioneren 25 jaar optimaal, na deze 25 jaar zal het vermogen afnemen (Vattenfall, z.d.-a). Voor de ondernemer betekent dit dat na 7 jaar de investering is terugverdiend en vanaf dan de ondernemer nog 18 jaar optimaal gebruik kan maken van duurzame stroom zonder kosten te hebben. De ondernemer bespaart hier minstens een bedrag van (18 jaar*€3006,00) €54.108,00, maar dit vraagt wel om een erg grote eenmalige investering waar de ondernemer financiële ruimte voor moet hebben.

Uit de onderzoeksresultaten is naar voren gekomen dat een vakantiepark gemiddeld 3,65 kWh stroom per gastnacht verbruikt en 1,4 m³ gas per gastnacht. De voorbeeldcasus is een vakantiepark dat in totaal 455673 gastnachten per jaar heeft met een gasverbruik van 1,53 m³ per gastnacht en een stroomverbruik van 3,88 kWh per gastnacht. Het verbruik is bovengemiddeld dat betekent dat het park hoge energiekosten heeft. In tabel 7 staat het verschil in kosten weergegeven wanneer de ondernemer het verbruik terugbrengt naar het gemiddelde van de sector. Volgens Milieu Centraal (z.d.) ligt in 2021 de gemiddelde prijs per kWh op €0,22 en de prijs van gas op €0,79 inclusief btw en ODE heffing.

kosten huidig verbruik per gastnacht	kosten gemiddeld verbruik per gastnacht
€0,22*3,88 kWh = €0,85	€0,22*3,65 kWh = €0,80
€0,79*1,54 m ³ = €1,22	€0,79*1,4 m ³ = €1,11
Totaal per gastnacht = €2,07	Totaal per gastnacht = €1,91

Tabel 7: kostenverlaging per gastnacht

Wanneer het vakantiepark het gemiddelde energieverbruik per gastnacht naar het gemiddelde van de hele sector brengt, dan bespaart het park per gastnacht €0,16. Het totaal bedrag dat bespaard wordt is (€0,16* 455673 gastnachten) €72.907,00. Vanwege de grote kostenbesparing is het voor een ondernemer aantrekkelijk om te investeren in energiebesparende middelen.

Bibliografie

- Belastingdienst. (2021, 19 mei). *Btw terugvragen voor zonnepanelen - ik ben ondernemer*.
<https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/nl/btw/content/btw-terugvragen-voor-zonnepanelen-ik-ben-ondernemer>
- Boonstra, J. (2005). Weloverwogen kiezen van veranderstrategieën: iedereen ziet veranderen vanuit een ander perspectief. *Management en Consulting*, 21–23.
- CBS. (2017, 26 januari). *Duurzaamheid*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/economie/landbouw/monitor-duurzame-agro-grondstoffen-2016/toelichtingen-homepage-agro-grondstoffen/duurzaamheid>
- CBS. (2021, 27 mei). *Logiesaccommodaties; gasten, overnachtingen, bezettingsgraad, kerncijfers*.
<https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/82058NED?dl=296F3>
- Center Parcs. (2020, 19 februari). *De vakantietrends voor 2019*. <https://www.centerparcs.nl/nl-nl/blog/news/de-vakantietrends-voor-2019>
- Cleanprofs. (2021, 12 maart). *Het belang van afval scheiden*. <https://www.cleanprofs.nl/belang-afval-scheiden/>
- Energie Conversie Parken. (z.d.). *10.2 Begrip duurzaamheid | Energie Conversie Parken*. ecp-biomass. Geraadpleegd op 15 februari 2021. <https://ecp-biomass.eu/node/39#:~:text=Onder%20het%20begrip%20'duurzaamheid'%20wordt,duurame%20ontwikkeling%2C%20m.n.%20'een%20ontwikkeling>
- FACET. (2021, 9 maart). *Circulair denken, waarom zou je?* FACET Architecten & Adviseurs.
<https://facet-aa.nl/circulair-denken-waarom-zou-je/>
- Gondrie, A. (2021, 3 februari). *De betekenis van subsidie: Een heldere uitleg*. Triple Clear.
<https://www.tripleclear.nl/de-betekenis-van-subsidie-een-helder-uitleg/>
- Gravenhorst, K. B. (2009). *Omgaan met weerstand*. Mainpress.
- Green Key. (z.d.-a). *Waar moet mijn bedrijf aan voldoen?* Geraadpleegd op 28 februari 2021.
<https://www.greenkey.nl/normen>
- Green Key. (z.d.-b). *Wat is Green Key?* Geraadpleegd op 26 februari 2021.
<https://www.greenkey.nl/watisgreenkey>
- Groeneparken. (2020, 27 december). *Duurzame vakantieparken*.
<https://www.groeneparken.nl/duurzame-vakantieparken/#:~:text=Parken%20met%20aandacht%20voor%20ons,bouwen%20van%20faciliteiten%20en%20accommodaties>
- Groengas. (z.d.). *Wat is groen gas?* Groen Gas Nederland. Geraadpleegd op 3 maart 2021.
<https://groengas.nl/groen-gas/wat-is-groen-gas/>
- Hartman, S. (2017, 30 oktober). *Omgevingswet en de rol van de vrijetijdseconomie*. NRIT.
<https://www-nritmedia-nl.saxion.idm.oclc.org/kennisbank/39189/omgevingswet-en-de-rol-van-de-vrijetijdseconomie/?topicsid=>

Heurkens, E. (2021, 2 januari). *Zo spelen private partijen een rol in duurzame stedelijke ontwikkeling*. Gebiedsontwikkeling.nu. <https://www.gebiedsontwikkeling.nu/artikelen/de-rol-van-private-partijen-duurzame-stedelijke-ontwikkeling/>

InfoMil. (z.d.). *Energieverbruik*. Kenniscentrum InfoMil. Geraadpleegd op 9 juni 2021. <https://www.infomil.nl/onderwerpen/duurzaamheid-energie/energiebesparing/wabo/energiegebruik/#:%7E:text=De%20kleinverbruikers%20verbruiken%20minder%20dan,minder%20dan%2050.000%20kWh%20elektriciteit.&text=%3C%20elektriciteitsgebruik%20%E2%89%A4%20200.000%20kWh.,elektriciteitsverbruik%20meer%20dan%20200.000%20kWh.>

Innoverde. (z.d.). *Innoverde*. Geraadpleegd op 28 februari 2021. <https://innoverde.nl/categories>

Klerkx, J. (2020, 9 juni). *Cijfers en trends*. Rabobank. <https://www.rabobank.nl/kennis/s011078792-ondanks-zwaar-jaar-toch-lichtpuntje-voor-vakantiecentra>

Milieu Centraal. (z.d.). *Energiebelasting 2021: wat ga je betalen?* Geraadpleegd op 10 juni 2021. <https://www.milieucentraal.nl/energie-besparen/inzicht-in-je-energierekening/energiebelasting-2021/>

Minder. (2021). *Stap 2 / Contract samenstellen*. <https://www.minder.nl/mkb-energie-vergelijken/berekening?postcode=7417DH&huisnummer=75&stroomLeverancier=-1&calculatorType=0&productType=1&meter=enkel&stroomVerbruik=18000>

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. (2020a, 8 januari). *Fossiele brandstoffen in de toekomst*. Duurzame energie | Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/duurzame-energie/toekomst-fossiele-brandstoffen>

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. (2020b, februari). *MKB-impacttoets Klimaatakkoord*.

Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. (2020, 22 januari). *Wat is het Klimaatakkoord?* Klimaatverandering | Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/klimaatakkoord/wat-is-het-klimaatakkoord#:%7E:text=Het%20belangrijkste%20doel%20van%20het,oplopen%20dan%201%2C5%20%E2%84%83.>

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. (2019, 22 augustus). *Noodzaak van circulaire economie*. Circulaire economie | Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/circulaire-economie/noodzaak-van-circulaire-economie>

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. (2020a, januari 22). *Klimaatverandering en gevolgen*. Klimaatverandering | Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/gevolgen-klimaatverandering>

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. (2020b, september 21). *Nederland circulair in 2050*. Circulaire economie | Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/circulaire-economie/nederland-circulair-in-2050>

MKB servicedesk. (2020a, januari 27). *Wat houdt Opslag Duurzame Energie (ODE) in?* <https://www.mkb servicedesk.nl/11539/wat-houdt-opslag-duurzame-energie-ode.htm>

MKB servicedesk. (2020b, september 21). *Wat is de kleinschaligheidsinvesteringsaftrek (KIA)?* <https://www.mkb servicedesk.nl/10465/wat-kleinschaligheidsinvesteringsaftrek.htm>

- Nijdam, R. (2019, oktober). *Vakantieparken: toekomstbestendig vanuit duurzaamheidsperspectief*. Saxion Hogeschool.
- NPO Kennis. (2020, 15 juni). *Wat is groene energie?* <https://npokennis.nl/longread/7490/wat-is-groene-energie>
- NRIT. (2020). *Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2020*.
- NRIT. (2021, 5 januari). *Hoe Roompot in België een circulair en duurzaam vakantiepark bouwt*. <https://www-nritmedia-nl.saxion.idm.oclc.org/kennisbank/43597/hoe-roompot-in-belgie-een-circulair-en-duurzaam-vakantiepark-bouwt/?topicsid=>
- Platform CB'23. (2020, juli). *Leidraad Meten van Circulariteit*. https://platformcb23.nl/images/downloads/2020/meten-van-circulariteit/20200702_Platform_CB23_Leidraad_Meten_van_circulariteit_versie_2.pdf
- Rijksoverheid. (z.d.). *Klimaatbeleid*. Geraadpleegd op 23 februari 2021. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/klimaatbeleid>
- Schoenmaker, H. (2020, 18 juni). *Opbrengst zonnepanelen berekenen | Kenniscentrum Zonnepanelen*. Kenniscentrum zonne-energie Volta Solar. <https://www.bespaarbazaar.nl/kenniscentrum/zonnepanelen/financieel/zonnepanelen-opbrengst/>
- Thaesis. (2020, 9 december). *100 meest relevante maatschappelijke trends*. <https://thaisis.nl/maatschappij100/>
- Van den Broek, T. (2019, 28 oktober). *Losmaakbaarheid is de sleutel voor circulariteit | Betonhuis*. Betonhuis. <https://betonhuis.nl/constructief-prefab/losmaakbaarheid-de-sleutel-voor-circulariteit>
- Van der haar, E. (2012, september). *Het hanteren van meerdere businessmodellen*. Erasmus Universiteit.
- Vattenfall. (z.d.-a). *Terugverdientijd zonnepanelen | Vattenfall*. Vattenfall.nl. Geraadpleegd op 11 juni 2021. <https://www.vattenfall.nl/producten/zonnepanelen/terugverdientijd-zonnepanelen/>
- Vattenfall. (z.d.-b). *Wat is grijze stroom? | Vattenfall*. Vattenfall.nl. Geraadpleegd op 7 maart 2021. <https://www.vattenfall.nl/kennis/wat-is-grijze-stroom/>
- Verhoeven, N. (2018). *Wat is onderzoek?* (6de ed.). Boom Lemma.
- Waardlanden. (z.d.). *De zin van afval scheiden*. Geraadpleegd op 15 maart 2021 <https://www.waardlanden.nl/particulieren/afvalinzameling/de-zin-van-afval-scheiden>
- Zonnefabriek. (z.d.). *Hoe duur zijn zonnepanelen? Alles over de kosten en prijzen van een installatie*. Geraadpleegd op 10 juni 2021. [https://www.zonnefabriek.nl/faq/wat-kosten-zonnepanelen/#:%7E:text=De%20gemiddelde%20prijs%20van%20een,BTW\).](https://www.zonnefabriek.nl/faq/wat-kosten-zonnepanelen/#:%7E:text=De%20gemiddelde%20prijs%20van%20een,BTW).)
- Zonne-paneel. (2020, 12 oktober). *Zonnepanelen berekenen: benodigd aantal & jaarlijkse opbrengst*. Zonne-paneel.net. <https://www.zonne-paneel.net/zonnepanelen->

berekenen/#:%7E:text=Je%20berekent%20het%20aantal%20zonnepanelen,Wp%20(Wattpiek)%20kan%20leveren.

Zonnepanelen.net. (2021, 26 mei). *Afmeting en formaten van zonnepanelen*.
<https://www.zonnepanelen.net/afmeting/>

Bijlagen

Bijlage A: Theoretisch kader

Wat is verblijfsrecreatie?

Het begrip verblijfsrecreatie is een verzamelnaam voor verschillende soorten accommodaties die bedoeld zijn voor recreatief gebruik. Onder dit begrip vallen huisjesterreinen en kampeerterreinen. Dit is de verdeling die wordt gehanteerd door het CBS. Hotels worden hier niet in meegenomen, deze vallen onder horeca. Doordat verblijfsrecreatie diverse vormen en terreinen kent, is het niet mogelijk om alle bedrijven die hieronder vallen in een hokje te plaatsen. Het hoofddoel van deze bedrijven is hierin lijdend, namelijk een vorm van recreatie waarbij de recreant voor een bepaalde tijd, maar tenminste een nacht op het terrein overnacht (NRIT, 2020).

Wat zijn vakantieparken?

Dit begrip kan onderverdeeld worden in twee sub begrippen, namelijk kampeerterreinen en huisjesterreinen. "Een huisjesterrein is een terrein met een aantal zomerhuisjes, stacaravans of bungalows die gebruikt worden voor verhuur door de beheerder van het complex. Een kampeerterrein is een terrein waarop kan worden overnacht in tenten, toercaravans, kampeerauto's of trekkershutten." (CBS, 2021).

Wat is duurzaamheid in het algemeen?

Duurzaamheid is een breed koepelbegrip dat op verschillende wijzen geïnterpreteerd kan worden in de maatschappij. Wanneer er gekeken wordt naar de betekenis van duurzaamheid binnen de stedelijke context zal het gericht zijn op thema's als klimaat, veerkracht, CO²-neutraliteit, energieneutraliteit, betaalbaarheid en circulariteit. Binnen de stedelijke context heeft iedere gemeente en provincie haar eigen manier van het omgaan met duurzaamheid. Zij voeren op basis van eerder genoemde thema's hun eigen beleid. Daarnaast komen vanuit de overheid steeds strenger wordende eisen op het gebied van duurzaamheid. Kijkend naar bijvoorbeeld het Bouwbesluit 2012. Niet alleen de Nederlandse overheid stelt duurzaamheidseisen maar ook vanuit Europa komt wetgeving naar voren dat gehandhaafd moet worden. Voor de uitvoering en implementatie van de duurzame ontwikkelingen blijft de overheid afhankelijk van de ontwikkelingen in de markt (Heurkens, 2021).

De meest gebruikte definitie van duurzaamheid is afkomstig uit het Brudtland-rapport 'Our common future'. In dit rapport wordt een verbinding gelegd tussen economische groei, milieuvraagstukken en armoede- en ontwikkelingsproblematiek. De definitie in dit rapport is als volgt: "Duurzame ontwikkeling is de ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder de behoeften van de toekomstige generaties, zowel hier als in andere delen van de wereld in gevaar te brengen." Deze uitspraak is gedaan door de VN-commissie. Het rapport stelt dat het ontstaan van duurzame ontwikkeling afhankelijk is van diverse factoren. De ontwikkelingen zijn op technologisch, economisch, sociaal, politiek en ecologisch gebied dragen bij aan een goed duurzaam en ecologisch systeem (CBS, 2017).

Wat is ecologische duurzaamheid?

Er is gebruik gemaakt van de volgende definitie voor ecologische duurzaamheid: "Onder het begrip duurzaamheid wordt vaak bedoeld op de ecologische duurzaamheid, welke zich richt op het gebruik, behoud en beheer van natuurlijke grondstoffen ten behoeve van toekomstige generaties." Drie belangrijke onderdelen van ecologische duurzaamheid zijn materialen en energie, milieukwaliteit en landgebruik (Energie Conversie Parken, z.d.).

Wat is een duurzaam vakantiepark?

Een duurzaam vakantiepark heeft aandacht voor het milieu en de natuur. Zij doen dit bijvoorbeeld door goede keuzes te maken in het energieverbruik en afvalverzameling, maar ook voor het materiaal waarmee de accommodaties gebouwd zijn (Groeneparken, 2020).

Best practice

Roompot bouwt in België het meest duurzame en circulaire vakantiepark. Op dit moment worden 121 woningen gebouwd die gebruikt gaan worden als verblijfsrecreatie. Alle woningen worden gebouwd van CLT-hout. Dit hout zorgt voor een grote opname van het CO² dat in de lucht hangt. Het hout dat wordt gebruikt bij de bouw van de huisjes heeft het vermogen om 5,2 miljoen kg CO² op te nemen en voorgoed uit de lucht te onttrekken. Dit is de hoeveelheid CO² dat wordt geproduceerd voor de bouw van de huisjes en het verkeer dat de komende 25 jaar naar het vakantiepark komt. Naast het gebruik van dit hout doet het park nog meer om volledig duurzaam en circulair te functioneren. Op de plek waar de bomen zijn gekapt voor het bouwen van de huisjes zijn 1750 nieuwe bomen geplant. Bij de bouw wordt gebruik gemaakt van groene daken die zorgen voor een duurzame isolatie en de opvang van 70.000 liter regenwater. Daarnaast worden er wadi's aangelegd die zorgen voor een aanvulling van de grondwaterreserves. Bij de installaties van de huisjes zal gebruik gemaakt gaan worden van installaties die geen gebruik maken van fossiele brandstoffen. Duurzame warmtepompen zullen het gehele jaar zorgen voor de juiste temperaturen binnen de huisjes. Deze pompen zullen aangedreven worden door groene stroom. De CEO van Toerisme Vlaanderen geeft aan dat zij niet langer blind willen zijn voor de schade aan het milieu. Naast dat zij het milieu belangrijk vinden, hebben zij ook oog voor de maatschappij door bij dit project samen te werken met organisaties in de omgeving en de inzet van mensen met een beperking. Bovenop bovenstaande implementaties worden op het park groene wegen aangelegd en wordt er gebruik gemaakt van streekeigen beplanting (NRIT, 2021).

Wat is Innoverde?

Op de website Innoverde staan onderzoeken verwerkt die aantonen op welke aspecten een vakantiepark kan verduurzamen. Bij het verduurzamen van een vakantiepark zijn een aantal aspecten belangrijk, namelijk het verbruik van energie, infrastructuur, afvalverwerking, de accommodaties en de bouwmaterialen (Innoverde, z.d.).

Wat is de Green Key?

Bedrijven die opereren in de recreatiebranche en de zakelijke markt kunnen zich laten keuren voor het Green Key-keurmerk. Bedrijven die het keurmerk behaald hebben doen er alles aan om bij te dragen aan een gezond milieu, zonder dat de gasten hier moeten inleveren op comfort en kwaliteit. Bedrijven die een Green Key hebben, nemen een stapje extra boven op de wet- en regelgeving daarnaast besparen zij op diverse onderdelen het milieu. Dit kan bijvoorbeeld door zuinig om te gaan met stroom en water. De bedrijven die zich aanmelden voor het behalen van een Green Key worden getoetst op basis van de eisen die voortkomen uit de Stichting KMKV. De bedrijven worden gekeurd door keurmeesters. De Green Key is een normering dat gekoppeld is aan de Sustainable Development Goals 2015-2030 van de Verenigde Naties (Green Key, z.d.-b).

Wat is subsidie?

“Onder een subsidie wordt verstaan: de aanspraak op financiële middelen, door een bestuursorgaan verstrekt met het oog op bepaalde activiteiten van de aanvrager, anders dan als betaling voor het bestuursorgaan geleverde goederen of diensten.” Een subsidie wordt vaak gebruikt als financiële tool met als doel het bereiken van de doelen die de overheid heeft gesteld (Gondrie, 2021).

Wat is een circulaire economie:

“Een circulaire economie is een manier om wereldwijd grondstofverbruik en afvalproductie terug te dringen. Daarmee draagt een circulaire economie bij aan de integrale duurzaamheidsopgave waarvoor we staan: het tegengaan van klimaatverandering, biodiversiteitsverlies en overbelasting van de aarde. Dit vraagt een wijziging van onze huidige systemen, die gebaseerd zijn op een lineaire economie” (Platform CB'23, 2020).

Bijlage B: AAOCC-criteria

Author Bron	Authority autoriteit	Accuracy betrouwbaarheid	Objectivity objectiviteit	Currency Actualiteit	Coverage Dekking
NRIT, 2020	Het rapport is opgesteld door diverse kennispartners en uitgegeven door NRIT	Het trendrapport is samengesteld door diverse kennispartners in de recreatiebranche en daardoor betrouwbaar	Het is een objectieve bron omdat het een trendrapport is dat gebaseerd is op feiten	Het is afkomstig uit het jaar 2020 en daar een recente bron	In het rapport worden alle aspecten van recreatie belicht en is daardoor dekkend
CBS, 2021	Het Centraal Bureau voor Statistiek publiceert onderzochte cijfers en is daardoor een betrouwbare bron	Het Centraal Bureau voor Statistiek publiceert onderzochte cijfers en is daardoor een betrouwbare bron	In de gepubliceerde tekst worden feiten gepresenteerd die afkomstig zijn uit een rapport Hierdoor is de gepubliceerde tekst objectief	Publicatie is afkomstig uit 2021 en daarmee recent	Het artikel is dekkend omdat er een algeheel beeld wordt geschetst over het begrip vakantieparken
Heurkens, 2020	Erwin Heurkens Universitair docent/onderzoeker gebiedsontwikkeling aan de TU in Delft Meneer Heurkens doet onderzoek naar het betreffende onderwerp en is hierdoor een betrouwbare bron	Er komen diverse definities, modellen en feiten terug in het artikel Onderaan het artikel staat een referentielijst weergegeven waarmee de auteur zijn gegeven informatie onderbouwd.	In het artikel wordt de discussie over de inhoud weergegeven. Daarnaast bestaat het artikel voornamelijk uit feitenkennis Hierdoor is het artikel objectief	Het artikel is gepubliceerd op 2 januari 2020 Het is dus een actueel artikel	In het artikel wordt ingegaan op diverse invalshoeken van het onderwerp Het is artikel dekkend
CBS, 2017	Er staat geen auteur vermeld. De informatie is afkomstig van het CBS Het CBS is een feitenwebsite en daarmee betrouwbaar	De informatie is gepubliceerd door het CBS. Dit is een betrouwbare bron. Er wordt verwezen naar rapporten die zijn gebruikt bij het schrijven van de gepubliceerde tekst Het is betrouwbaar	In de gepubliceerde tekst worden feiten gepresenteerd die afkomstig zijn uit een rapport Hierdoor is de gepubliceerde tekst objectief	Publicatie is afkomstig uit 2017 en daarmee redelijk recent	Het artikel is dekkend omdat er een algeheel beeld wordt geschetst over het begrip duurzaamheid
Energie conversie parken, zd	Dit is een kennisplatform waar diverse universiteiten bij aangesloten zijn	Het kennisplatform heeft diverse universiteiten als kennispartners en wordt daarmee als betrouwbaar gezien	Er is geen sprake van een discussie waardoor er sprake is van objectiviteit. Er wordt geen mening gevormd	Er is geen datum vermeld	Diverse aspecten en onderdelen van duurzaamheid worden belicht waardoor de informatie dekkend is
Groene parken, zd	Deze website is gericht op duurzame vakantieparken	De website heeft Green Key als partner en kan daarmee als betrouwbaar gezien worden	Objectiviteit is niet van toepassing	Er is geen datum vermeld	n.v.t.
NRIT, 2021	NRIT is een kwaliteitsuitgeverij en	NRIT publiceert artikelen op basis van	Het artikel is niet objectief. Alleen de	Het artikel is recent gepubliceerd	het artikel gaat in op alle aspecten die aanwezig zijn

	een onderzoeks-en advies bureau	onderzoeken en is daardoor betrouwbaar	positieve kanten worden belicht		op het park betreft duurzaamheid
Green Key, zd	Green Key is een internationaal erkend keurmerk en daarmee betrouwbaar	De informatie is afkomstig vanuit de organisatie zelf en daarmee betrouwbaar	Het is niet objectief omdat de organisatie de informatie zelf verstrekt	Er is geen datum vermeld	De website vermeld uitgebreid wat Green Key inhoudt
Gondrie, 2021	De auteur is subsidieconsultant en daarmee een betrouwbare bron	Triple Clear is expert op het gebied van subsidies en verstrekt informatie dat is onderbouwd en is daarmee betrouwbaar	Er is geen sprake van een discussie waardoor er sprake is van objectiviteit. Er wordt geen mening gevormd	Het is recent gepubliceerd	Diverse aspecten van het begrip subsidie worden aan het licht gebracht
Platform CB'23	Platform CB'23 is gespecialiseerd in circulaire bouw	De informatie is afkomstig uit een onderzoeksrapport en daarmee betrouwbaar	Er worden feiten gepresenteerd waardoor het objectief is	Het is in het jaar 2020 gepubliceerd en daardoor recent	Diverse onderdelen rondom circulair bouwen worden onder de aandacht gebracht en daardoor is het dekkend

Tabel 8: AAOCC-schema

Bijlage C: Informerende brief

Beste deelnemer,

Wij vragen u om deze enquête in te vullen die gaat over verduurzaming in de sector. Het deelnemen aan deze enquête is vrijwillig. Voor het deelnemen aan de enquête vragen wij aan u toestemming. Middels deze brief leggen wij u uit waarom wij deze enquête afnemen. Lees de informatie rustig door en mocht u vragen hebben dan is het mogelijk om contact op te nemen via de contactgegevens die onderaan deze brief vermeld staan.

Dit onderzoek betreft de huidige status van verduurzaming. Het onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van Saxion Hogeschool en HISWA-RECRON. Met de resultaten van het onderzoek zal gekeken worden welke stappen de sector nog kan gaan zetten om te verduurzamen.

In dit onderzoek nemen wij een enquête af onder diverse vakantieparken. De enquête bestaat uit vragen die zowel gesloten als open gesteld zijn. De enquête zal ongeveer vijf tot tien minuten in beslag nemen. In de vragenlijst worden naar cijfers gevraagd die van toepassing zijn op uw onderneming. Doordat wij geen bedrijfsnaam opvragen, zullen de gegevens die u invult niet te herleiden zijn naar uw onderneming. Voor zover bekend zijn er geen nadelen aan het deelnemen aan dit onderzoek.

Aan het deelnemen aan dit onderzoek zitten geen kosten verbonden en er is geen vergoeding voor de deelname aan het onderzoek.

Wanneer u deelneemt aan dit onderzoek kunt u zich altijd nog bedenken. We gebruiken uw gegevens tot het moment waarop u bent gestopt. Als u daar bezwaar tegen heeft, dan kunt u mailen naar het onderstaande email adres.

Mocht u nog verdere informatie willen dan kunt u contact opnemen met:

HISWA-RECRON

Begeleider: Jeffrey Belt
Mail: j.belt@hiswarecron.nl
Student: Nick van den Berg
Mail: stagiaire@hiswarecron.nl
Tel.nummer: +31620342416

Hogeschool Saxion

Begeleider: Rolf Nijdam
Mail: r.g.nijdam@saxion.nl
Student: Nienke Herman
Mail: 452374@student.saxion.nl
Tel.nummer: +31629882013

In het geval van klachten over gegevensbeheer kunt u contact opnemen met Saxion Hogeschool via het meldpunt Klacht en Geschil: <https://www.saxion.nl/over-saxion/organisatie/klachtenloket>

Op de volgende pagina krijgt u het toestemmingsformulier te zien. Dit formulier geeft u inzicht in de manier waarop de ingevulde gegevens verwerkt worden. Middels het invullen van de enquête geeft u toestemming.

Toestemmingsformulier

Met dit formulier vragen wij u toestemming te geven voor uw deelname aan het onderzoek. Lees hiervoor de onderstaande punten goed door.

	Ja	Nee
Ben ik over aard, methode en doel van dit onderzoek op een voor mij duidelijke wijze geïnformeerd	☐	☐
Heb ik genoeg tijd gekregen om over deelname te beslissen	☐	☐
Heb ik de gelegenheid gehad om vragen te stellen over dit onderzoek	☐	☐
Weet ik dat de deelname vrijwillig is	☐	☐
Weet ik dat de deelnemer op elk gewenst moment kan stoppen met de deelname aan het onderzoek. Daarvoor hoeft geen reden worden opgegeven	☐	☐
Geef ik toestemming voor het verzamelen, bewaren en gebruiken van de gegevens van de deelnemer voor de beantwoording van de onderzoeksvraag in dit onderzoek	☐	☐
Weet ik dat de uitkomsten van deze enquête verwerkt kunnen worden in een verslag of (wetenschappelijke) publicatie	☐	☐
Geef ik toestemming voor hergebruik van de gegevens van de deelnemer na dit onderzoek voor nu nog onbekend onderzoek dat binnen het vakgebied van dit onderzoek valt. Hierbij worden de erkende ethische normen voor deze vorm van onderzoek in acht genomen	☐	☐
Weet ik dat alleen ter controle van de wetenschappelijk integriteit van het onderzoek sommige mensen toegang tot de verzamelde gegevens van de deelnemer kunnen krijgen.	☐	☐
Begrijp ik dat alle informatie die ik met betrekking tot deze studie verstrek, anoniem zal worden verzameld en niet tot de deelnemer herleidbaar zal zijn.	☐	☐
Weet ik dat ik inzage kan krijgen in de wijze waarop de gegevens worden verwerkt en bewaard.	☐	☐
Weet ik dat als de deelnemer zich terugtrekt, de gegevens tot dat moment gebruikt kunnen worden, tenzij ik ook vraag om de reeds verzamelde gegevens te wissen.	☐	☐

Bijlage D: NGWI-toestemmingsformulier

Toestemming dataverzameling

Pagina 1 / 1

Algemene gegevens¹

Naam student 1	Nienke Herman
Studentnummer student 1	452374
Naam student 2	-
Studentnummer student 2	-
Naam student 3	-
Studentnummer student 3	-
Naam student 4	-
Studentnummer student 4	-
Naam docent	-
Module	-
Toets	-
Schooljaar	-
Kwartiel	-

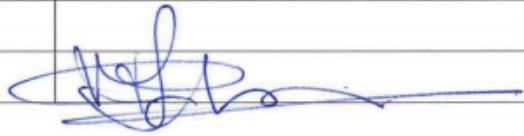
Korte omschrijving geplande data verzameling

Het onderzoekende huidige status van verduurzaming op vakantieparken
--

Akkoordverklaring docent

Ik voorzie geen (risico op) schending van de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit (NGWI) of de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) bij de geplande dataverzameling. Ik geef daarom toestemming de dataverzameling volgens dit voorstel uit te voeren. Deze toestemming is geldig tot zes maanden na ondertekening van dit formulier.
--

Ondertekening

Datum	1-4-2021
Handtekening student 1	
Handtekening student 2	
Handtekening student 3	
Handtekening student 4	
Handtekening docent	

Bijlage E: Literatuuronderzoek

Hoeveelheid afval (kg)

- Hoeveelheid restafval (kg): “Restafval is alles dat niet kan worden hergebruikt maar wordt verbrand.” Door het scheiden van afval, wordt de afvalberg die de mens produceert kleiner. Door het kleiner maken van deze berg, wordt er minder afval verbrand. Het verbranden van afval is niet alleen slecht voor het milieu maar ook financieel niet gunstig. Het verbranden van afval is geldverspilling (Waardlanden, z.d.).
- Mate van afval scheiden: de mate van afval scheiden geeft een beeld over de herbruikbaarheid van het afval. Het hergebruiken van grondstoffen is goedkoper en beter voor het milieu. Door het hergebruiken van producten wordt het gebruik van schaarse grondstoffen voorkomen. Wanneer afval niet wordt gescheiden, gaat de mogelijkheid tot hergebruik verloren en verliest het materiaal zijn waarde. Het afval dat wordt gescheiden blijft het gehele recycleproces gescheiden van elkaar. Er zijn diverse soorten afval dat gescheiden kan worden, namelijk: papier, gft, plastic, textiel, rest, glas en elektrische apparaten (Cleanprofs, 2021).

Verbruik gas (m3)

- Aardgas: de overheid heeft als doelstelling om in het jaar 2050 een CO²-vrij energiesysteem te hebben. De huidige manier van energiewinning is niet duurzaam. Bij de verbranding van fossiele brandstoffen komt het broeikasgas CO²-vrij, wat slecht is voor het klimaat. Het gebruik van fossiele brandstoffen zoals aardgas, steenkool en aardolie moet sterk verminderen om bij te dragen aan een beter klimaat. (Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, 2020a).
- Groengas: groengas is een verzamelnaam voor diverse soorten methaangas. Dit methaangas is hernieuwbaar en heeft dezelfde eigenschappen als aardgas. De productie van groengas bestaat uit slib, afval van stortplaatsen, tuinafval, resten van groente en fruit en dierlijke restproducten zoals koeienmest. Groengas is toegankelijk voor iedereen die een gasaansluiting heeft doordat het ingevoerd kan worden op het normale gasnet. Vrijwel alle energiebedrijven kunnen groengas leveren doordat het mogelijk is gebruik te maken van het bestaande gasnet (Green Key, 2020). Voordat groengas deze benaming mag krijgen heet het biogas. Op het moment dat het biogas wordt gezuiverd, gedroogd en op de kwaliteit van aardgas wordt gebracht, mag het groengas genoemd worden. In Nederland zorgt Vertogas voor de certificeringen op het gebied van groengas. Dit certificaat is de GvO (Garantie van Oorsprong). Met dit certificaat wordt streng gecontroleerd of het gas dat wordt afgenomen door de klant voldoet aan de eisen van groengas (Groengas, z.d.).

Verbruik elektra (kWh)

- Ingekochte elektra (grijs): grijze stroom is de stroom die wordt opgewekt uit fossiele brandstoffen. De gassen die vrijkomen bij het verbranden van deze fossiele brandstoffen zijn schadelijk voor het milieu en zorgen voor een temperatuurstijging op aarde (Vattenfall, z.d.-b).
- Groene stroom: groene stroom wordt opgewekt middels schone, onuitputtelijke bronnen. Dit zijn bronnen als wind, zonlicht of warmte uit de aarde. Bij het opwekken van groene stroom wordt geen gebruik gemaakt van fossiele brandstoffen wat er voor zorgt dat het beter is voor het milieu (Kenniss, 2020).

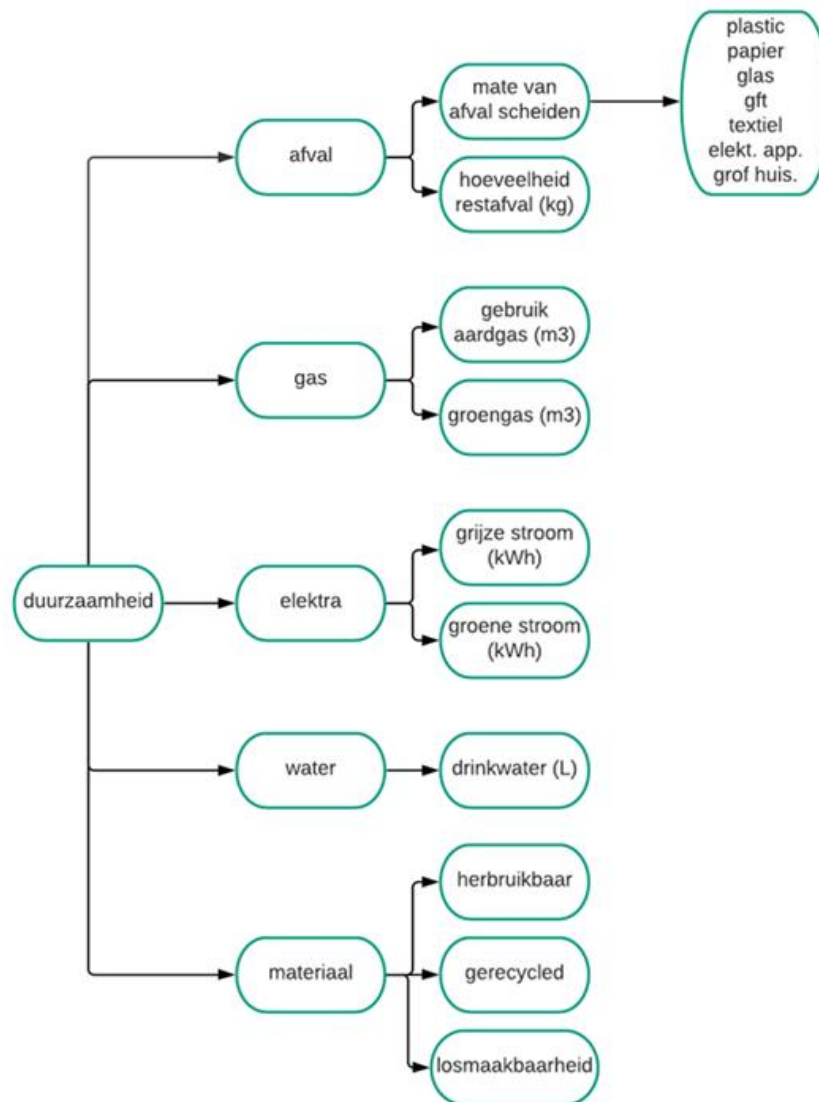
WATERVERBRUIK

- Drinkwater: het gemiddelde waterverbruik in Europa en de Verenigde Staten ligt tussen de 200 en 600 liter per persoon per dag. Het gebruik van drinkwater is belastend voor het milieu op diverse manieren. Schoon drink water moet gefilterd, getransporteerd, afgevoerd en opgewarmd worden. De stappen die doorlopen moeten worden kosten veel energie wat een slechte impact heeft op het milieu. Hoe minder schoon drinkwater er wordt gebruikt, hoe beter het is voor het milieu (Green Key, z.d.-a).

Materiaal verbruik

- Herbruikbaarheid: het hergebruiken van materiaal is de meest realistische levensbeëindiging van een product/materiaal. Bij hergebruik wordt een voorwerp/materiaal of product opnieuw gebruikt voor al dan niet hetzelfde doel. De hoeveelheid herbruikbaar materiaal is onderdeel van het meten van circulariteit binnen een gebouw (Platform CB'23, 2020).
- Gerecycled: het recyclen van materiaal is de meest realistische levensbeëindiging voor het product/materiaal. Bij recyclen wordt een afvalstof van een product opnieuw gevormd tot een nieuw product. De hoeveelheid recyclebaar materiaal is een onderdeel van het meten van de circulariteit. De hoeveelheid aanwezig recyclebaar materiaal zegt wat over de circulariteit van een gebouw of woning (Platform CB'23, 2020).
- Losmaakbaarheid: is cruciaal voor hergebruik en dus voor een circulair systeem. Bij het demonteren van bouwmaterialen blijven materialen over die vaak niet geschikt zijn voor hergebruik. Een oorzaak hiervan is dat veel materialen niet meer te scheiden zijn doordat er gebruik gemaakt is van chemische verbindingen. Door de schaarste aan grondstoffen is het belangrijk om producten weer terug te brengen in de keten, hier speelt losmaakbaarheid een grote rol (Van den Broek, 2019).

Bijlage F: Het boomdiagram

Figuur 1: boomdiagram

Bijlage G: De enquête

(De enquêtevragen die vanuit Saxion gesteld zijn. De vragen die gesteld zijn voor het onderzoek van HISWA-RECRON zijn niet meegenomen in de bijlage)

Vanuit Saxion Hogeschool en branchevereniging HISWA-RECRON wordt een onderzoek uitgevoerd naar verduurzaming in de verblijfsrecreatiesector. Wij zijn erg nieuwsgierig naar hoe u er op dit moment voor staat op het gebied van duurzaamheid. Met de resultaten van het onderzoek verkrijgen wij inzicht in de huidige status van duurzaamheid van de sector waardoor wij u beter kunnen adviseren over dit thema. Het invullen van de enquête duurt ongeveer 5 minuten. Doet u mee?!

Deze enquête voldoet aan de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit (NGWI). U kunt erop vertrouwen dat er op een eerlijke en respectvolle manier omgegaan wordt met de informatie die u verstrekt in de enquête. **U vult de enquête anoniem in.** Meer informatie hierover kunt u lezen door op te klikken op de volgende link: ...

Hoe belangrijk vindt u duurzaamheid op een schaal van 1 tot 10?

- Schaalverdeling 1 t/m 10

In welke mate speelt duurzaamheid al een rol in uw bedrijfsvoering op een schaal van 1 tot 10?

- Schaalverdeling 1 t/m 10

Heeft uw park de Green Key behaald?

- Ja
- Nee

Hoeveel accommodaties heeft uw park?

- Open vraag

Hoeveel standplaatsen heeft uw park?

- Open vraag

Hoeveel gasten overnachten er op het park per jaar?

- Open vraag

Welke soorten afval worden er gescheiden op het park door de gast?

- Plastic
- Papier
- Glas
- Gft

Welke soorten afval worden op het park gescheiden door de organisatie?

- Plastic
- Papier
- Glas
- Gft
- Textiel
- Elektrische apparaten
- Grof huishoudelijk vuil

Hoeveel kilo restafval is er afkomstig van het park in het jaar 2020?

- Open vraag

Wordt de elektriciteit op het park (deels) voorzien middels zelf opgewekte stroom?

- Nee
- Indien ja, hoeveel kWh in het jaar 2020

Wordt de elektriciteit op het park voorzien middels ingekochte groene stroom?

- Nee
- Indien ja, hoeveel kWh in het jaar 2020

Wordt de elektriciteit op het park voorzien middels grijze stroom?

- Nee
- Indien ja, hoeveel kWh in het jaar 2020

Wordt op het park gebruik gemaakt van groengas?

- nee
- indien ja, hoeveel m3 in het jaar 2020?

Wordt op het park gebruik gemaakt van aardgas?

- Nee
- Indien ja, hoeveel m3 in het jaar 2020?

Hoeveel liter drinkwater wordt er verbruikt op het park in het jaar 2020? (exclusief een eventueel aanwezig zwembad)

- Open vraag

Wordt bij de nieuwbouw van accommodaties en/of voorzieningen gebruik gemaakt van recyclebaar materiaal?

Met recycleren wordt een afvalstof van een product opnieuw gevormd tot een nieuw product of grondstof.

- Nee
- Indien ja, hoeveel procent?

Wordt bij de renovatie van accommodaties en/of voorzieningen gebruik gemaakt van recyclebaar materiaal?

- Nee
- Indien ja, hoeveel procent?

Wordt bij de nieuwbouw van accommodaties en/of voorzieningen gebruik gemaakt van herbruikbaar materiaal?

Bij hergebruik wordt een voorwerp/materiaal of product opnieuw gebruikt voor al dan niet hetzelfde doel.

- Nee
- Indien ja, hoeveel procent?

Wordt bij de renovatie van accommodaties en/of voorzieningen gebruik gemaakt van herbruikbaar materiaal?

- Nee
- Indien ja, hoeveel procent?

Wordt bij de bouw of renovatie van accommodaties en/of voorzieningen rekening gehouden met de losmaakbaarheid?

Losmaakbaarheid is de mate waarin materialen van elkaar te los te maken zijn zonder dat dit de herbruikbaarheid van het materiaal aantast. Hoe beter de losmaakbaarheid, hoe beter het materiaal hergebruikt kan worden.

- Ja
- Nee

Wilt u meedoen aan de verloting van het boek 'Het Vakantiepark in Nederland' dan kunt u hieronder uw persoonlijke mail adres invullen, wanneer u gewonnen heeft zult u een mail van ons ontvangen! (uw mail adres zal alleen gebruikt worden voor de verloting)

- Open vraag

Bijlage H: Primaire onderzoeksresultaten

Algemeen:

Hoe belangrijk vindt u duurzaamheid op een schaal van 1 tot 10?

- Totaal gemiddelde: 8,3 (variatie tussen 3 & 10)
- Gemiddelde camping: 7,4 (variatie tussen 3 & 10)
- Gemiddelde huisjesterrein: 8,6
- Gemiddelde combinatie: 8,2

In welke mate speelt duurzaamheid al een rol in uw bedrijfsvoering op een schaal van 1 tot 10?

- Totaal gemiddelde: 7,5
- Gemiddelde camping: 6,3
- Gemiddelde huisjesterrein: 8,1
- Gemiddelde combinatie: 7,8

Het resultaat van het lage gemiddelde op de camping kan verklaard worden doordat onder de campings één deelnemer Green Key-gecertificeerd is. Bij de overige soorten vakantieparken waren dit er meer.

Aantal deelnemers met een Green Key

- Totaal: 85
- Camping: 13
- Huisjesterrein: 45
- Combinatie: 27

Materiaalgebruik

Aantal deelnemers dat gebruik maakt van recyclebaar materiaal bij de nieuwbouw van accommodaties en/of voorzieningen:

- Totaal: 51%
- Camping: 46,7%
- Huisjesterrein: 41,2 %
- Combinatie: 58,9%

De deelnemers die het antwoord 'ja' hebben gegeven konden aangeven hoeveel procent van het materiaal recyclebaar is bij de nieuwbouw:

- Gemiddeld is 47% recyclebaar materiaal bij de nieuwbouw per park

Aantal deelnemers dat gebruik maakt van recyclebaar materiaal bij de renovatie van accommodaties en/of voorzieningen:

- Totaal: 53,8%
- Camping: 47,1%
- Huisjesterrein: 43,8%
- Combinatie: 59,3%

De deelnemers die het antwoord 'ja' hebben gegeven konden aangeven hoeveel procent van het materiaal recyclebaar is bij de renovatie:

- Gemiddeld wordt er 33,7% recyclebaar materiaal gebruikt bij de renovatie per park

Aantal deelnemers dat gebruik maakt van herbruikbaar materiaal bij de nieuwbouw van accommodaties en/of voorzieningen:

- Totaal: 53,8%
- Camping: 47,1%
- Huisjesterrein: 60%

- Combinatie: 54,2%

De deelnemers die het antwoord 'ja' hebben gegeven konden aangeven hoeveel procent van het materiaal herbruikbaar is bij de nieuwbouw:

- Gemiddeld wordt er 41,9% van het materiaal hergebruikt bij de nieuwbouw

Aantal deelnemers dat gebruik maakt van herbruikbaar materiaal bij de renovatie van accommodaties en/of voorzieningen:

- Totaal: 50%
- Camping: 52,9%
- Huisjesterrein: 43,8%
- Combinatie: 51,7

De deelnemers die het antwoord 'ja' hebben gegeven konden aangeven hoeveel procent van het materiaal herbruikbaar is bij de renovatie:

- Gemiddeld wordt er 40,9% van het materiaal hergebruikt bij de renovatie

Wordt er rekening gehouden met losmaakbaarheid bij de renovatie en/of nieuwbouw van accommodaties en/of voorzieningen:

- Totaal: 50,5 % houdt rekening met losmaakbaarheid
- Camping: 31,3%
- Huisjesterrein: 50%
- Combinatie: 54,2

Gasverbruik

Wordt op het park gebruik gemaakt van groen gas? Het aantal deelnemers dat 'ja' als antwoord heeft aangegeven:

- Totaal: 22,8 %
- Camping: 22,6%
- Huisjesterrein: 34,5%
- Combinatie: 11,76%

Wordt op het park gebruik gemaakt van aardgas? Het aantal deelnemers dat 'ja' als antwoord heeft gegeven:

- Totaal: 56,5 %
- Camping: 45,2%
- Huisjesterrein: 43,6%
- Combinatie: 50%

Het aantal parken dat geen gebruik maakt van aardgas of groen gas:

- Totaal: 20,3%
- Camping: 22,6%
- Huisjesterrein: 16,4%
- Combinatie: 27,3%

Het aantal parken dat gebruik maakt van aardgas en groen gas:

- Totaal: 10,5%
- Camping: 6,5%
- Huisjesterrein: 5,5%
- Combinatie: 14,7%

Het aantal deelnemers dat niet op de hoogte is van het gasverbruik:

- Groen gas: 13 parken
- Aardgas: 24 parken

Afvalproductie:

Vanuit de analyse uit Qualtrics blijkt dat onder alle deelnemers de onderstaande volgorde van veel naar weinig het type afval scheiden vanuit de gast:

1. Papier
2. Glas
3. Gft
4. Plastic

Dat betekent dat papier door veel deelnemers wordt gescheiden en plastic door weinig deelnemers vanuit de gast.

Voor het scheiden in de organisatie geldt de volgende volgorde:

1. Glas
2. Papier
3. Gft
4. Elektrische apparaten
5. Grof huishoudelijk vuil
6. Plastic
7. Textiel

Er komt duidelijk naar voren dat op vakantieparken zowel vanuit de organisatie als vanuit de gast de soorten papier en glas de meest 'populaire' afvalsoorten zijn die gescheiden worden.

Camping gast: mate van afval scheiden vanuit de gast, de deelnemer kon kiezen uit de volgende soorten afval: plastic, papier, glas en gft. In onderstaande resultaten staat weergegeven hoeveel parken een bepaald aantal afvalsoorten scheidt.

- 1 soort afval: 3 campings
- 2 soorten afval: 4 campings
- 3 soorten afval: 6 campings
- 4 soorten afval: 6 campings
- 31,6% van de campings laat de gast alle vier de soorten afval scheiden

Camping organisatie: mate van afval scheiden vanuit de organisatie, de deelnemer kon kiezen uit de volgende soorten afval: glas, papier, gft, elektrische apparaten, grof huishoudelijk vuil, plastic en textiel.

- 1 soort afval: 2
- 2 soorten afval: 2
- 3 soorten afval: 1
- 4 soorten afval: 3
- 5 soorten afval: 2
- 6 soorten afval: 4
- 7 soorten afval: 4
- 22,2% van alle campings scheidt vanuit de organisatie alle 7 soorten afval

Huisjesterrein gast:

- 1 soort afval: 0
- 2 soorten afval: 10
- 3 soorten afval: 7
- 4 soorten afval: 1
- 5,6 % van de huisjesterreinen laat haar gast alle vier de soorten afval scheiden.

Hoe groter de parken, hoe minder soorten afval er worden gescheiden. De kleine huisjesterreinen scheiden papier, glas, plastic en gft. De grote parken scheiden alleen papier en glas.

Huisjesterrein organisatie:

1 soort afval: 0

2 soorten afval: 2

3 soorten afval: 4

4 soorten afval: 3

5 soorten afval: 1

6 soorten afval: 6

7 soorten afval: 2

11,1% van de huisjesterreinen scheidt vanuit de organisatie alle soorten afval.

Combinatiepark gast:

1 soort afval: 2

2 soorten afval: 14

3 soorten afval: 20

4 soorten afval: 24

48% van de combinatieparken scheidt alle soorten afval vanuit de gast. Een derde hiervan heeft de Green Key behaald.

Combinatiepark organisatie:

1 soort afval: 0

2 soorten afval: 1

3 soorten afval: 6

4 soorten afval: 14

5 soorten afval: 12

6 soorten afval: 19

7 soorten afval: 8

13,3% van alle combinatieparken scheidt alle soorten afval vanuit de organisatie.

31,6% van alle combinatieparken scheidt bijna alle soorten afval vanuit de organisatie.

Totale mate van afval scheiden gast (camping, huisjesterrein en combinatie):

1 soort afval: 5

2 soorten afval: 28

3 soorten afval: 33

4 soorten afval: 31

32 % van alle deelnemers scheidt vanuit de gast alle soorten afval.

Totale mate van afval scheiden organisatie (camping, huisjesterrein en combinatie):

1 soort afval: 2

2 soorten afval: 5

3 soorten afval: 11

4 soorten afval: 20

5 soorten afval: 15

6 soorten afval: 29

7 soorten afval: 14

14,4% van alle deelnemers scheidt alle mogelijke soorten afval vanuit de organisatie.

Niet op de hoogte van de hoeveelheid restafval:

- 23,1% is niet op de hoogte van de hoeveelheid restafval

Stroomgebruik:

Tijdens het analyseren van de gegevens bleek dat een gedeelte van de parken gebruik maakt van combinaties. De meest voorkomende combinatie was zelf opgewekte stroom met grijze of groene stroom.

Het aantal deelnemers dat (deels) gebruik maakt van zelf opgewekte stroom:

- 31,2% van de deelnemers maakt gebruik van zelf opgewekte stroom. Hiervan zijn er 11 volledig zelfvoorzienend in stroom.

Het aantal parken dat (deels) gebruik maakt van ingekochte groene stroom:

- 59,1% van alle deelnemers maakt gebruik van ingekochte groene stroom

Het aantal parken dat (deels) gebruik maakt van grijze stroom:

- 30,5% van de parken maakt gebruik van grijze stroom.

Camping:

Onder de 31 campings maken er 3 gebruik van zelf opgewekte stroom en zijn daarmee zelfvoorzienend. In totaal maakt meer dan de helft van de campings gebruik van groene stroom. 10 van de 31 campings maakt gebruik van grijze stroom.

Huisjesterrein:

Van de 55 huisjesterreinen is 1 park zelfvoorzienend. In totaal maken 4 parken gebruik van zelfopgewekte stroom. 17 parken maken gebruik van grijze stroom en 35 parken maken gebruik van groene stroom.

Combinatieparken:

Van 68 parken zijn er 8 zelfvoorzienend en maken er in totaal 35 parken gebruik van zelf opgewekte stroom en maken er 37 (deels) gebruik van groene stroom. 17 parken maken (deels) gebruik van grijze stroom

Verbruiksgegevens:

stroomgebruik per gastnacht	gemiddeld 3,65 kWh per gastnacht
stroomgebruik per gast	gemiddeld 21,85 kWh per gast
stroomverbruik per accommodatie	gemiddeld 5675,7 kWh per accommodatie per jaar
stroomverbruik per standplaats	gemiddeld 953,5 kWh per standplaats per jaar
stroomverbruik per combinatie	gemiddeld 3207,3 kWh per accommodatie/standplaats per jaar
gasverbruik per gastnacht	gemiddeld 1,4 m3 per gastnacht
gasverbruik per gast	gemiddeld 7,4 m3 per gast
gasverbruik per accommodatie	gemiddeld 2561,8 m3 per accommodatie per jaar
gasverbruik per standplaats	gemiddeld 110,7 m3 gas per standplaats per jaar
gasverbruik per combinatiepark	gemiddeld 232,4 m3 per jaar per combinatie
restafval per gastnacht	gemiddeld 0,18 kilo per gastnacht
restafval per gast	gemiddeld 1,3 kilo per gast
restafval per standplaats	gemiddeld 189,49 kilo per standplaats
restafval per accommodatie	gemiddeld 275,5 kilo per accommodatie
camping: (2)	

stroom per gastnacht	gemiddeld 1,62 kWh per gastnacht
stroom per gast	gemiddeld 13,63 kWh per gast
gas per gastnacht	gemiddeld 0,35 m3 per gastnacht
gas per gast	gemiddeld 1,66 m3 per gast
huisjesterrein: (1)	
stroom per gastnacht	gemiddeld 4,90 kWh per gastnacht
stroom per gast	gemiddeld 25,49 kWh per gast
gas per gastnacht	gemiddeld 2,36 m3 per gastnacht
gas per gast	gemiddeld 11,28 m3 per gast
combinatie: (3)	
stroom per gastnacht	gemiddeld 1,58 kWh per gastnacht
stroom per gast	gemiddeld 11,24 kWh per gast
gas per gastnacht	gemiddeld 0,33 m3 per gastnacht
gas per gast	gemiddeld 1,57 m3 per gast

Tabel 9: verbruiksgegevens